2023 WILHELM RAABE EDEBİYAT ÖDÜLÜ

JUDITH HERMANN

Birbirimize Her Şeyi Söyleyebilirdik

3. BASIM

"Hermann'ın en samimi kitabı – ve en iyisi."
Neue Zürcher Zeitung

ANI

Çeviren: İlknur Özdemir

sia

Judith Hermann

Judith Hermann 1970'te Berlin'de doğdu. Gazetecilik eğitimi gördü. New York'ta gazeteci olarak çalıştı. On yedi dile çevrilen 1998'de yayımlanmış ilk öykü kitabı *Yaz Evi, Daha Sonra* (çev. İlknur Özdemir) büyük ilgi gördü. 2003'te *Sadece Hayaletler, Ötesi Yok* adlı ikinci öykü kitabı yayımlandı, bazı öyküleri 2007'de filme uyarlandı. 2009'da aynı temaya ve kişiye odaklanan beş öyküden oluşan *Alice* kitabı ses getirdi. 2014'te ilk romanı *Aller Liebe Anfang*, 2016'da da Danimarka'daki Blixen Öykü Ödülü'nü kazandığı son öykü kitabı *Lettipark* yayımlandı. Son romanı *Yuva* (çev. Anıl Alacaoğlu) ile 2021'de Rheingau Ödülü'ne, 2022'de de LiteraTour Nord ve Bremen Edebiyat Ödüllerine değer bulunmuştur. Otobiyografik son kitabı *Birbirimize Her Şeyi Söyleyebilirdik*'e 2023 yılında Wilhelm Raabe Edebiyat Ödülü verilmiştir. Kariyerinde Hugo Ball, Kleist, Friedrich Hölderlin'in anılarına verilen ödülleri de kazanan Judith Hermann, halen Berlin'de yaşamaktadır.

İlknur Özdemir

İstanbul'da doğdu. İstanbul Alman Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Almanca ve İngilizceden çok sayıda çevirisi, *Senin Öykün Hangisi* adlı bir öykü kitabı ve *Nereden Çıktı Bu Çocuk?* adlı çocuk kitabı vardır.

Çevirilerinden bazıları: Paul Auster: *Yalnızlığın Keşfi, Yanılsamalar Kitabı, New York Üçlemesi*; J.M. Coetzee: *Utanç, Petersburglu Usta*; Michael Cunningham: *Saatler*; Günter Grass: *Yengeç Yürüyüşü, Soğanı Soyarken*; Ian McEwan: *Cumartesi, Sahilde, Benim Gibi Makineler*; Ingeborg Bachmann-Paul Celan: *Kalp Zamanı*; Virginia Woolf: *Mrs. Dalloway, Kendine Ait Bir Oda, Dalgalar, Dışa Yolculuk, Orlando, Varolma Anları, Pazartesi ya da Salı, Deniz Feneri, Perde Arası*; Pascal Mercier: *Lizbon'a Gece Treni, Sahnede Ölüm, Sözlerin Ağırlığı*; Franz Kafka: *Şato, Ceza Sömürgesi, Dava, Milena'ya Mektuplar, Dönüşüm*; Max Frisch: *Stiller, Montauk, Berlin Günlüğü'nden*; Colm Tóibín: *Sihirbaz*; Judith Hermann: *Yaz Evi, Daha Sonra, Sadece Hayaletler, Ötesi Yok*; James Baldwin: *Dağlardan Duyur Onu*; Lea Ypi: *Özgür*; Peter Handke: *Karanlık Bir Gecede Sessiz Evimden Çıktım, Gerçek Duyguların Saati*; J.M. Coetzee: *Demir Çağı*.

Sia Kitap: 281
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 42
Anı

Özgün Adı: *Wir hätten uns alles gesagt*
Birbirimize Her Şeyi Söyleyebilirdik
Judith Hermann
Almanca aslından çeviren: *İlknur Özdemir*

© S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main, 2023
© Sia Kitap, 2024

Bu çevirinin Türkçe yayın hakkı Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

GOETHE INSTITUT *Bu kitabın çevirisi Goethe-Institut tarafından verilen yardımla desteklenmiştir.*

1. Basım: Ocak 2025
2. Basım: Ocak 2025
3. Basım: Şubat 2025

ISBN 978-625-6685-32-1

Yayıncı Sertifika No: 45101

Genel Yayın Yönetmeni: ***İlknur Özdemir***
Son Okuma: ***Emirhan Burak Aydın***
Kapak Tasarımı: ***Gizem Ulaş***
Grafik Tasarımı ve Uygulama: ***Gizem Ulaş***
Kapak Görseli: © ***rawpixel.com / Freepik***

Baskı ve Cilt:
Optimum Basım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1 39295
Tel: 0(212) 463 71 25 Küçükçekmece - İstanbul
Sertifika No: 41707

Sia Kitap, Günötesi Yayıncılık İletişim Ltd. Şti.'nin tescilli bir markasıdır.

SİA KİTAP
Feneryolu Mah. Bağdat Cad. No: 115/2
C Blok D: 2 Kadıköy - İstanbul 34724
Tel: 0(216) 550 1881 Faks: 0(216) 337 81 81

www.siakitap.com.tr | bilgi@siakitap.com

Judith Hermann

BİRBİRİMİZE HER ŞEYİ SÖYLEYEBİLİRDİK

Almanca aslından çeviren:
İlknur Özdemir

Ailem için

Birbirimize Her Şeyi Söyleyebilirdik
Yazıda Susmaya ve Gizlemeye Dair
Frankfurt Edebiyat Konferansları

Bu konferans üzerinde çalışmak kolay olmadı. Metnin başından sonuna giden yolda, beklenmedik özel durumlar ortaya çıktı, bundan pişman olunup olunmayacağını zaman gösterecek. Aslında yazmak üzerine yazmaktan açıkça ve beklendiği üzere kaçınılmıştır, bunun yerine yazmayı etkilemiş insanlar ve durumlar kendilerini göstermişlerdir. İlk bölümde psikanalist Dr. Dreehüs, Ada ve Marco anlatılıyor, bir dereceye kadar da aileler. İkinci bölümde ailelerden daha etraflıca söz ediliyor. Üçüncü bölümde ise etkilenmek ve yazmak buluşturulmaya çalışılmıştır.

1.

Bir süre önce gece yarısı, Berlin'deki Kastanienallee'de, şu 7/24 marketlerin birinde, tesadüfen ve beklenmedik bir anda psikanalistimle karşılaştım – psikanaliz seanslarının bitişinden iki yıl sonra ve yıllar yılı divanında yattığım odanın dışında ilk kez.

O akşam G. ile birlikteydik, arkadaş olduğum tek yazardır o. Eberswalder Straße'deki bir İtalyan restoranında yemek yemiş, bir barın önünde birkaç kadeh şarap içmiştik, G. beni tramvaya kadar götürmek istemişti, giderken yolda annelerimizden söz etmeye başlamıştık. Gelen tramvaylara binmememin, Kastanienallee'de bir evin önündeki basamaklara oturup yıllar önce sigarayı bırakmış olmamıza rağmen ikimizin de aniden sigara içmeyi arzulamamızın nedeni bu anne sohbeti, hafif sarhoşluğumuz ve eskiden bildiğimiz –Arkona, Rheinsberger, Wolliner, gençliğimizde, yani yirmi beş yıl önce, hâlâ kar yağdığı ve çevremizdeki dünyanın siyah-beyaz ve bütünüyle bir şiir olduğu günlerde dolaştığımız– yollara sapmamızdı.

Önümüzden sigara içen bir genç kız geçiyordu, ben de onunla konuştum. Bir sigara istedimse de kız özür dileyerek

kalmadığını, ama karşıda –sokağın karşısındaki 7/24'ü göstererek– tek tek sigara satıldığını söyledi: eskiden olduğu gibi. Karşı kaldırıma geçtik, 7/24'e girdik, sahibi olan Arap adam kasada oturuyordu, kasanın önünde de benim psikanalistim Dr. Dreehüs durmuş, güzel bir yumuşak paket sarı American Spirit sigarasının parasını ödüyordu.

Hayatım boyunca, alışıldık ortamlarının dışında karşılaştığımda insanları tanımadığım çok olmuştur. Dr Dreehüs'le de muayenehanesinin dışında hiç yüz yüze gelmemiştim, aslına bakarsanız muayenehanesinde de. Haftada üç kez bana kapıyı açardı, yanından geçip koridorda ilerler, odaya girerdim, ceketimi çıkarır, bu iş için konulmuş sandalyenin üzerine bırakırdım; sonra da divana uzanırdım, doktor da arka tarafımda bir koltuğa otururdu. Seansın sonunda işleyiş tersine dönerdi – ayağa kalkardım, ceketimi giyerdim, giyerken mahcup bir halde camdan dışarıya bakardım, doktor benim önümden koridora çıkar, gidip daire kapısını açardı, tokalaşırdık, sonra arkamdan kapıyı kapatırdı; onun yüzünün, bedeninin ve görünümünün yarım yamalak da olsa aklımda kalması çok şaşırtıcıydı. 7/24'te ben ondan daha hızlı çıktım – önce ben onu tanıdım, ya da: durumu önce ben kavradım, bunu dikkat çekici bulacak ama aynı zamanda öyle bulduğumu belli etmeyecek kadar aklım başımdaydı. Şaşkın ve nazik bir tavırla onu G. ile tanıştırdım, aslında çok eğlenceli oldu bu, çünkü ikisi de birbirini biliyordu; G.'nin adı psikanaliz seanslarının hikâyelerinde geçmişti, o da psikanaliz seansları hakkında anlattıklarımı dinlemek durumunda kalmıştı.

Tanıştırayım, G. İşte G. bu.

G., bu da, geç oldu ama nihayet, gerçekten de Dr. Dreehüs, psikanalistim.

Eski psikanalistim. Üçümüz de birbirimizin önünde yarım yamalak eğilip selam verdik, o âna dair anılarımda ne yazık ki marketin Arap sahibi gözümden kaçmış, bize bakışı, oranın müdavimi olduğu anlaşılan ve belki de o dakikaya kadar psikanalist olduğunu açıklamamış olan Dr. Dreehüs'e bakışı, her neyse, bu tuhaf fırsattan yararlanıp Dr. Dreehüs'ten iki sigara istedim. Marketin önüne çıktık. Hoşbeş ettik, nasılsınız, teşekkürler, ya siz nasılsınız türünden, o arada Dr. Dreehüs pakete zarifçe hafif hafif vurarak sigaraları çıkardı, bize ikram etti, aslında nezaket gösterip psikanaliz seanslarına gittiğim yıllarda sigarayı bıraktığıma dair tek söz etmedi. Çok teklifsiz davranıyordu, bense soğukkanlılığımı korumakta zorlanıyordum. Her şeyi birden aklımda tutmak istiyordum, el kol hareketlerini, yüz ifadesini, biraz sıradışı bulduğum takım elbisesini, sigaralarımızı yakış tarzını, gülümsemesini ve umursamaz bir tavırla aramıza mesafe koymasını; Dr. Dreehüs diye biri yok diye düşünmüştüm. O bence, bir psikanaliz seansı süresince insan şeklinde cisimleşen ve seansın sonunda toza dönüşüp dağılan, iki gün sonra da kendini yenileyen özel bir güve türüydü. Dr. Dreehüs'ün muayenehanesinin dışındaki hayatı hakkında elbette epeyce kafa yormuştum, sonunda böyle bir hayatı olmadığına karar vermiştim; bunun, başka şeyler yanında, onun karşımda mükemmel bir psikanalist olarak bulunması, züppe işi bulduğum gömlekleri, ütülü

pantolonları, muayenehanesinin döşenişi ve ara sıra tesadüfmüş gibi masanın üzerinde duran bir kitap dışında hayatıyla ilgili en ufak ayrıntıyı bile asla paylaşmamış olmasıyla ilgisi vardı. Benim açımdan Dr. Dreehüs o odada yaşıyordu, pencerenin önündeki divanıyla, divanın başucundaki eprimiş koltukla, yarısı boş kitaplıkla, boş çalışma masasıyla birlikte. Bu odanın dışında mevcut değildi doktor. Ama işte ansızın karşımdaydı – sigaramı bana uzattığı ateşle yaktım. Yüzümün yakınındaki ellerini algıladım. Onun da benim gibi içkili olduğunu ve gecenin ilerlemiş saatlerinde bir bakıma kendini akışa bırakmış olduğunu algıladım. G.'nin sigarasını da yaktı. Sonra bize iyi akşamlar dileyip uzaklaştı, üç metre kadar gitti, bir meyhanenin girişinde gözden kayboldu, bence orası tam o anda yoktan var olmuş ve sadece o girsin diye açılmıştı, o girince de tekrar kapanmıştı. Marketin önünde çarpık bir bank vardı, oturma ihtiyacı hissettim. G. de oturdu, yasaklı sigaralarımızı sonuna kadar tüttürdük, şaşkındık, bu karşılaşmada yaşadığım şoku G.'nin paylaşması içimi rahatlattı. Az önceki olayın gerçekten yaşanmış olduğuna hiç emin olamadığını söyledi, yoksa Woody Allen'ın ya da Jim Jarmusch'un filmlerinde olduğu gibi bir solucan deliğinde mi* olmuştu, şarabın, anneler hakkında konuşmanın, geçmişe giden yolların neden olduğu bir yanılsama mıydı. Bu durum bana olduğu kadar ona da gerçekdışı geliyordu, G. de Dr. Dreehüs'ün Harikalar Diyarı'ndaki Alice gibi içine girip kaybolduğu bu meyhaneyi daha önce fark etmemişti, ve ben şimdi ne olursa olsun oraya

* Solucan Deliği: Uzayzamandaki farklı noktaları birbirine bağlayan kurgusal bir yapı. (çn)

girmeliyim, Dr. Dreehüs'ün peşinden gitmeliyim deyince G., bunu yapacağımın zaten aklına geldiğini söyledi.

Ama hiç değilse kapıya kadar sana eşlik edeceğim, dedi.

Trommel – Dr. Dreehüs'ün girdiği meyhanenin adı Trommel'di.* Üzerine tahta çivilenmiş vitriniyle, kapının aralığından sızan loş ışığıyla Trommel'e genelev de denebilirdi, Dark Room da, ki Dr. Dreehüs'ten beklerdim bunu, İrlanda pub'ı ya da bir kulüp de olabilirdi, ne yapacağımızı bilemeden durduk önünde. Sonunda G., biliyor musun galiba ben yine biraz oturacağım bu banka, dedi. Öylesine. Birazcık daha oyalanacağım buralarda. Sen on beş dakikaya kadar içeriden çıkmazsan her şeyin yolunda olduğunu varsayacağım. O zaman evime giderim.

Kabul mü, dedi.

Evet, kabul, dedim. Kabulden de öte benim için.

G. tamam anlamında salladı başını, omzuma bir an sıkı sıkı dokundu, o çarpık banka gidip oturdu; sırtını dikleştirdi, boks hakemi gibi elini kaldırdı.

Ben de elimi kaldırdım.

Derin bir soluk aldım, Trommel'in kapısını açtım – ve içeri girdim.

Psikanaliz seanslarını izleyen yıllarda beşinci kitabımı yazmıştım, *Lettipark*'ı. Kırkla elli yaş aralığında, belki bilgeliklerinin sonunda, yeni içgörülerin ürkek başlangıcındaki insanlara

* Trommel: Davul (çn)

dair on yedi öykü, *Aller Liebe Anfang* [Bütün Aşkların Başlangıcı] adlı romanımdan sonra oluşmuştu bu kitap ve yazması kolay gelmişti bana; uzun bir metinden öykülere dönmenin bir anlamda özgürleştirici bir yanı vardı, yazmak mutlu etmişti beni. Bugün, bu mutluluğun sadece romanı yazıp bitirmiş olmama değil, psikanaliz sürecinin bitişine, her şeyi tek başıma düzene sokmaya hazır oluşuma, yetişkin olmaya, her şeyi akışına bırakmaya da bağlı olduğunu düşünüyorum. Öykülerden birinin adı "Rüyalar", anlatıcının psikanalizini üç-beş sayfada anlatıyor, anlatıcı bir kadın arkadaşının gittiği psikanaliste gidiyor. Psikanaliz sırasında bu arkadaşlık bozuluyor, ama psikanalistle olan ilişki bozulmadan devam ediyor. Elbette ki bu öykü, yani yazdıklarım Dr. Dreehüs'le seanslarıma sıkı sıkıya bağlı: Kendim hakkında yazıyorum. Kendi hayatımın sürecini izleyerek yazıyorum, başka türlü yazmayı bilmiyorum. Dr. Gupka, Dr. Dreehüs temel alınarak anlatıldı, Dr. Gupka'nın kıyafeti, Dr. Dreehüs'ün kıyafetidir, öyküdeki muayenehanenin iç düzeni, gerçek hayattaki iç düzenin aynısıdır. Dr. Gupka'nın anlatıcı kadına kapıyı açtığı bir yer var, ne tuhaftır ki gözü morarmış, böyle morarmış bir göz de vardı gerçek hayatta. Ve elbette ben-anlatıcı benim, ben miyim bu – sümüklü böcekleri ve asansör boşluklarını hayal eden, hep ağlayan, kederden hareketsiz kalan, psikanalizin ilk aylarında konuşamayan, kendisini neyin üzdüğünü kesinlikle söyleyemeyen Teresa adındaki bu kadın. Ve kuşkusuz bu ben-anlatıcı kadın ben değilim, Dr. Gupka da Dr. Dreehüs değil; tam tersine, her iki kişi de hayal, yazıya dökülmüş arzu, ve yazarak hayal ettiğim şeyi kavramak zor. Kişiler ne kadar

kırılgan olursa olsun, bir sağlamlık da var. Benim hiç sahip olmadığım ama daha önce sahip olduğumu, yine sahip olabileceğimi bildiğim bir şey, arzuladığım bir şey o, seçkin bir genişleme, bir eksiklik. Öykü, anlatıcı için bir korunma alanı, bir fındığın kabuğu gibi koruyucu bir kılıf. Anlatıcı, Rusların matruşkasındaki en küçük bebek, çevresinde de kozanın hikâyesi. Psikanaliz sırasındaki konuşmaların, kendi kendine konuşmaların ne üzerine olduğunu yazmıyorum, korunma alanı gizlilikten doğuyor. Bunu, travmayı, kaybı, suiistimali, kederi, yokluğu, ölümü ve korkuyu, normal yaşamı hayal etmek ya da bunun dışında kalmak duygudaş okurun işi; anlatıcının neyin üzüntüsünü çektiğini bilmem yeterli, ve bunu kendime saklamak isterim. Öykü – derli topludur. Anlatıcının evi, günlük yaşamı, okuduğu kitaplar, yürüdüğü yollar, bütün bunların düzgün, ele güne gösterilebilecek bir yapısı var –benim yaşadığım evle, okuduğum kitaplarla, yürüdüğüm yollarla tezat oluşturarak–, bütün bunların içinden hiçbiri bir öyküde yabancılaşma olmadan canlandırılamaz. Öykü okurun dikkatini gerçek olandan uzaklaştırır, benim üzerimden çeker. Bir sihirbazlık numarası – okur, sihirbazın hokus pokusunu seyreder ve yaptığı numarayı gözden kaçırır. Benim psikanalizimi anlatıyorum ve onu bir kişiye teslim ediyorum, o, benim hep olmak istediğim, asla olmadığım ya da olmayacağım kişidir; hayatımda hiç sümüklü böcek hayal etmedim. Ne de olsa bu öykü aynı zamanda bir aşk öyküsü tabii, anlatıcı bir gün gelip Dr. Gupka'ya âşık oluyor ve böyle o kadın, ve bu hiçbir şeyi değiştirmiyor – tıpkı benim gibi, belki beş ya da altı yıl sonra, haftada kırk beşer dakikalık üç seansın ardından,

bir ara Dr. Dreehüs'e âşıktım, sonra da geçti bu. Geçti, bitti. Sonra da onu terk ettim.

Kastanienallee'deki gece Trommel'e kalbim çarparak girmem beni hiç şaşırtmadı.

Lettipark yayımlandığında, bir nüshasını muayenehaneye götürmüştüm. Dr. Dreehüs bir kitaptaki öykülerden birinin parçası olduğunu, öykülerden birinin ona ithaf edildiğini bilmeliydi. Onun hakkında neredeyse hiçbir şey bilmiyordum, ama kitap okuduğunu, kitapları sevdiğini biliyordum. Kitaplardan söz ettiğim zaman, bazen onayladığını ya da itiraz ettiğini gösterirken çıkardığı minicik seslerden anlamıştım bunu; ona psikanaliz süresinde yazmış olduğum öbür iki kitabımı da hediye etmiştim, okumuş ve çekimser bir tutumla benimle konuşmuştu onlar hakkında. *Lettipark*'ı –üzerine onun adını yazarak– muayenehanesinin olduğu binadaki koridorda posta kutusuna bırakmıştım, muayenehanesini kendisiyle aynı soyadını taşıyan bir kadınla paylaşıyordu, son güne kadar bu kadının onun kız kardeşi mi yoksa karısı mı olduğunu öğrenemedim, ilk seçenek tercihimdi. Onunla karşılaşmayı, kitabı eline verebilmeyi –kısa, enerjik bir temas– umut ederek *Lettipark*'ı kendim götürmüştüm oraya. Belki de hayatta olduğumu ona göstermek istemiş olabilirim. Beşinci kitabımı yazmış olduğumu. İyi olduğumu, onsuz da devam edebilecek durumda bulunduğumu; sevineceğine emindim. Onunla karşılaşmadım. Kitabı zarfa koyup, nazikçe yazılmış üç satır eşliğinde posta kutusuna bırakmış ve eve dönmüştüm, 7/24 marketteki karşılaşmamıza kadar da ne kitap ne de yazdığım üç satırla ilgili bir yanıt vermişti bana.

Basitçe tepki vermemişti.

"Rüyalar" adlı öyküde üçüncü bir kişi var. Effi, anlatıcı kadına, ihtiyacı olursa kendi psikanalistine gitmesini öneriyor – *kendini kötü hissedersen, bok gibi hissedersen demek istiyorum*–, bu tip de, benim uzun zaman arkadaşım olan bir kadına dayanıyor, ya da şöyle diyeyim: tanımış olduğum bir kadına.

Ada.

Bugün kendime bu öyküyü neden Ada'ya ithaf etmediğimi, neden onunla buluşabilmeyi umarak, *Lettipark*'ın bir nüshasını onun adına posta kutusuna bırakmadığımı soruyorum. Neden Ada'yı bu yolla düşünmedim, gerçek hayatta da öyküde de o olmasaydı psikanaliste gitmiş olmazdım. Ada olmasaydı Dr. Dreehüs'le tanışmazdım, "Alice" öyküsünü yazmazdım, *Aller Liebe Anfang*'ı da, "Rüyalar"da olduğu gibi psikanalistini bana öneren Ada idi. Bir cümleyi seçmek için verdiğiniz her karar başka pek çok cümleyi seçmeme kararıdır. Bir öykü için vereceğiniz her karar başka pek çok öyküyü elimine eder. Bir sözcük bir başka sözcüğü yok eder. Yazmak, silmek demektir. Ben Dr. Dreehüs'ün lehine ve Ada'nın aleyhine karar verdim.

Böyle de görebilirdim bunu.

Ada ile doksanlı yılların başında tanıştım. Aynı yaşlardaydık, kentsoylu, kalabalık bir ailenin taçsız kraliçesiydi, Ada gibi bu soyun çoğu da Frankfurt-Oderliydi. Ada'ya kalırsa, İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda Kızıl Ordu tarafından ele geçirilen bir şehirden gelenlerin torunlarının hayatla başa

çıkamamasının, oto-agresif, aşırı dengesiz yapıda olmalarının açıklaması kesinlikle buydu: Frankfurt travma yaşamış bir şehirdi, orada doğmuş olanların üçüncü kuşakları bile, günümüzde bile hâlâ savaşta yaşadıkları travmanın etkisindeydiler. Ada travmasını Prenzlauer Berg'de, Helmholtzplatz'ta, gölgeler içindeki büyük bir evde yaşıyordu, Berlin duvarının yıkılmasını izleyen kaotik aylarda taşınmıştı bu eve, evi –uzunca bir süre– onun elinden alamamışlardı. Berlin'deki evinde açık mutfaklı salon, avluya bakan pencerenin önünde, Ada'nın sık sık oturup çocuğunu emzirdiği, oturma yerine koyun postu serili hasır koltuk; tanıdığım ilk genç anne oydu, rolünü ilkel bir anne tavrıyla oynuyordu; koltuk onun tahtıydı. Odayı kıpır kıpır gölgeler doldururdu, üzeri çizik uzun masada hep çakıl taşları ve cam misketler dururdu, sürahiler içinde dallardan, yaban çiçeklerinden oluşan demetler, sonradan koparılmak üzere sıvasız duvara tutturulmuş siyah beyaz fotoğrafların yanında, cereyan yapınca hışırdayan gazete kupürlerinin yanında, altın kollarıyla Şiva. Mumlar ve tütsü çubukları, biri piyanoyu sürekli tıngırdatırdı. Bu odada dünyaya gelmiş olan çocuk narindi, pek ağlamazdı, kocaman, koyu renkli gözleri hep gelip giden konuklara dikilirdi, evin kapısı kilitlenmezdi, ne gündüz saati bilinirdi ne gece saati, ışık genelde hep su altındaymış gibiydi, bembeyazdı, kural yoktu, neredeyse sınır da. Anlaşılan hem güvenilir bir anne olmak hem de aynı zamanda kontrolünü kaybetmek, kendini bir şeye adamak mümkündü; o sıralarda sık sık gittiğimiz barın bankosunda hatırlıyorum Ada'yı, gömleğinin düğmelerini nasıl kayıtsızca çözdüğünü, gömleği nasıl çıkardığını, belden

yukarısı çıplak, sırtı dimdik ve merakla karşımızda oturduğunu; gecenin saat ikisinde onun çıplak memelerini beğenmek zorundaydık, dünyadaki bütün memeler arasında en güzelinin kendininkiler olduğunu söylüyordu – biz de beğendik, ve sanırım haklıdır, dedik. Şimdi düşünüyorum da o gecelerde acaba çocuk neredeydi, o zamanlar bunu merak etmemiştim. Ada'nın, hukuk eğitimi alması bizi şaşırtan bir kocası vardı, mezun oldu, düzenli bir işe girdi, para kazandı, biz karanlık çeşmelere dalar gibi gecelere dalmak üzere hazırlanırken o da yanımızda olurdu. İçine doğduğum ve büyüdüğüm ailenin ailem olarak kalması gerekmediğine, onu terk etmenin, bağlantımı kesmemin ve başka, daha iyi bir aile aramamın mümkün olduğuna dikkatimi çeken Ada oldu; kendisi Frankfurtlu ailesini bırakmış ve seçme bir aile edinmişti, bu aile kocasından, çocuğundan ve başka kadınların, erkeklerin oluşturduğu dar bir halkadan oluşuyordu. Tek amacı Ada'yı dünyaya getirmek olan biyolojik ailesinin aksine onunkisi iyi ve güç katan bir aileydi. Gariptir ki Ada bu açıklamaları yaparken asla güçlenmeye ya da teselliye ihtiyacı olduğu izlenimi vermezdi. Esasında çok sakin ve mesafeliydi, ironik bir neşesi, meraklı ve küstah bir soğukluğu vardı, hep benim bilmediğim bir şeyi bilir görünürdü. Aileye dair açıklamaları beni hem şaşırtır hem sarsardı; şimdi bana zararsız göründükleri ölçüde önemliydiler o günlerde. Benim ailem bir tırtıl yuvasıydı, ben onun içinde gelişmiş, ilgilenilmiş, korunup kollanmıştım. Ada'nın görüşleri o tırtıl yuvasından bir iplik çekiyor, ipliği ayırıyor, gevşetiyordu, beni ayrışmaya götüren başka şeyler de vardı,

ama, kucağında emzirdiği çocuk, arkasında kocası, onun da arkasında ötekilerle, bıçağı ilk vuran Ada olmuştu.

Sanırım o bunu bilmiyordu.

Ada'nın çocuğunun doğumundan beş yıl sonra benim çocuğum dünyaya gelince, tatillerimizi ailemin Kuzey Denizi kıyısındaki yazlık evinde birlikte geçirmeye başladık. Gelgitler ve bentler, ağaçsız sahil, hiç kesilmeyen kasvetli yağmurlar, Frankfurt'tan, Brandenburg'dan, Doğu Berlin'den gelenlerin alışık olmadığı ve onlara ilk başta tamamıyla yabancı gelen şeylerdi. Büyükannemin yaşamış olduğu ev bu durumu telafi ediyordu. Eski, yıkık dökük, geçici düzenlemelerle yetinilmiş, pencereleri perdesiz, birbirine girmiş sarmaşıkların ışığı yer yer engellediği, odaların birinde, geceleri düzenlenen şenliklere katılan ve biraz eksikle olsa da yine de Heine'den alıntılar yapabilen fantastik bir amca, hamakların asılı olduğu ağaçları ve fenerleriyle yabanileşmiş bir bahçe; orada kaldığımız haftalarda arkadaşlarımız, genişleyen seçilmiş ailemiz, giderek daha da doğallıkla eve girip çıktılar. Ada kendisinin aileye dair ilkesini bana bu evde açıkladı, ve bunu bizi çevreleyen her şeyi eliyle hafifçe işaret ederek yaptı. Mobilyalar, çerçevelenmiş belgeler, yüzyıl başından fotoğraflar, akreple yelkovanı yamulmuş, çalışmayan saatler, yıpranmış tabak-çanak ve yüz yıl önce kim bilir kimin yaldızlı harflerle üçgen çatı alınlığının altına çaktığı evin adı:

Yuva.

Bütün bunlar, dedi Ada, senin, ama öyle olması da gerekmez. Kabul edebilirsin ya da bırakabilirsin. Burada

bulunabilirsin ama kendini hiçbir şey için sorumlu hissetmen gerekmez. Hiçbir şey için. Sonra ayağa kalktı, çıkıp gitti ve beni bu teklifle baş başa bıraktı.

Sık sık giydiği çivit mavisi, lime lime bir ipek elbiseyi hatırlıyorum, Kollwitzplatz pazarında on Euro'ya almıştı, bildiğim bütün elbiseleri içinde en güzeli oydu. İkimiz sadece tek bir defa baş başa (böyle karar vermiş olmalıyız, tesadüfen değildi), gelgit bölgesine, alabildiğine uzağa, suyun kenarına kadar gittiğimizde onu çıkarmıştı. Akşamdı. Bisikletlerimizle yabani sahile, gezinti yolunun bitip kumulların başladığı yere gitmiştik. Bisikletlerimizi birbirine dayamış, ayakkabılarımızı çıkarıp açık denize doğru koşmuştuk, oraya vardığımızda ve daha öteye gidemediğimizde Ada elbisesini çıkarmış, çırılçıplak yanımda durmuştu. Alacakaranlık, çok gerimizde kalan karanın üstünde gece rengini alan, suyun üzerindeyse hâlâ aydınlık olan gökyüzü, sedefsi sular, denizin karanlık kıyısının fonunda Ada'nın solgun ve yavaş bedeni. Ben elbisemi çıkarmamıştım. Ada da bir ara elbisesini tekrar giymişti; sonra geri yürümüş, bisikletlerimize binip eve dönmüştük. Bir başka öğle sonrasında, daha geç bir saatte, Ada beklenmedik anda sımsıkı sarılmıştı bana, koridorda, içinde yağmurdan ıslanmış kıyafetlerin durduğu dolabın yanında, çocukların lastik çizmelerinin arasında, Ada'nın kokusunu birden öyle yoğun hissetmiştim ki, koyu, kumsu, neredeyse erkeksi. O eski yazların her birinde, çocuğumun doğum gününde bana çiçek yollamıştı, bir akşam öncesinde tarlaların kenarlarından topladığı ağustos çiçeklerinden bir demet, bu geleneği önemseyen tek kişi oydu. Yaz ayları güçten düşürürdü bizi. Sinir bozucuydu,

ölçüsüzce ve herkese acı vererek sevindirirdi de, hedeflerimiz değiştirilebiliyordu, takas edilebiliyordu, hayat uzun, lirik bir geçişti. Ada'nın çocuğu şehirde tek başına okula gidebilecek kadar büyüdüğünde bazen kocasıyla çocuğunu oraya gönderir, kendisi kalırdı. Bir yaz, Ada'nın kocası Berlin'e döndükten sonra beni telefonla arayıp evde geçirdiği günler için teşekkür etti ve bütün her şeyin kendisi için ne kadar değerli olduğunu söyledi, sonra Ada'yı telefona çağırttı, çamaşır makinesinin bozuk, buzdolabının da küflenmiş olduğunu söyledi ona. Bu konuşmadan sonra Ada sokak kapısının yanındaki banka oturup ağladı. Onu ne daha önce ne de daha sonra ağlarken gördüm. Bundan kısa bir süre sonra kocasından ayrıldığını, başka bir erkekle tanıştığını ve ikinci bir çocuk doğurduğunu iddia etmek isterdim; gerçekteyse banktaki o ağlamasıyla ikinci çocuğu arasında yıllar var, şimdi geriye baktığımda bir odadan bir başka odaya geçerken atılan tek bir adım gibi geliyor bana. Ada bu ikinci çocuğu ve onun babasıyla yazlarını bizim evde geçirirdi, birbirimizden ayrılmazdık. İkinci çocuğunun babası masanın başköşesinde otururdu, insanı dirilten biriydi, her yemekten sonra oturduğu yerden sanki çocukların en küçüğüymüş gibi kalkardı. Ada ile gezintiye çıkardı, geri döndüklerinde gözlüğü kırılmış, gömleği yırtılmış olurdu, burnu da kanardı. Hiçbir şey kolaylaşmıyor gibi görünürdü. Yine de – Ada'nın öğle vakti küçük, dişleri çıkmamış, tombul yanaklı ikinci çocuğuyla odasına çekilip öğle uykusuna yatması unutulmazdı. Bu öğle uykusundan önce büyük bir bardak süt içmesi, çocuğu kalçasına oturtması, çocuğun onun kıvrılmış kolunun içine sokulması, tombul yanağını Ada'nın

omzuna dayaması, Ada'nın bardağı serbest olan sağ eliyle tutması, başını arkaya atıp iri, ciddi yudumlarla bir dikişte bardağı boşaltması. Ritüel gibi, bardaktaki sanki süt değildi de çok daha değerli, çok daha esaslı bir şeydi, içecek değildi, daha ziyade bir renkti, Ada'nın çocukla birlikte uykunun ara dünyasına kaçmadan önce kullandığı bir malzemeydi, o malzemenin derin, muhteşem ağır ve gerçekten enfes olacağını biliyordum, hiçbir şey çocukla yatılacak bir öğle uykusuyla kıyaslanamaz. Boşalan bardağı masanın üzerine bırakır, elinin tersini ve bileğini ağzının üzerinden geçirir, bana anlaşılmaz, şefkatli bir gülümsemeyle bakar, odasına gidip kapıyı arkasından usulca kapatırdı. İlk kocasından ayrıldığı, seçilmiş ailesinin dağıldığı, ikinci çocuğunun babasına âşık olup ikinci çocuğunu doğurduğu yıllarda Dr. Dreehüs'teki psikanalizini tamamladı, o sırada ben bunu bilmiyordum, bana ancak psikanalizi, yeniden yapılanması bittiğinde anlattı. Ailesini dağıttı. Ya da aile kendisi dağıldı. İlk çocuğunun babasının Ateş Toprakları'ndan gelen bir kadından çocuğu oldu, ikinci çocuğunun babası şehirden ayrıldı. Helmholzplatz'taki ev satıldı ve boşaltıldı. Ada, birkaç sokak ötedeki küçük bir eve taşındı, o evde kameralı kapı zili donanımı vardı, bu da sonun başlangıcı oldu, sonu belirledi ve hepimizi evcilleştirdi.

Çocuğum büyüdü.

Yazlar kısaydı, okul bazen daha ağustosun başında başlıyordu, biz de Berlin'e dönmek zorunda kalıyorduk, şehirdeki günler sıcak ve boğucuydu, beni hep melankolikleştiriyor, içimi sıkıyordu, denizi, bahçeyi, çatının altındaki odayı ve kumlu çarşafları, çocuğun geceleyin soluk alışlarını dinlemeyi

özlüyordum. O boğucu günlerin birinde Ada ile bir kafede oturuyordum, kalkıp giderken psikanaliz seansına gitmesi gerektiğini söyledi, son seanslardan biriymiş, bitiyormuş. Sokağın aşağısını işaret etti, herhalde muayenehane o taraftaydı. İyi bir psikanalist, dedi, eğer ihtiyacın olursa.

Hepsi bu kadardı.

Bu küçük olay –kafe, söylediği şey, o yönü göstermesi– "Rüyalar" isimli öykümde yer alıyor. Diğer her şeyi –çivit mavisi elbiseyi, gelgit alanındaki ve suların üzerindeki ışığı, süt bardağını ve öğle uykusunu, seçilmiş aileleri, onun ve benim çocuklarımızı– gizleyen, sonunda yok eden iki ya da üç cümle. Bu iki ya da üç cümle, kavranması mümkün olmayan bir şeyi özetliyor. O cümleler tek bir ânı seçiyorlar, bir tek kar küresi ânını. Gerisini denize atıyorlar.

Vazgeçmek.

Yazmak hayata öykünür, her şeyin kaybolmasına, sürekli geride kalmaya, bulanıklaşmaya, imgelerin silinmesine. Ama vazgeçmek için bağımsızca karar alınması –süt bardağı değil, elbise değil, ama kafedeki olay var, süt ve elbise daha duyumsal olsalar da, özellikle daha duyumsal oldukları için– bunu kolaylaştırır, kayıplar ve yok oluşların verdiği üzüntüyü ve kederi giderir. Ada'nın ikinci çocuğunun babası bir keresinde özellikle Ada'nın ellerine, el kol hareketlerine âşık olduğunu söylemişti, bu dediğini hemen anlayabilmiştim. Ben de Ada'nın göğüslerinden çok ellerini beğenirdim hep, parmaklarının sivri eklemlerini, ensiz tırnaklarını, kararlı, kaprisli tespitlerde bulunurken o elleri açık açık uzatışını, parmaklarını gerişini, nesnelere dokunurken, yerlerini değiştirirken,

düşürürken zarif ve kayıtsız oluşunu. Güzel ve epeyce soğuk bir kadındı, dimdik bir duruşu vardı, biraz da meydan okur gibiydi, yaylana yaylana, gamsızca yürürdü. Ona asla güvenmedim, belki de bu yüzden onunla arkadaştık demek bana zor geliyor. Onu tanıdım demeyi yeğliyorum. Ada'yı sevdim demek daha kolay olabilirdi. Kafedeki o görüşmemizden sonra birbirimizi görmez olduk, ben teması kestim. Bunun sebebi belki de onun tavsiyesini ciddiye alıp Dr. Dreehüs'e gitmem ve psikanalizimin başlamasıydı. Belki de Ada'nın o divanda geçirdiği saatlerle benim aynı divanda geçirdiğim saatler arasında pek uzun bir zaman yoktu. Dr. Dreehüs'ün benim hakkımda, benim ona kendiliğimden anlatmayacağım bir şeyler bildiğini düşünürdüm, Ada'nın benim hakkımda anlattıklarını bildiğini düşünürdüm. Kontrolü yeniden ele geçirme, ötekiyle araya güvenli bir mesafe koyma ihtiyacı olmuş olmalı. Psikanalizin ilk yıllarında perişandım, Ada'nın karşısına bu durumda çıkmak, onun beni gözlemesini istemiyordum. Birbirimizden koptuk, eksikliğini hissettiğimi hatırlayamıyorum. Ben kendi ailemi terk etmekle meşguldüm, yeni bir aile kurmayı da düşünmüyordum.

Bugün düşünüyorum da, yalnız kalmak istemiştim.

"Rüyalar" isimli öykü bir farkındalığı anlatıyor – bir başkasıyla ilişkinin adının geç konmasının, kendimizi kandırdığımızın, kandırılmamıza izin verdiğimizin, kendimizin kandırılmasına ne kadar isteyerek izin verdiğimizin farkındalığını. Ada bana karşı belli belirsiz bir şefkat hissetmiş olabilir, ama gözünü üzerimden hiç ayırmamıştı, asla onun ailesinin bir

üyesi olamazdım. Çocuklarla birlikte geçirdiğimiz yazlarda hep birlikte, rolleri paylaşarak Çehov'un *Vişne Bahçesi*'ni okumamızı arzulardı. Hayalini kurduğu bir sahneydi bu – bütün arkadaşlarının geceleri toplanıp bahçedeki uzun masanın başında oturmaları, beyaz şarapla, sigarayla, mum ışığında ve Reclam dizisinin sarı kitaplarıyla, roller dağıtılarak; zaten o dağıtmış olurdu rolleri, ama daha fazla ilerleyemedik. Bugün bile o kitaplar deniz kenarındaki o evin kitaplığında duruyor. Ada'nın önerisini kabul etseydik ne olurdu? *Vişne Bahçesi*'ni kimse okumak istemiyordu. Herkes alabildiğine içki ve sigara içmek, anlatmak, kendini bırakmak, rolleri başka türlü dağıtmak istiyordu, belki de Ada'nın duyarlılığının tek işareti buydu – o oyunu hep birlikte oynamamızı istemesi. Birlikte oynamadık. Çocuklarımız evden ayrıldı. Öykü ayrılışı gösteriyor, bir beyhudeliği. Posta kutusuna Ada için *Lettipark*'ın bir nüshasını bıraksaydım gereksiz bir işaret olurdu bu – dahası Ada'nın, birlikte geçirdiğimiz yıllara nasıl baktığımı nihayetinde okuması konusunda beni aydınlatmamayı tercih edeceğini varsayıyorum.

Dr. Dreehüs, Trommel'de sırtı kapıya dönük olarak tek başına bir bankoda oturuyordu. Barmen girdiğimi gördü, Dr. Dreehüs onun bakışını izledi, omzunun üstünden geriye, bana doğru baktı ve gayri ihtiyari gülümsedi – geleceğimi hesap etmemişti, ama orada görünmem onu şaşırtmadı. Hiç uzatmadan yanındaki bar taburesini işaret etti, çekingenliğimi giderdi; dışarıdan bakan biri sözleşmiş olduğumuzu düşünebilirdi. Görünüşe bakılırsa Dr. Dreehüs yalnız kalacağı bir

meyhanede bulunmayı seviyordu, bizden başka müşteri yoktu. Sigara içiyordu. Işık loştu, barın hangi ruh haline uygun olduğu belli değildi, genç barmen Dr. Dreehüs ile karşılaşmamızın –nasıl desem– yarı kuşkulu bir yanı olduğunu sezmiş gibi görünüyordu. Yasadışılık vardı.

Ceketimi çıkardım, bir sigara daha istedim Dr. Dreehüs'ten. Kayıtsız, doğal bir tavırla pakete parmağıyla vurup bir tane çıkardı, bana uzattı.

Ne içmek istersiniz, diye sordu.

Ben ısmarlıyorum, dedi.

O âna kadar o ve ben, hayatlarımızın bin saatten fazlasını birbirimizle geçirmiştik. Ben yıllarca, arada pek az kesintiyle, haftada üç gün onun divanına uzanmış ve hiç kimseye asla anlatmayacağım çeşitli şeyler hakkında konuşmuştum. Dr. Dreehüs benim hakkımda bir şeyler biliyordu, ben onun hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Trommel'deki karşılaşmamız konumumuzun beklenmedik bir genişlemesiydi, küçük ve gizemli bir mutasyonuydu. Dr. Dreehüs'ün uzman bir psikanalist olup olmadığına bugün bile emin değilim. Başka insanların kendi psikanalizlerinden söz etmelerini dinlerken onların hareketli ve sıcacık bir iletişim kurdukları izlenimini ediniyorum; Dr. Dreehüs ise benimle neredeyse hiç konuşmazdı, on yıl boyunca olsa olsa beş kez bir şey söylemiştir. Seanslar benim bir şey arayarak kendi kendimle konuşmamla sürerdi, cümlelerin arasında duraklardım, sorularımı kendime sorardım, yanıtları kendim bulmalıydım. Bugün, tam da bu tür bir psikanaliz bana uygunmuş diye düşünüyorum: İdealdi.

İlk seansların birinde Dr. Dreehüs'e, psikanalizin sonunda belki de artık bir şey yazamam, yazmayı psikanalize feda ederim diye korktuğumu söylemiştim. Zamanla belli olur, demişti, bu akıl ermez sözden sonra sessizliğe gömülmüş ve ondan sonra tam on yıl bir daha terk etmemişti bu sessizliği. Aşağı yukarı. Abartıyorum ama hatırladığım bu, öyküdeki kadın anlatıcı da bunu hatırlıyor, Dr. Dreehüs-Gupka asla konuşmuyordu ve kadın –ben– bazı anlarda doktorun uyuyakaldığından emin oluyordu – oluyordum. Prensip olarak arkamda otururdu Dr. Dreehüs, divanın baş ucunda, ben hiç ona doğru dönmemiştim, ona doğru dönersem uğursuzluk olur diye bir kör inanca kapılmıştım. Bazen birlikte gülmüştük, mizah yanı vardı doktorun. Ara sıra da, hafif bir iç çekişle ya da soluğunu uzata uzata vererek sempatisini ya da anlayışını ifade etmişti. Ama ona ne zaman bir şey sorsam, neden bu soruyu sorduğumu sorar ve yanıt vermekten kaçınırdı. Bazen seansa erken giderdim, binanın önündeki parkta dolaşırdım, başımı kaldırıp pencerelerine bakar, balkonda sigara içtiğini görürdüm, Dr. Dreehüs'ün de bağımlılıkları olması, sağlıksız şeylere düşkün olması çok hoşuma giderdi. Klasik gitar çalardı, gitar her pazartesi pahalı bir kılıfın içinde çalışma masasının yanında dururdu. Onun hakkında bildiklerim bu kadardı. O gece Trommel'deki karşılaşmamız, hatırı sayılır bir riski, tanıdığımı sandığım yüz olmayan bir yüze bakma riskini de beraberinde getiriyordu. Onun yerinde, beni anlayacağı yanılgısına kapılarak bütün hayatımı emanet ettiğim bir yabancının yüzü vardı – hiçbir şey anlamamış olduğu, hatta dahası ukala, antipatik ve soğuk olduğu şimdi ortaya çıkabilirdi. Dr.

Dreehüs'ün düşündüğüm gibi biri olmayabileceğini, Ada'nın ailesinin en sevdiği kelimeyi kullanacak olursam, tam bir budala olabileceğini düşünerek hem mantıksız hem de haklı bir korku duyuyordum. *Tam bir budala.* Tam on yılım çöküp yok olacak, dağılıp gidecekti.

Cüruf.

Hızlı çekimde farkındalık – sevdiğin kişinin düşündüğün kişi olmadığını birkaç yılda fark etmenden biraz farklı; dünyada elbette yalnız olduğunu, karşındaki kişinin senin ihtiyaçlarının bir yansıması olduğunu ve sen onu bırakırsan seve seve arkasını döndüğünü yavaş yavaş anlaman. Hiçbir şey tutmaz onu, hiç kimseyle ilgilenmez, hele seninle hiç.

Turgenyev'den alıntı yaparsam, bir parmak kadar yalnızsındır.

Ne içeceğimi ben bilemedim, ama Dr. Dreehüs biliyordu, babacan davrandığını açıkça ama aynı zamanda tuhaf bir tavırla belli ederek benim için cin-tonik ısmarladı. Barmen temkinli bir şekilde içkiyi karıştırırken onu seyrettim. Sonra ilk yudumu aldım, ikinci sigaramı kendim yaktım, yana döndüm, cesaretimi toplayıp Dr. Dreehüs'e baktım. Dostça bir ifade vardı yüzünde, nedensizce tanıdık gelen bir şekilde biraz kibirli, biraz bıkkın görünüyordu, o bıkkınlığın altında aslında ciddiyet vardı.

Sorun yoktu.

Bakışlarında bir sorun yoktu, usul usul eğlenmesinde, hem alaycı hem ilgili oluşunda da, gecenin saat ikisinde berbat bir barın bankosunda oturan ileri yaşta sayılacak bir adamdı sadece –hafta içi bir gündü, yarın sabah erkenden kalkacak ve

uzman olduğu işine gidecekti–, bu olgunun bile eksik bir yanı vardı, eksiklikte de sakinleştiren bir şey, anlaşılan, en azından bu bakışımda Dr. Dreehüs hakkında yanılmamıştım.

Trommel'e girmeyi göze almışsınız, dedi. İçeri girmeyi göze almışsınız, sevindim buna, söylediği şeyi inanarak söylediği besbelliydi.

Bu barmen sizin mesleğinizi biliyor mu, dedim.

Bu barmen benim bir elektro mekanik ustası olduğumu sanıyor, dedi.

İnsanların size bundan daha az uygun göreceği pek az meslek vardır, dedim.

Hatırladığım kadarıyla aramızda geçen ilk cümleler bunlardı – dışarıda yani, dış dünyada, ortak bir düzlemde. Bar bankosunun düzleminde, yan yana otururken, içki ve sigara içerken. İncecik buz üzerinde basit bir parkur, o sırada mecazi anlamda el ele veriyorduk. Sandığımdan daha kolaydı. Psikanalistle hastası böyle sık sık karşılaşırlar mı diye sordum, bunu neden soruyorsunuz demedi bana, tam tersine lafı dolandırmadan yanıt verdi. Hastalarının çoğunun, onunla sokakta karşılaşınca uzaklaştıklarını söyledi. Sık sık karşılaşırmış onlarla. Yakında oturuyormuş –arkasındaki tahta çakılı pencereden sokağı işaret etti– muayenehanesi evine çok yakınmış, hastalarıyla yolları sık sık kesişirmiş. Onunla benim yolum hiç kesişmemişti, muayenehanesinin evinden beş dakikalık mesafede olduğu hiç aklıma gelmezdi. Hastalarının çekingenliğinin sebebinin

utanç duygusuyla ilgisi olduğunu sanıyormuş, bu utanmanın benim aklıma gelmediğini görmek onun memnun etmiş.

Yo, dedim, benim aklıma hiç gelmedi. Ben sadece *Lettipark*'taki "Rüyalar" öyküsünü nasıl bulduğunuzu, anlattıklarıma katılıp katılmadığınızı öğrenmek istemiştim.

Hangi öykü, dedi. *Lettipark* da ne.

Dr. Dreehüs'ün muayenehanesini ortaklaşa kullandığı kadınla bir tek kez, dışarıda, gerçek dünyada karşılaştım. Onun soyadını taşıyan –ya da Dr. onunkini taşıyordu– bu kadın onun kız kardeşi miydi, yoksa eşi miydi, bilmiyordum. O kadına Alexanderplatz'taki alışveriş merkezinin yatak örtüleri, havlular ve anlamsız süs objeleri satılan katında rastladım, müşteri ilişkileri bölümüne gittiğim için oradan tesadüfen geçiyordum, o sırada kadını gördüm. Üst üste yığılı havluların ve yumuşak duşakabin paspaslarının oluşturduğu adacıkların arasında melankolik bir tavırla dolaşıp duruyordu, ben de kendimi belli etmeden, nefret dolu düşüncelerimin peşine takılıp izledim onu. Bu psikanalistin öğle sonrasını alışveriş merkezinde geçirmekten ve hastaları dinleyerek kazandığı parayı aşırı pahalı banyo malzemelerine harcamaktan başka iş bulamaması beni teselli etti. İriyarı ve kiloluydu –Dr. Dreehüs gibi– yürüyüşü hafifçe çarpık bacaklı gibiydi –Dr. Dreehüs da öyleydi– doktorla aynı yaşlarda görünüyordu; ikizi bile olabilirdi. Pembe renkli, pahalı olduğu belli olan külotlu çorap giymişti, bana olduğu gibi herhalde ona da yardım edilemeyeceği duygusuyla onu orada, banyo paspaslarının arasında bıraktım. Dr. Dreehüs, Trommel'de, hangi öyküden

söz ettiğimi bilmediğini söylediğinde ve posta kutusunda asla mektup eşliğinde ithaflı bir kitap bulmadığını iddia ettiğinde bu tuhaf durumun iki açıklaması vardı. Ya Dr. Dreehüs yalan söylüyordu –ya da karısıkızkardeşikadın paketi posta kutusundan almış, açmış, içine bakmış, mektubu, ithafı ve öyküyü okumuş, her nedense bütün bunları ortadan kaldırmaya karar vermişti. Daha Trommel'deyken o kitabın posta kutusunun içine nasıl geri alınamaz bir biçimde düştüğünü, hiçbir kuvvetin onu oradan çıkartamayacağını hissediyordum, şimdiyse tanıklık üzerine tanıklık vardı, birkaç dakika içinde küçük bir hesaplaşmaya girişmiştik.

Dr. Dreehüs bunu yarıda kesti. Boş ellerini havaya kaldırarak, boş elleriyle bir daire çizerek ve bunun bir açıklaması yok, diyerek ikizkızkardeşkarısını ateş hattından çekti. İşin aslı şu ki, dedi, kitap ona ulaşmamıştı, okumamıştı, ama telafi edecekti. Ona kitabı neden kendiliğinden okumadığını soracak kadar içkiliydim, psikanalizin bitişinden sonraki ilk kitabımdı, yayımlandığını mutlaka haber almış olmalıydı. Bugün bile ne demek istediğini tam anlayamadığım bir düşüncesini söyleyerek yanıtladı beni. Bu kitabın kendisi için yazılmadığını düşünmüş, öyle söyledi.

Her öyküyü başlatan bir cümle vardır. Öykünün kitaptaki ilk cümlesi değil, benim kafamda o öyküyü başlatan cümle. Kimi zaman bir resim ya da bir an, gözün bir şeye gitmesi ya da gözün bir şeyden ayrılmasıdır. Ama çoğu kez birinin bir başkasına söylediği bir cümledir. Bu cümleyi duyarım ve o cümleye sadece saniyeler süren, ama açık ve net, doğrudan

bedensel bir duygu eşlik eder – korkuyla ürperiş, önsezi, tüylerin diken diken olması. Söylenen şey vardır, evet. Bilgi, iddia, görüş ya da soru, birbirine eklenmiş sözcükler, sonunda nokta ya da soru işareti ya da tire – ama bambaşka bir şey daha vardır, söylenenin altında ya da dışında, bir çifte zemin, tanıyamayacağım, sadece tahmin edebileceğim bir şeyin iması. Birisi bir şey söyler ama aslında başka bir şey söylüyordur, onun altında kendisinin bile haberi olmadığı üçüncü bir şey daha vardır, benim yanımdan geçerken son anda yakalarım bunu. Bir kenara kaldırır, saklarım. Neredeyse özlem: Birinin bu cümleyi bir başkasına söyleyebileceği hikâyeyi bulmak ve bununla bağlı olarak duygunun sabitlenmesi ve bununla da bağlı olarak belki sonuca varış. Çözüm değil ama bir yaklaşma. Yıllar önce düşünmüş ve yapmış olduğumuz şeyler ansızın, uzayıp yayılan ses dalgasında olduğu gibi ve hiç beklenmedik anda bir sonuca ulaşırlar, kendini ne kadar göstermese de bir sonuçtur bu.

Sonuçta kafamda bu ilk cümle yer alır. Sonra o cümleyi yerleştireceğim bir yer ararım, bir de bu cümleyi gerçekten söyleyecek kişiyi ve de o cümlenin gerçekten kastettiği bir başka kişiyi ararım. Sonra sırada o ikisinin oturduğu masa vardır, masanın içinde olduğu mekân, mekânın içinde bulunduğu ev, o ikisinden biri bu evden çıkıp gidecek ve hemen hemen kesinlikle geri dönmeyecektir. *Kapı kasasının ışığında bu kadar çok altın kar.* Her hikâye, diye yazıyor John Burnside *What light there is* kitabında, ilk kez anlatılır, ya da Christoph Ransmayr'ın dediği gibi, hikâyeler meydana gelmezler,

hikâyeler anlatılırlar, bir başka deyiş de Lars Gustafsson'a ait, bir insanın hayatında toplanan bütün bu şeyler.

Onlara anlam yükle.

Dr. Dreehüs'ün divanında yattığım yıllar boyunca ona kendimden söz ettim ya da kendim hakkında konuştum; adına ne derseniz deyin: Nihayetinde ona hikâyeler anlattım.

Bana hikâye anlatma.

Ailemin hikâyeleri – bana anlatılmış olanlar ve bana anlatılmamış ama benim tahmin etmiş olduklarım. Kendi hikâyelerim, ki bana ait değil onlar, çok gerilerdeki bir belirsizlikten gelip, Burasının ve Şimdinin üstünden aşıp kuşkulu bir Sonra'ya giden belirsiz bir yoldan başka bir şey değiller. Psikanalizde de hikâye yazar gibi konuşmuş olduğum geliyor aklıma. Bir başlangıç yaptım ve oradan dünkü çalılıkların içine doğru yol aldım, sonra da, sonuç almadan çalılıktan çıkıp geri döndüm, başlangıcın üzerinden geçip eskide kalmış her şeye bağlı olan bir şimdiki zamana ulaştım.

Yazmış olduğum her öykü için bu ilk cümleye başvurabilirim. O cümleyi tekrar buluyorum: Çekirdek, en küçük bebek, bu öykü onu hem göstermek hem de gizlemek amacıyla yazılmıştır. Cümleyi tekrar buluyorum – doğru değil bu: Biliyorum onu ve kendime saklıyorum. Okuma günlerinde bunun hakkında konuşursam, cümleyi bulduğunu söyleyen okurlar çıkıyor. Bu da beni mutlu ediyor. Bunun anlamı, öykünün benden ayrılmış ve bir başka kişiye geçmiş olduğudur. Bir dibbuk.* Benden başka birinin de sorgulayacağı berrak bir

* Yahudi mitolojisinde dibbuk, ölmüş bir kişinin yer değiştirmiş ruhu olduğuna inanılan kötü niyetli bir ruhtur. Amacına ulaştıktan sonra, bazen de şeytan kovulduktan sonra girdiği bedeni terk ettiği varsayılır. (çn)

dibbuk, paylaşılmış bir bilmece. Bazen okurun bulduğu cümleyi bana göstermesini göze alıyorum. Bazen de vazgeçiyorum bundan. Tereddüt iki taraflı, çoğu okur cümleyi bulduğunu ama kendisine saklayacağını söylüyor. Amaçları aynı, gösterme ve saklama konusunda aynı yolu izliyorlar. Bir tek psikanalizdeki yıllarıma dair olan "Rüyalar" isimli öykümde o cümle yeniden bulunamaz – artık bilmiyorum onu. Ya onda ilk cümle hiç olmadı ya da bu öyküde kullanım dışı. Ya da aslında hiç olmayacak bir şey oldu: onu sadece okurdan değil kendimden de gizledim, bu da bütün psikanalizi saçma duruma düşürürdü ki bu düşünceye tamamıyla katılıyorum.

İlk haftalarda, belki de aylarda, belki de ilk altı ay boyunca Dr. Dreehüs'ün divanında yatarken sustum. İlk seansta derdimin ne olduğunu söylemeyi denemiştim. Sonraki seanslarda artık hiçbir şey söylememiştim. Odasına girmiş, divana uzanmış, ellerimi karnımın üzerinde kavuşturmuş, Dr. Dreehüs, evet, diyene kadar susmuştum. Bugünkü seans sona erdi. Sessizliğimi bölmezdi, konuşmaya zorlamazdı beni, neden sustuğumu sormazdı, bir öneride bulunmazdı. Bana yardımcı olmazdı.

O sıralarda şöyle düşünmüştüm: Bana yardımcı olmuyor. Bugünse, benim suskunluğumu bir başlangıç aradığıma yoruyordu diye düşünüyorum – herhalde nedeni buydu. Hem kendi hikâyelerimi hem başkalarının hikâyelerini ayıkladım, ilk cümleleri aradım ve neyi anlatacağıma, neyi gizlememin daha iyi olacağına karar verdim. Kendimi ve asıl hikâyeleri güvence altına aldım; ancak sonra, çok sonra, konuşmaya

başladım. Psikanalizde konuştuğum gibi yazarken, ya da tam tersi, nasıl yazıyorsam psikanalizde öyle konuşurken, asıl olanı hep kendime sakladım. Eğer böyle idiyse, Dr. Dreehüs de susmuştur, benimle konuşmamıştır, soru sormamıştır, yanıt vermemiştir, asıl olanı bana bırakmak için. Yazmaya devam edebilmem için.

"Trommel"de Dr. Dreehüs, birlikte geçirdiğimiz on yıl boyunca asla söylememiş olduğu bir şey söyledi – ikimiz için de birer cin tonik daha ısmarladı, bana bir sigara daha ikram etti, canı sıkkın barmen tonikleri karıştırdı, bankonun gerisinde oturduğu tabureyi bize biraz daha yaklaştırdı – nasılsınız, diye sordu.

Ben de hiç tereddütsüz, iyiyim, dedim. İyiyim.

Gerçekten de öyleydi. G.'nin, daha önce hiç görmediğini ve ertesi gün Kastanienallee'den geçerse orada bulunmayacağına emin olduğunu söylediği o barın bankosunda iyi hissediyordum. Tekrar solucan deliğinde kaybolabilir, barmen, sigaralar ve tonik de dahil, sadece bu tek buluşma için var olmuş olabilirdi, G.'nin beni beklemek istediği on beş dakikanın çoktan geçmiş, onun eve gitmiş olduğunu biliyordum; aklının bende olduğunu da biliyordum. Dr. Dreehüs'e, muayenehanesinden sadece beş dakikalık uzaklıkta oturduğu ve geceleri meyhanelerde vakit geçirdiğine dair bilginin ötesinde başka sorular da sorabilirdim, şu ya da bu tahminimi doğrulatabilirdim. Batı'dan mı geliyordu, Doğu'dan mı? Bayan Dr. Dreehüs karısı mıydı, kız kardeşi mi? Hiç böyle sorular sormadım. Herhangi bir yerde başlayan, bir şey yakalayan, bir karar verilemeden, bir sonuca varılamadan tekrar kopan bir

öykünün bu özel, keskin odaklı, buz gibi soğuk spot ışığında durur gibiydik. Bir öykü yazarken içindeki karakterler hakkında bir şeyler bilirim, aslında her şeyi bilirim: Doğumlarını, kökenlerini, çocukluklarını, gençliklerini, yaşlarını ve sırlarını, ancak bunu somutlaştırmak kesinlikle gerekli değildir, tam tersine. Rahatsız eder. Esas olanı görmeyi, dikkati âna yoğunlaştırmayı engeller. Dr. Dreehüs hakkındaki tahminlerimin belirsiz kalmasını istiyordum, böylece onunla bu barın bankosunda böyle biraz kuşkulu, güzel, hem de gayri ciddi tarzda oturabilirdim, anlaşılan o da aynı şeyi hissediyordu. İkinci kadeh cin toniklerimizde, konuştuğumuz şeylere, pek de fazla ileri gitmeden, devam ettik. Birlikte oturup sigara içtik, ara sıra gülümsedi bana, ben de ona gülümsedim.

Böyle olacağını düşünmüştüm, dedi.

Ne olacağını düşünmüştünüz, dedim.

Sizin iyi olacağınızı düşünmüştüm. Sizin için hiç endişelenmedim, dedi.

Benim için hiç endişelenmediniz, dedim.

Bunun üzerinde biraz düşündü, sonra, evet, belki de sizinle ilgili hiçbir şey düşünmemişimdir, dedi. İdare edebileceğinize emindim, belki de siz tam doğru zamanda bıraktınız.

Psikanalizi ben sonlandırmıştım, Dr. Dreehüs değil. Hem de birdenbire bitirmiştim. Onun beni bırakmayacağını ummuş olabilirim ama elbette ki böyle bir şey yapmamıştı.

İdare edebileceğime neden o kadar emindiniz, dedim.

Çünkü dedi, her şeye rağmen sizi hep biraz mızmız bulmuşumdur.

Dr. Dreehüs'le psikanalizim sırasında Ada ile bağımı koparmıştım. Onun aile üyeleriyle, kabilesiyle bağım hemen hemen kopmamıştı, en azından daha uzak akrabalarıyla, halkanın en dışındakilerle olan bağım; bunların arasında Marco da vardı. Ada bizi bir kurt sürüsüne benzetmekten hoşlanırdı, pek benzemiyoruz da denmezdi, bizim sürüde alfa kurdu vardı –dişi alfa kurdu– onun yakın çevresinde de diğer kurtlar –beta– hem de sayıca çok, sonra da sürünün çevresinde dolanan gamma kurtları, ne sürüye girebiliyorlar ne de onu bırakabiliyorlardı.

Sanırım Ada'nın gözünde ben gamma kurduydum.
Marco da gamma idi.

O da Ada gibi Frankfurtluydu, çocukluklarından beri tanıyorlardı birbirlerini. Aynı mahallede oturmuşlar, aynı yuvaya gitmişler, ilk yıllarda aynı okulda okumuşlardı, ama Ada liseyi bitirmiş, Marco orduya yazılmıştı. Sonra Berlin duvarı yıkılmış, ikisi de Berlin'e taşınmışlar, ikisi de aileleriyle ilişkilerini az-çok koparmışlardı. Marco, şehrin yeni yapılarının olduğu bölgesinde iki odalı bir evde oturuyordu, zaman zaman girilemiyordu bu eve, çünkü Marco kendine bakmıyor, ortaya çıkmıyor, kimseyle karşılaşmak istemiyordu, birlikte yapılan işlere katılmıyordu. Bazen de aşırı hareketli olduğu zamanlar yaşıyordu, geçimli, konuşkan oluyordu, durup dururken büyük yemek davetleri veriyor, severek ve iyi yemek pişiriyor, cömertleşiyor, herkese sıcak ve yakın davranıyordu, ama sonra bu da bitiyor, aylarca ortadan kayboluyor, sonra yine beklenmedik anda ortaya çıkıyordu. Annesi ara sıra

Frankfurt'tan geliyor, bir sepet dolusu horozmantarı ve ev yapımı ekmek getiriyordu. Marco annesini içeri alıyor, kadın da evi temizliyor, derleyip topluyor ve kendi evine dönüyordu. Marco'nun babasıyla ilişkisi daha zordu. Kendisini yok dedirtiyor, babası oğlunun bulunabileceğini tahmin ettiği bütün kapıların zillerini çalıyor, her mutfakta masanın üzerine yirmi marklık bir banknot bırakıyor ve oğlunu göremeden tekrar Frankfurt'a dönüyordu, biz o paralarla bira ve uyuşturucu alıyorduk, Marco'ya telefon edip babasının gittiğini, eve gelebileceğini söylüyorduk. Marco'nun sanata yönelik hevesleri vardı. Rejisör olmak, film çekmek istiyordu. Elinde üç tane kısa filmle çeşitli yüksek sinema okullarına gitti, ama hepsinden geri çevrildi, öfkeden deliye döndü, iki gün içinde çizimlerinin olduğu bir dosya hazırladı, sanat yüksek okuluna başvurdu, onlar da onu sorunsuz kabul ettiler. Resimleri cinsel içerikliydi, rahatsız ediciydi, şiddet yüklüydü, ama bir yandan da içe dönük, şiirsel ve sakindi. İriyarı bir adamdı Marco, olağanüstü güzel dişleri, koyu renkli dudakları, gerçekten kurt yeşili gözleri vardı, nadiren banyo yapardı, hep aynı şeyleri giyerdi, ölçüsüzce içki ve sigara içerdi, kadınlarla da anal ilişkiden başkasını istemezdi, *iri memeler* sözünü kendine özgü bir şekilde söylerdi, sanki yenebilecek bir şeydi onlar, Ada'nın tarifine göre Marco, uzun zaman önce birinin anahtarını fırlatıp atmış olduğu yüksek güvenlikli bir alandı.

Yazları deniz kenarındaki eve gelirdi bizimle birlikte. Herkese yemek pişirmeye bir tek o gönüllü olurdu, balık ve etle bol miktarda, masraflı yemekler pişirirdi. Özellikle yengeç meraklısıydı, balıkçı teknelerinden taze taze alır, çocuklarla

birlikte mutfağın önündeki terasta kabuklarını soyardı, yeri soluk pembe kabuklar kaplardı, çıplak ayaklarının altında çıtır çıtır kırılırlardı. Yengeçleri günlerce kaynatır ve et suyu üzerinde çalışırdı, öyle derdi yaptığı işe – et suyu üzerinde çalışıyorum. Evin içinde uyumayı hiç istemezdi. Depoda bir portatif yatak açar, sıcak gecelerde erik ağaçlarının arasına bir şilte serer, uzun uzun yalvarırsak gitar çalar, şarkı söylerdi, tercihen de *Buenas tardes amigo ola my best friend*'i. Üniversiteyi bitirirken "Kleist'ın kafasındaki kurşunum ben" başlıklı bir bitirme tezi yazmıştı, ama tez kabul edilmemişti, hiç umursamamıştı bunu, mezun olmadan okuldan ayrılmış, Berlin'in merkezindeki bir galeride ilk sergisini açmıştı. Sergi açılışının ertesi günü kapımı çalmıştı, yüzünün sol tarafı kaymış gibiydi, ağzının köşesi aşağı sarkmıştı, gözkapağı da öyle, gözü yarı kapanmıştı, sanki inme inmişti. Doktora gittik, doktor yüz siniri felci olduğunu tahmin etti, stres sonucu yüz felci. Yüz siniri felci geçti, ancak başka semptomlar vardı, bacaklarında karıncalanma, algılama bozukluğu, titreme, yorgunluk ve nedensiz saldırganlık, gündelik olaylarda tuhaf bir kafa karışıklığı. Marco bir doktora daha danıştı, bir doktora daha ve bir üçüncüsüne, sonunda teşhis konuldu: epeyce ileri aşamada multiple skleroz.

Resimlerini bağışladı, Monbijoupark'taki atölyesini boşalttı, iki odalı evine çekildi. Balkonuna bir mangal koydu, konuklarından gelirken odun getirmelerini istedi. Onu ziyaret ettiğimde balkonda ateşin karşısında oturuyor, birlikte mahallesinin çimenlerini, çamaşır iplerini ve karatavukları seyrediyorduk, şaşırtıcıydı ama komşuları nedense bu ateşi

görmezlikten geliyorlar, aldırmıyorlardı. Bu ateş, Marco'nun kendisi için önem taşımış şeylere saygısını simgeliyordu, günün birinde bundan da vazgeçti, geriye balkonun duvarında isli bir bant kaldı, bu da onun sabah hava aydınlanmaya başladığında ateşi söndürüp yatmaya giderken duvarda elini dayadığı yeri gösteriyordu. Pijamasını çıkarmıyor, yemeğini tekerlekli masada yiyor, perdeleri kapatıyor ve televizyonda çizgi film izliyordu. Hastalığını göğüslüyordu, doğrudan içine yürüyordu, tıpkı bir ormanın ya da derin suların ya da boş duran, terk edilmiş bir evin içine girer gibi. İlaçlar alması, logopedi, ergoterapi uygulanması konusunda ikna edilmeye çalışıldı birkaç kez, boşunaydı. Hızla güçten düştü, çok geçmeden yürüyememeye başladı, konuşmakta, eline aldıklarını tutmakta, tek başına yemek yemekte zorlanıyordu, sonunda annesiyle babası geldiler, onu alıp Frankfurt'a götürdüler ve hiç tereddüt etmeden bir bakımevine koydular.

Onu bu bakımevinde birkaç kez ziyaret ettim. Berlin'den trenle altmış dakikada gidiliyordu, bakımevi istasyonun yakınındaydı. Orada kadınlarla erkekleri ayırıyorlardı, kadınlar bir dinlenme salonunda, erkekler bir başkasında oturuyorlardı, yemekler de birlikte yenmiyordu, Marco bu yüzden odasından çıkmamaya karar vermişti –yaşlı erkeklerle birlikte yemek yemek istemiyordu– bakımevi yönetimi de onun isteğini kabul etmişti. Marco odasında kalıyordu, odada da yatağından çıkmıyordu. Ona gittiğimde bir ya da iki saat kalıyordum, hiç konuşmadan birlikte televizyon seyrediyor, Yakari'nin bir wapiti geyiğine binip yemyeşil bir bozkırda gitmesini izliyorduk. Sonra ben ayrılıp Berlin'e dönüyordum. Bir yıl kadar

sonra Marco zatürre oldu, entübe edilmesi gerekti. Gözleri açıktı, bilinci yerindeydi, onu tedavi eden doktor, yapay solunuma devam edilmesini isteyip istemediğini sormuş olmalı, bunun anlamı Marco'nun zatürreyi büyük olasılıkla atlatacağı ve tekrar odasına getirileceğiydi, ama herhalde Marco yapay solunumun durdurulmasını istemiş ki doktor durdurmuş. Marco bir ocak ayının genelde çok hassas geçen ilk günlerinden birinde öldü. Annesi bana telefon edip haber verdi, hem de cenazeye Berlin'den kimsenin gelmesinin istenmediğini söyledi. Arkadaşlarından hiçbiri orada görünmemeliydi, ailesi oğullarını en yakınlarının katılımıyla toprağa verecekti. Marco o aileye aitti, sözümona arkadaşlarına değil. Ne de olsa onun hastalanmasına yol açanlar arkadaşlarıydı.

Bu konuda Marco'nun ailesiyle tartışanlar olmuştur. Arkadaş çevresi genişti, gerçi hasta olduğu yıllarda pek çoğu ondan uzaklaşmıştı ama onu sevmiş, saymışlardı, bu koşullar altında veda denilecek şeyi yapmak çoğu için bir ihtiyaçtı. Sonunda ailesi Marco'yu kapağı açık tabuta koymaya ve bizim bu tabuta yaklaşmamıza razı oldu, buna karşılık daha sonra Marco toprağa verilirken orada bulunmayacağımıza dair söz vermemiz istendi. Bulutlu bir kış sabahı Frankfurt'a gittik –birkaç arabaya dağılmıştık, kederli bir konvoyduk– şehrin kenarındaki, Marco'nun tabut içinde bekletildiği cenaze işleri servisinin önünde uzun bir sıra oluşturduk. Aramızda hiç konuşmamış olsak da, nasıl hissediyorsak o ruh hali içinde, korkarak ya da hüzünlenerek, ikili ya üçlü gruplar halinde o odaya girdik, benim yanımdaki kişi benden önce dışarı çıktı ve ben

birkaç dakika Marco ile yalnız kaldım. Hastalık üzerindeki ağırlığı almıştı, saçları seyrelmişti, güçlü elleri ufalmıştı. Onu bakımevinde ziyaret ettiğim için bu narinliği beni fazla ürkütmedi, belki bu narinlik onun sağlıklı yıllarında da kendini belli ediyordu. Ailesi Marco'yu tabuta konması için giydirmişti. Hayattayken asla giymediği giysiler vardı sırtında, kusursuz ütülenmiş, dik yakalı kareli bir gömlek, onun üzerinde önü fermuarlı, göğsünde denizcilikle ilgili işlemeler olan bir hırka, seyrelmiş saçları iki yana ayrılıp taranmıştı. Ailesinin yanında kalmış olsaydı herhalde böyle görünen bir adam olurdu – Ada ile tanışmamış, onun peşinden Berlin'e gitmemiş, Berlin'de ötekilerin arasına girmemiş, Ada'nın ailenin terk edilebileceğine dair verdiği vaazı dinlememiş olsaydı– sonunda ailesi onu geri getirir ve kime ait olduğunu bize gösterirdi.

En azından sonunda kime ait olduğunu.

O odada ona son bir kez dokunup dokunmadığımı hatırlamıyorum.

Bugün bile iyi bildiğim yüzündeki ifadeyi hatırlıyorum, içe kapanık, sakin. Dalgın.

O cenaze evinden çıkınca Oder kıyısındaki, Marco'nun resimlerinin asılmış olduğu bir fabrikaya gittik; üniversitelere başvururken sunduğu, kendini ağır yaraladığının göründüğü, yorucu seanslarda makyözlere insanların gözkapaklarını bantlattırdığı ve kamera önünde onların cinsel organlarını sergilettiği filmler, bitmek bilmeyen döngüler halinde kaba sıvalı duvarlara yansıtılmıştı. Isıtıcılar çalışmasa da, içerisi buz gibi soğuk olsa da o fabrikada uzunca bir süre kaldık, Berlin'e

ancak hava kararınca döndük. Birkaç gün sonra, her zamanki saatte Dr. Dreehüs'ün muayenehanesine gittim, ceketimi çıkarmadım, divana uzanmadım, divanın yanındaki sandalyeye oturdum ve seanslara son vermek istediğimi söyledim. Bitmişti.

Marco'yu tabutta görmem her şeyi dengesine oturtmuştu. Tabuttaki görüntü o kadar korkunçtu ki, kendi korkum, kibirlenerek ve Dr. Dreehüs'ün "Trommel"de dediği gibi, hayatımda bana zor gelmiş olayları sızlanarak sıralayıp sorgulamam geriye çekildi: Korkumdan vazgeçtim. Bu şeyleri adlandırmaktan, kontrol etme arzumdan vazgeçtim, artık bir anlamı yoktu. Asıl meselenin öncelemek, kabullenmek olduğu izlenimi oluştu bende – üzüntü, bellek, bunların güvenilmezliği ve değişebilirliği; bunu beklenmedik bir şekilde idrak ettikten sonraki ilk adım, konuşmayı ve mücadeleyi sonlandırmak gibi göründü bana.

İptal etmek, dışarı çıkmak.

Dr. Dreehüs divanın baş tarafındaki koltuğuna oturmuştu bile, psikanalizci suratını takınmıştı, geride kalmış sayısız saatte, ben ceketimi çıkarırken, çantamı bir kenara bırakırken göz ucuyla algılamış olduğum suratını. Anlayabilmek için çok kısa, maske olarak algılamak için yeterince uzun bir süre, olumsuz anlamda değil, dolaysız anlamda: Analiz uyguladığı kişiyle etkileşime girdiğinde takındığı ifade, gözler kısılmış, ağzının köşeleri aşağı çekilmiş, dikkati yoğun, ve belli etmese de, bugün bana öyle geliyor ki, tamamıyla tetikte. Başını kaldırıp bana baktığında maskesi yüzünden düştü. Ne kadar

şaşırdığını görebiliyordum, verdiğim haberin onu kırdığını da görebiliyordum. Ellerimi kaldırıp bir şey söylemeye çalıştım, Marco'nun öldüğünü biliyordu, cenaze evinde tabuta konulduğunu, cenazeye katılamadığımızı da. Bir varsayımın sonuna ulaştığımı, şimdilik daha fazlasını bilmediğimi söylemeye çalıştım ama o noktaya gelemedim, nihayetinde beni anlayıp anlamadığını, ifade etmek istediğimi ifade edip edemediğimi ya da benim ve sözlerimin istenilen sonuca ulaşıp ulaşmadığını hiç umursamadım. Umurumda değildi. Kırk beş dakika bir arada oturduk, ilk kez karşı karşıya oturuyorduk. Dr. Dreehüs her zamanki gibi hiç konuşmadı. Ben de daha fazla konuşmadım, kırk beş dakikanın sonunda ikimiz de aynı anda ayağa kalktık, tokalaştık ve ben muayenehaneden çıktım.

Kapının eşiğinden geçtiğim ânı hatırlıyorum. Çocukluğumda tekrar tekrar gördüğüm rüyalardaki gibiydi, ayaklarımın altındaki zemin çökebilirdi, koridorun duvarları dağılıp sert, floresanlı bir şeye dönüşebilirdi, basamaklar sallanabilir, birbirinden ayrılabilirlerdi. Böyle bir şey olmadı. Eşikten geçtim, merdivenden indim, dışarıda bir kış öğlenini yaşayan sokağa çıktım. Bir daha geri dönmedim.

Dr. Dreehüs, "Trommel"de mızmız, dedi. Bu beni şaşırtsa da itiraz etmedim, hâlâ da etmiyorum. İyi bir sözcük, zaman zaman bazı ruh hallerini aşmama yardımcı oluyor. Dr. Dreehüs'ün bunu bildiğine emin değilim, o sözcüğü yanıma vermiş olabilir mi, buna da emin değilim: muska gibi bir sözcük o, beni koruyacak bir sözcük.

Üzüntüler ve acılar.

Üçüncü bir cin tonik içmedim. Dr. Dreehüs kitabımı satın alacağına söz verdi, posta kutusuna bir tane bırakmamı kesinlikle istemiyordu, "Rüyalar" öyküsünü okuyunca beni arayacağına da söz verdi. Beni cin tonik içmeye davet etti, ben de teşekkür ettim, onunla ve barmenle vedalaştım, "Trommel"den çıkıp dünyaya geri döndüm. Sabahın erken bir saatiydi ama henüz gün ağarmamıştı, ki beni sevindirdi bu. Eve kadar olan yolu yürüyerek gittim, Prenzlauer Berg'den Weissensee'ye kadar, inanılmaz mutluydum. Dr. Dreehüs'ün budalanın biri olduğu ortaya çıksaydı ben neden mutsuz olurdum, bunu söylemem zor, budalanın biri olsaydı on yıl boyunca kendi kendime konuşmuş olmamda gerçekten bir şey değişmezdi. Hiç ummazdım ama Dr. Dreehüs'ün düzgün biri olduğu, ifade ettiğim duygulardan birini ya da ötekini bildiği ya da tanıdığı, sonuçta birbirimizle iletişim kurduğumuz ortaya çıkmış görünüyordu. Nasıl emin oluyorum buna? Bir hikâye konusundaki karara benziyor – bir hikâyenin hikâye olacağına nasıl emin oluyorsam öyle. Bir kelimenin, cümlenin ya da nesnenin bir hikâyenin başlangıcı, derin bir kuyuya sarkıtacağım bir şakül olabileceğine emin olmam gibi. Neye güveniyorum orada. Sanırım özel bir içgüdüye güveniyorum. Bir şeyin orada bulunduğunu değil, orada *eksik* olduğunu sana söyleyen içgüdüye. Zaman zaman kullandığımız bu ifadeyi –ne demek istediğimi anlıyor musun– ne yapacağımızı bilemediğimizde söyleriz ve hep bir bahanedir, sessiz bir anlaşmadır; senin ne demek istediğini tam anlamasam da sezerim onu ya da anlamayı çok isterim. Ve belki de yeterlidir bu.

Farklı tarzda bir anlayış biçimi, ortak algı biçimi bulunduğuna güvenmek istiyorum. Ve herkesin kendi içine kapanması gerektiğini bildiğimi düşünsem bile, akıldışı da olsa bunu sonuna kadar değiştirmeyi istemek bana hâlâ önemli geliyor.

Dr. Dreehüs'le karşılaştığım geceden bir süre sonra, yaklaşık üç ay kadar sonra, Ada elli yaşına bastı. Dr. Dreehüs'le karşılaşmamış olsaydım bu ellinci doğum gününün üzerinde durmazdım, düşünürdüm onu ama Ada'yı kutlamak aklıma gelmezdi. Dr. Dreehüs'le karşılaşmam bir şeyleri öteye, sonuna itmiş ve yeni bir başlangıca götürmüştü, bunun yankıları uzun zaman silinmediği için de aralık ayı başındaki o akşam Ada'nın hâlâ oturduğu o evin önünde duruyordum.

Bunları yazarken, o günü düşünürken, bu söylediğimi gerçekten yaptığıma hiç emin olamıyorum. Ada'yı ziyaret ettim mi? Yoksa onu ziyaret ettiğimi hayal mi ettim. Yoksa, bir kadının, ikisinin de psikanalisti olan doktora gece yarısı rastladıktan sonra öbür kadını ziyaret ettiği bir hikâye yazmayı mı düşündüm; bir kişinin on yıldır görmediği bir başka kişiye bir evin açık duran kapısının eşiğinde sarılmasına beni yönlendirecek ana fikri mi aradım. Geriye bakınca, bir hikâyenin hangi kısmının gerçekten yaşandığına, neresinin kurmaca olduğuna, hangi kısmında özyaşamöyküsel gerçek bulunduğuna artık emin olamıyorum, ki sonunda hiç fark etmez bulunup bulunmadığı. Böyle bir ziyaretin öyküsünü yazsaydım bu öykünün başlangıcı bir nesne olurdu: bir gitar. Öyleyse, Ada'ya ellinci yaş gününde gerçekten sarıldığımdan

yola çıkarsam, sarılmışım demektir, çünkü çocuğum gitarını eve götürmemi istemişti benden. Müzik grubunun provasından gelen çocuğumla buluşmuştum, geceyi de dışarıda geçirmek istiyor ve gitarının ayak bağı olacağını düşünüyordu, bir Hint restoranında alelacele bir pirinç yemeği yemiştik, çocuğumu her zamanki mantıklı ve mantıksız uyarılarımla donatmış, sonra göndermiştim, gitarını sırtıma atıp eve yürürken birden Ada'yı düşünmüştüm. Onun doğum gününü. Yılları da: Şimdi değilse ne zaman, diye düşünmüş, dönmüş, ona gitmiştim. Sırtımdaki gitarın da bunda payı vardı. Olduğum kişi değildim tam olarak, bunu anlamamı sağlamıştı. Biraz farklı biriydim, dışarıdan bakınca bir müzisyendim, belki de bir konserden dönüyordum, sırtımdaki çalgının ağırlığı beni sakinleştiriyor, bir başkası olma duygusu rahatlatıyordu. Hem çocuğum büyümüştü, onun için yapabileceğim şeyler artık o kadar azdı ki, şimdi heyecanlı deneyimlere atılan çocuğa artık dikkat edemeyeceğime göre en azından gitarını eve taşıyabilmek bir teselliydi. Hem hoşgörülüydüm, hem hüzünlü, gitarın beni bir zırh gibi koruduğunu hissediyordum ve bu korunmuş durumdayken Ada'nın kapısının zilini çaldım, kapı otomatının sesi duyulana kadar bekledim. Merdiven sahanlığındaki ışığı yakmadım, bu ayrıntıdan bir öykümde bir nedeni olmadan söz edecektim, eskiden sık sık geldiğim, şimdiyse yıllardır ayak basmadığım Ada'nın dairesinin olduğu kata kadar üç merdiveni çıktım.

Ne bekliyordum.

Beni içeri almayacağına kendimi hazırlamaya çalışmıştım. Birkaç konuk olacaktır, diye düşünmüştüm, kesinlikle karmaşık konumlu kişiler, ve yıllardır karşılaşmadığım, daha yakın dostları da vardı mutlaka. Yaşlanınca ve uzun zaman karşılaşmayınca, senin yaşlanma sürecine küçümseyerek ya da beğenerek bakan, senin de şu ya da bu şekilde falan filan olduğunu görünce rahatladığını apaçık belli eden bakışlarla karşılaşacağımı tahmin ediyordum. Ada için tipik sayılacak, ilk başta göstereceği büyük samimiyetin altındaki soğuk havaya hazırlamıştım kendimi, hızla bir kadeh içki içerim, sonra yine hızla ikincisini içerim diyordum. Bütün varsayımların yanlış çıktı. Ada evde yalnızdı. Kapıda durdu, karanlık merdiven boşluğuna baktı, kim var orada, diye sordu temkinle, ben de onun bulunduğu sahanlığa çıkınca, ama hâlâ karanlıktayken, adımı söyledim, saniyenin onda biri kadar tereddüt etti. Sonra bir adım geriledi, adımı yineledi, kapıyı ardına kadar açtı, beni içeri davet etti, kucaklaştık.

Ada o sırada bir kadınla birlikte yaşıyordu – etrafta konuşulmuştu bu. O kadını görmek isterdim, özellikle de birbirlerine nasıl davrandıklarını, ama kadın evde yoktu. Kavga etmişlerdi, kadın Ada'nın doğum gününün sabahında evden ayrılmıştı. Ada buna pek üzülmüş görünmüyordu. Kadın evden ayrılmıştı ama Ada'ya çiçek göndermişti, süsen, devedikeni ve zambaklar, mutfakta pencerenin eşiğinde duruyorlardı, özel sayılabilecek bir günün tek işareti olarak. Davet yoktu. Ne konuk vardı ne yemek, ne buz kovasında şampanya ne de ev konseri, aslında hiç müzik yoktu. Ada sakin sakin mutfakta oturmuş, kutu bira içiyordu. Yandaki odada ikinci çocuğu

kapıyı kapatmış, her türden silahların kullanıldığı açıkça duyulan bir bilgisayar oyunu oynuyordu, Ada'nın yatak odasında büyük kızı yatakta yatıyordu, yirmilik dişlerini çektirmek için tam da annesinin ellinci yaş gününü bulmuştu. Feli'nin yatağının kenarına iliştim, elimi şişmiş yanağına koydum. Yirmiliklerini çektirmemiş olsaydı, çocuğumla heyecanlı maceralara atılabilirdi, bizler artık arkadaş olmasak bile ya da tam da bu yüzden çocuklarımız birbirleriyle arkadaş olmuştu: çocuklar yaz aylarını, deniz kenarındaki evde komün yaşamı içinde olmayı çok seviyorlardı, öyle görünüyordu ki bunu sürdürmek istiyorlardı, yetişkinlerin tersine onlar birbirlerinden ayrılamıyorlardı. Benim gelmeme şaşırdıysa bile bunu belli etmedi Feli. Üşümüş elimi bir süre sıkı sıkı tuttu, sonra bıraktı. Mutfağa gittim, Ada benim için de masaya bira koymuştu, mutfak hiç değişmemişti, her zamanki gibi tam anlamıyla karmaşa içindeydi yine, yeni olan yalnızca mutfak dolabının üzerine şerit halinde dizilmiş vesikalık fotoğraflardı, kapıya da karatahta boyası sürülmüştü, biri üzerine tebeşirle *Hava karanlık olduğu görülecek kadar aydınlık* cümlesini yazmıştı. Arka duvardaki kitaplık da aynı yerdeydi, Ada'nın kitaplarını mutfağa koyması yirmi beş yıl önce de etkilemişti beni, pencere eşiğindeki vazonun çevresinde de eline geçirdiği, değer ve önem verdiği şeyler duruyordu, ta ki onları hiç sorun etmeden birdenbire kaldırıp atana kadar; bu akşam bir yılantaşı, ahşap balık*, Jaxon marka pastel boya vardı orada. Kitaplıkla

* Çin tapınak bloğu, ahşap çan veya muyu olarak da bilinen ahşap balık, Budizm'in Mahayana geleneğinde keşişler ve sıradan insanlar tarafından kullanılan, Doğu Asya kökenli bir tahta blok türüd Çin, Kore, Japonya, Vietnam ve diğer Asya ülkelerinde Budist törenlerinde kullanılır. (çn)

evye arasında kalan duvarlar, yerden bir metre yükseğe kadar ikinci çocuğunun mum boyayla yaptığı karalamalarla doluydu, elbette ki ikinci çocuğa duvarları boyama izni verilmişti, hatta buna teşvik edilmişti. Son haftalarda canı okula gitmek istemedi, diye anlattı Ada, kesinlikle zorlamayacaktı onu gitmesi için, çocuğun babası Gençlik Kurumu'nu yollamıştı eve, sıkıntılı bir durum doğmuştu. Ada hiç de sıkıntılı bir durumdaymış gibi görünmüyordu, sanki birbirimizi daha geçen hafta görmüşüz gibi anlatıyordu bütün bu tartışmaları bana.

Samimi.

Arka avluya, başkalarının hayatlarının ışıklı pencerelerine bakan pencerenin önündeki masada samimi bir şekilde oturduk ve kadeh tokuşturduk –doğum günün için en iyi dileklerimle– ama ne kadar samimi olsak da boğazımız düğümleniyordu, biraz da çekingen ve tedirgindik. Şundan bundan söz ettik, sonra laf yaz aylarına geldi, evin durumunu, amcamı, biraz da yazdıklarımı sordu, ama daha derine gitmedik. Dr. Dreehüs'le görüştüğümü hiç anlatmadım, söz etseydim epeyce ilginç bulurdu bunu, kendime sakladım. "Rüyalar" öyküm-den de söz etmedim. Ada'nın onu okumuş olduğundan gayet emindim, eğer okuduysa, kendisini artık geride bıraktığımı mutlaka biliyordu.

Kendisini artık geride bıraktığımı bilir görünüyordu.

Feli mutfağa geldi, küçük bir cam kabın içinde bebek maması ısıttı ve yanımıza oturdu. Uzun bacaklı, temiz bakışlı, albenili bir kızdı. Belli ki şunu öğrenmişti: İnsanları yarı ömründe görmeyebilirsin, sonra tekrar görürsün onları ve bıraktığın yerden başlarsın, devam edersin – evet, böyle yaparsın.

İki görüşme arasındaki yılların önemi yok, insanlar senin hayatına yazılmaya devam ederler, onları görsen de görmesen de – fark etmez. Ada'nın küçük çocuğu bilgisayarda uyguladığı şiddete ara verdi –Ada için bunun oyun olması önemliydi, küçük çocuğu, öyle ya da böyle, oynayacaktı, bir çocuğu kim engelleyebilirdi– mutfağa geldi, buzdolabından bir parça çedar peyniri aldı; ne yazık ki babasına çok benziyordu, dalgın görünüyordu, bana kayıtsızca gevşek bir el uzattı ve sonra tekrar çıktı. Dört yaşındayken ona Noel'de bir oyuncak tabanca hediye etmiştim, o da hemen, hiç tereddüt etmeden annesine ateş etmişti, sanki bu hediyeyi beklemişti, ondan sonra birbirimizi hiç görmemiştik. Yuvaya giderken Ada onu kucağına alıp merdivenden çıkarırdı, bu kocaman çocuğu neden hâlâ kucağında taşıdığını soran bir başka anneye, hoşuma gidiyor diye yanıt vermişti; kendi çocuğumla yakınlık ve uzaklık durumlarının çalkantısına girdiğimde, onu serbest bıraktığımda, ona güvenmem, kadere güvenmem gerektiğinde düşünürüm bu yanıtı. Ada'nın ikinci çocuğu bu evde, annesinin ve ablasının yanında güvende görünüyordu, bir taraftan mutlaka doğruydu bu, diğer taraftan herhalde hayatını kolaylaştırmayacaktı. Ben kimim ki bu konuda karar veriyorum. Ada'ya baktım, çok güzel görünüyordu, saçları siyah ve gümüşiydi, yüzündeki yaklaşılmaz ifade sertleşmiş, mesafeli duruşu bilenmiş gibiydi. Feli'ye ve ondan yaşça küçük çocuğun arkasından baktım, Ada da müdahale etmedi; birkaç hafta önce bir konsere gitmişti Ada, orada benim oğlum sarhoş durumda müzik grubunun solisti olarak ilk konserine çıkmıştı, o konsere ben kendimce haklı nedenlerle gitmemiştim – Ada

ile benim bu konuda birbirimizden saklayacak bir şeyimiz yoktu.

Gece yarısına kadar kaldım. Sonra çocuğumun gitarını yine sırtıma attım, vedalaştık, sıcak ve oldukça samimi bir kucaklaşma oldu. O günden sonra bir daha hiç karşılaşmadık.

Gerçek.

Gerçeği, yalnızca gerçeği söyleyeceğime, gerçek dışında bir şey söylemeyeceğime yemin ederim. Otuzlu yaşlarımın başında, bir keresinde Ada'ya, sabaha karşı saat dörtte, bir barda, artık yalan söylemek istemediğimi demiştim, o da akıl almaz bir şekilde uzun uzun gülmüştü buna. Psikanalize gittiğim yıllarda evli olduğum adam, gece vakti Dr. Dreehüs'le karşılaşmama tamamıyla farklı bir gözle bakmıştı. Ona bu karşılaşmadan ertesi sabah değil, aylar sonra söz etmiştim. Bu karşılaşmanın ertesi sabahında G. ile akşamımı nasıl geçirdiğimi sorunca kaçamaklı bir yanıt vermiş, Dr. Dreehüs'le karşılaşmamı kendime saklamıştım, kıskanmıştım, taşını, hazinesini kıskanan cüce gibi.* O karşılaşma bir hazineydi, paylaşmak istemiyordum, herhalde eski kocamın bu konuda neler söyleyeceğini de biliyordum. Seziyordum. Aylar sonra zayıf bir ânımda, ona güvendiğim bir anda anlattım olanları, bir "ne-söylemek-istediğimi-anlıyor musun" ânında. Ne demek istediğimi anlamadı, ya da ne söylemek istediğimi benden daha iyi anladı. Dr. Dreehüs'le yatağa girmek için yanıp tutuştuğumu, bu planın, aslında Ada ile yatağa girme arzumla birbirine bağlı olduğunu, ve o gece o meyhanede doktorla

* İskandinav mitolojisindeki Alviss adındaki cüce karaktere gönderme (çn)

karşılaşmamın amacım için en ideal rastlantı sayıldığını iddia etti. Şaşılacak şekilde arzularımdan daha zeki olduğum için, barda iki saat, cin tonikler ve sigaradan öte gitmediğimi söyledi. Ona kalırsa, Dr. Dreehüs de kendisiyle yatıp yatmayacağımı anlamak için analizi on yıl anlamsızca uzatmıştı, aslında doktorun daha çok erkeklerle ilgilendiğini, ki kocam biliyordu bunu, söyledi, güya doktora, bir keresinde muayenehanesinin önünde ve gerçek hayat denilen yerde rastlamıştı –ben hiç böyle yapmamıştım– ve Dr. Dreehüs kocama, onun deyişine göre, öyle bir bakmıştı ki bu bakışın ancak tek bir anlamı olabilirdi.

Tamam.

Bunu bu şekilde bırakmak istiyorum. Aslında önemi de yok, onu diğer her şeyin yanına katıyorum, çünkü her şeyi daha da açığa çıkarıyor. Nihayetinde yaptığımız her şeyin hep birkaç nedeni vardır – bildiğimiz nedenler ve tahmin ettiğimiz nedenler. Ve hiç haberimizin olmadıkları. Bu sonuncular herhalde en güçlüleri ve en inandırıcıları.

Karşılaşmamızdan birkaç hafta sonra Dr. Dreehüs bana kısa, nazik bir mektup gönderdi. "Rüyalar" öykümü severek ve defalarca okuduğunu yazmıştı, çok da sevinmişti. Şöyle diyordu –alıntılıyorum– *nasıl da zahmetli, ayrıntılı bir çalışma, her şey ustalıkla ötekileştirilmiş ve olduğundan farklı gösterilmiş, öyle ki sonunda hiçbir şey doğru değil ama her şey gerçek.*

Şunu da eklemişti: *Sizden haber almak isterim..*

II.

Ada ile onun ellinci doğum günü akşamında karşılaşmamız üzerine hiçbir öykü yazmadım. Belki burada bir taslak hazırlamış, daha sonra yazabileceğim bir öykünün başlangıcını keşfetmişimdir. Ama belki de bu metinle birlikte ellinci doğum gününe dair olası bir öykü tamamlanmıştır, sık sık böyle olur, birtakım şeyleri bir kez ortaya çıkarınca onların artık feda edilmiş, dolayısıyla yitirilmiş olduklarını hissederim. Eğer Ada'nın doğum günü akşamının öyküsünü yazsaydım, mutfakta geçirdiğimiz bu saatlerden daha az, sonradan bir daha hiç görüşmediğimizden daha çok söz ederdim. Öykü bunu anlatmaz, bu tespitle biterdi. Öykünün merkezi şudur: Meydana gelmeyen, eksik olan. İhmal edilen.

Aslında hep olduğu gibi, can alıcı nokta, ihmal edilen şeydir.

Ne Marco'nun Frankfurt'un kenar mahallesindeki cenaze evinde tabut içinde yatışıyla ilgili bir öykü yazdım ne de oturduğu semtin manzarasına bakan balkonunda geçirdiğimiz gecelerle ilgili, ne bakımevine yapılan ziyaretlerle ilgili bir şey kaleme aldım ne de yatağının yanında geçirilen dokunaklı saatlerle ilgili.

Bu ziyaretlerden birinde Marco birdenbire, ben bir kralım demişti, tam ona göre bir cümleydi bu, neden diye sormamıştım, haklıydı. O acınası odadaki yatakta, televizyonuyla, pencerenin önündeki formika masayla, odadan hiç çıkmadığı için kullanmadığı tekerlekli iskemleyle, annesinin yatağın yanındaki duvara, nereden geldiğini unutmasın diye tutturduğu aile fotoğraflarıyla bir kraldı. Bu gibi cümleler aklımda kalmış olsa da Marco'ya dair hiçbir öykü, bir öykünün karanlık büyüsü için bu kadar akla yakın, aslında karşı konulmaz değildir. Ama Ada ile doğum günündeki o kuşkulu karşılaşmanın aksine, Marco'nun cenaze evinde tabut içinde yatışı korkunç bir kesinlikle gerçekleşmişti. Bakımevindeki yıl yaşanmıştı, veda yaşanmıştı, ben de bu yüzden bunlara dair bir öykü yazmamıştım. Marco yok artık. Eksikliğinin bıraktığı boşluk kuramsal değil, romantik değil, benim ya da onun kararı değil, basit bir olgu. Gerçeğe çok yaklaşan cümleler vardır. Onlar gerçeğe aittirler, gerçekten ayrılmaları mümkün değildir.

Sırları yoktur.

Anlamları açıktır, bir gerçektirler, bu cümlelerde doğruluğu tartışılacak bir şey yoktur. Bizi bir öykünün içine sokan cümleler ara dünyadan gelirler, güvenilmezdirler, yoruma açıktırlar, değiştirilebilirler, bunun anlamı dünyanın da değiştirilebilir olduğudur. Ben dünyayı, benim dünyamı bir öyküyle değiştirebilirim. İki sayfa. Yedi sayfa. Erime noktaları. *What light there is.* Bildiğimi düşündüğüm şey bu. Bunun dışında öykülerin bildiği ve bensiz, beni atlayarak karar verdikleri şey de var. Büyük olasılıkla çok sonra Marcos'un cenaze evinde tabutta yatışıyla ilgili bir öykü yazacağımdır,

tamı tamına bu tabutun yanından geçerek. Büyük olasılıkla bu öykü zaten vardır, ama ben henüz göremiyorumdur. Onu henüz – hayal ediyorum diyebilirim.

Dr. Dreehüs rüyalar konusunda bana bir talimat vermişti. Bir öneri. Sabahleyin, rüyayı gördükten sonra onu yazmak, bu yazılanı bir kenara koymak, rüyayı bir sonraki sabah tekrar yazmak, üçüncü sabah üçüncü kez yazmak. Ancak ondan sonra üç anlatımı yan yana koymak ve karşılaştırmak – üçüncü anlatımda yer almayan ayrıntı, rüyayı görme nedenimiz olan ayrıntıdır.

Bu yöntem akla mantığa uygun mudur. Onaylanacak bir şey midir, yoksa Dr. Dreehüs bunu benim için mi uydurmuştur. Hangisi olursa olsun, onun mektubunu okurken aklıma geldi bu. Çalışmalarım hakkındaki izlenimi, öykünün sonunda artık hiçbir şeyin doğru olmadığı ama her şeyin doğru olduğu düşüncesi. Resim çalışmasının bitmek bilmez ayrıntısı, metin üzerinde çalışmayla rüyalar üzerindeki çalışma arasında paralellik varmış gibi.

Rüyaların bu şekilde yorumlanmasına pek nadiren başvurdum, çünkü pek az rüya görürüm. Rüya görmemem Dr. Dreehüs'ü hayalkırıklığına uğratmış olmalı – öyküde geçen bir cümle, *anlatacak rüya olmaması hayal kırıklığına uğratmıştı onu* cümlesi. Cümleleri kısaltma eğilimim, bir ânın etrafında bir koza örme ihtiyacım, çocukluğumun başlarında beynime kazınmış diyebilirdim. Rüya görmüyorum, çünkü zaten inatla her şeyi gizlemeye, her şeyi uzağımda tutmaya

çabalıyorum. Diğer bir ifadeyle, belki de yazdığım için rüya görmüyorumdur.

Çocukluğumu düşündüğümde, diye yazıyor Guntram Vesper, "Işık Denemeleri Karanlık Oda"da kitabında, *deneyimleri, çevremde olanların ve bana olanların sırrını çözmüş işaretler gibi hatırlıyorum.* Bende tam tersi oluyor – deneyimler, çevremde olup bitenleri bilmeceye dönüştüren, onların sınırlarını eriten, onları çoğaltan, yükselten ve sonunda anlaşılmaksızın yeniden kaybolan birer işaret.

Çocukken bir rüya görmüştüm, beni öyle etkiledi ki hâlâ hatırlarım. Rüyam babamın benim için yaptığı, benim de bol bol oynadığım bebek eviyle ilişkiliydi, ama şimdi artık *oynamak* sözcüğüyle bu bebek evi arasında bağlantı olmasını istemiyorum; oyun değildi o, ya da oyundan fazla bir şeydi.

Bebek evi büyüktü. Benim yedi yaşındaki boyuma denk ana yapı, iki yanında iki tane kanat. Lübeck'in burjuva evlerinden esinlenilmiş bebek evi için babam kesenin ağzını açmıştı. Giriş holü, kavisli bir merdiven, iç balkon, ilk kat, ikinci ve üçüncü kat, mutfaklar ve banyolar, yemek odaları, yatak odaları, salon ve kitaplık odası. Şömineler, dolaplı saatler, kitaplıklar, yazı masaları, bir piyano ve küçük aynalar, kadife perdeler, minik avizeler, bir de kibrit başı büyüklüğünde zil, iki kanatlı sokak kapısında.

Dış görünüşü böyleydi.

Onun arkasında ikinci bir bebek evi gizleniyordu – saklanacak yerleri olan bir bebek evi, bodruma açılan kapaklar, duvar kâğıdıyla gizlenmiş kapılar, arkasında gizli odalar bulunan

dolaplar, yukarı kalkınca penceresiz sığınakların ortaya çıktığı duvarlar. Bu evi yaptırırken ne düşündüğünü sormadım babama. Sanırım sırlar olduğunu söylemek istiyordu bana. Odaların gerisinde başka odalar. Çifte anlamlar: Her şeyin göründüğü gibi olmadığını bilmeliydim. Bizim ailemizin de, mutlaka her ailede olduğu gibi, sırları vardı. Hâlâ da var. Bugün düşünüyorum da o bebek evi bir eğitim alanıydı.

Rüyamda uyanıktım ve yatağımda yatıyordum. Kapının camından ahşap zemine vuran donuk, oval ışık dışında oda karanlıktı ve annemle babamın akşamları birlikte oturdukları odadan epeyce uzaktı. Tamamıyla uyanıktım, uzaktaki o odadan cini andıran bir yaratığın dışarı süzüldüğünü gördüm. Kamburunu çıkararak, sessizce sağa sola süzülüyordu, sonunda bebek evinin içine girdi; ben hep büyük yaratıklardan çok küçüklerinden korkmuşumdur. Annemlere seslendim. Annemlere bağırdım, epey zaman geçti ama sonunda geldiler, ışığı yaktılar, korktuğumu görünce gülümsediler, bebek evine ışık tuttular ama elbette hiçbir şey bulamadılar, çünkü o yaratık bodrumdaki sığınaklardan birine saklanmıştı. Babam öyle bir yaratık olduğunu biliyordu, ben de biliyordum yaratığın orada olduğunu. Ama yararı olmadı, annem yorganımı yeniden etrafıma sıkıştırdı, sonra odadan çıkıp beni yalnız bıraktılar, sırtüstü yatıyordum, etrafa kulak veriyor, bebek evinin siluetine gözlerimi dikiyordum, o evin içinde kötü bir şey büzülüp gizleniyordu. Orada bir şey olduğunu biliyordum, tekrar gelecekti, rüyam böyle bitti, burada rüya ve gerçeklik birbirinin içine giriyor.

Mutlaka unuttuğum bir ayrıntı vardır. Uğruna o rüyayı gördüğüm küçücük bir ayrıntı – korkunun, kalp çarpıntısının, anlatılamayan dehşetin zamanı yoktur, adeta belleğimde donmuştur.

Neyi unuttum.

Bebek evinde oturanlar vardı. Bir aile, baba, anne ve birkaç çocuk, büyükanne ve büyükbaba, amcalar ve teyzeler, saçları yünden, gömlekleri keçeden tahta figürler, suratlarına yusyuvarlak gözler, gülümseyen dudaklar çizilmiş; ben aslında bunlardan biriyle oynardım, kırmızı elbiseli, kahverengi çizmeli, saçları iki örgü yapılmış bir kızla: Anna. Öteki figürler de oradalardı, ama ben onları oraya koyduğumu hatırlamıyorum. Anna isimli kız o aileye mülteci olarak katılmıştı. Yetim bir çocuktu, bir şeyden gizlenmesi gerekiyordu, onunla oynarken ben de öyle yapıyordum. Onu saklıyordum.

Bugün o bebek evi deniz kenarındaki evde, çatının altındaki odada. Ana yapı – iki yandaki kanatlar kopmuş, mobilyaların büyük kısmı kaybolmuş, hemen hemen bütün figürler yok olmuş. Odalar bomboş, geriye kalan üç-beş nesne kırık, üç bacaklı bir sehpa, yırtılmış örtüleriyle bir küçük yatak, duvarda asılı resimler çarpılmış, minik aynalar çatlamış, merdiven kopmuş, bu bebek evine bomba düşmüş, burada bir savaş yaşanmış. Bu evi kimin bu halde bıraktığını bilmiyorum, o evle oynayan pek fazla çocuk görmedim. Pek çok çocuk vardı, benim çocuğum, Ada'nın çocukları, başkalarının çocukları, kardeşlerimin çocukları; bu çocuklardan hiçbirinin eskiden benim ilgilendiğim gibi ilgilendiğini görmedim o bebek eviyle. Önyargısız – bir tespit. Bebek evini bir aura, sınırları belirlenmiş bir alan kuşatmış olabilir. Koparılamayacak

bir büyülü halka var çevresinde, öbür çocuklar, benim çocukken gördüğümden farklı bir şey görüyorlar. Benim çocuğum, Ada'nın çocuğu duvarda bir kapı keşfetti mi, ara odalardan birini açtı mı, gizli odalardan birine girdi mi, bilmiyorum, ben çocuklardan hiçbirini o odalara yollamadım. Bebek evinin böyle perişan olması kasıtlı yapılmış bir şey değildi, kendi kendine oldu. Bebek evi, gerçek bir ev gibi terk edilmişti, boş bir ev olmuştu, bir gün pencerelerden biri kırılmıştı, sonra bir ikincisi, sonra küçük hayvanlar, arkasından daha büyük hayvanlar evin içine girmiş, ağ örmüşler, yuva kurmuşlardı. Çatı kirişlerinin arasından huş ağaçları uzamıştı, giriş holünde biri mobilyayı parçalamış, ateş yakmıştı, duvarların arasına bu malzeme yerleşmişti, ötekiler yani, gölgeler.

Altın, yeşil pas, karanlık.

Burada doğru bir şey var. Bu büyük tahta aile, bu güler yüzlü, yuvarlak kafalı, sevimli, temiz kalpli figürler dağılıp gitmişler, kollarını ve bacaklarını bırakmışlar, kafaları yuvarlanmış, kırık şeylerin arasına kopmuş ayaklar, kesilmiş kollar dağılmış. Gözyuvarları. Ve şu bir yalan değil, bir tek Anna kalmış geride ve yazdıklarıma yön verecek şeyi ararken deniz kenarındaki eve gittiğimde, bebek evinin karşısına oturduğumda ve odalarının içine baktığımda ben onu buluyorum:

Yedinci keçi yavrusu.

Hâlâ orada.*

* Grimm Kardeşler'in "Kurt ve Yedi Keçi yavrusu" masalına gönderme. Annelerinin evde yalnız bıraktığı keçi yavrularını kandırarak içeri giren kurt altı tanesini yer, yedincisi saklanıp kurtulur.(çn)

Anna bir köşede, kapıları menteşelerinden kopmuş bir dolabın yanında duvara dayanmış. Keçe elbisesi ve kahverengi beliklerriyle, yüzünün rengi kollarından daha koyu, belki de kırk beş yıl önce hep kafasından tutmuşumdur onu. Bu köşede, dolabın arkasında cep telefonuyla fotoğrafını çektim onun, ürkütücü bir fotoğraftı –oda bir olay yeriydi, o karmaşa da işlenen suçu gösteriyordu–, onu oradan kurtarmalıydım, sertliği beni de şaşırtan bir el hareketiyle alıp ceketimin cebine soktum. Evde çıkarıp çalışma masamın üzerine koydum. Ertesi günü sağlam kalmış son küçük sandalyeyi onun için almak üzere yazlık eve gittim.

O sandalye şimdi bilgisayarın sol tarafında duruyor, Anna da üzerinde oturuyor. Bana bakmıyor, sırtını dönüyor. İkimiz de aynı pencereden bakıyoruz dışarıya, ikimiz de bir sandalyede oturuyoruz, o hareketsiz, ben de az çok hareketsiz, onunla benim aramda bir bağ var. Bir matruşka değil o, içinde kendisinden küçük, daha küçük ve en sonunda minik bir bebek yok, ama elbette içinde gizli olan bir şey var, benim bütün kadın karakterlerim bu tahta kızla bağlantılı olabilir, bütün öykülerim o bebek evinde başlamış olabilir. Babam bana bir ev yaptı ve bana olabildiğince erken bir yaşta okumayı öğretti. Dört yaşımda okumaya başladım, babam da bana kitapları yüksek sesle okumayı bıraktı; bir açıdan artık benim için daha fazla bir şey yapamazdı ve yapamıyordu, bir başka açıdan böylesi doğruydu ve yeterliydi herhalde.

Geçen yıl kız kardeşim Noel'de bana çocukluğumuzdan kalma bir kitap hediye etti. Birlikte kutlayamadığımız ikinci Noel'di

bu, pandemi aileyi birbirinden koparmıştı, iki çocuk annesi olan ve Frankfurt'ta yaşayan kız kardeşim Omikron salgını varken ülkeden ayrılmak istemedi. Ben Noel'i çocuğumla ve onun babasıyla geçirdim, çocuğum, kız kardeşimin gönderdiği Noel hediyesinin paketini açtı, en üstte bir kitap duruyordu, evlere kapandığımız günlerde yaptığımız o uzun, kederli telefon konuşmalarının birinde sözü geçmişti o kitabın.

Sarı Ev. Bu kitap artık basılmıyor, internette yıpranmış bir nüshası yüz Euro'ya satışta. Kalın kartondan DIN A 4 formatlı ön kapakta üç katlı, altı pencereli sarı bir apartman var. Kapağı açınca apartmanın içine giriyorsunuz. Solda merdiven, sağda üst üste üç sıra halinde yapıştırılmış minik kitaplar, ön sayfalarda altı kapı, arkasında: Daireler. Sarı duvarlar, küre lambalar, mavi boyalı basamaklar, muşamba yolluklar, giriş kapısının yanındaki levhada evlerde oturanların adları yazılıydı – bütün bunlar, bizim içinde büyüdüğümüz eve benziyordu. Çocukken severdim *Sarı Ev*'i. Onun içindeki minik kitapları açmak, bir dairenin kapısını açmak, bir başka hayata izinsiz girmek demekti. Kanaryası ve kedisiyle zemin katta oturan kapıcı, çatı katında oturan müzik öğretmeni, birinci katta oturan huzurlu aile. En hareketli, en tekinsiz daire ikinci katta oturan A. Oswald'ınkiydi, hareketli ve tekinsizdi, çünkü A. Oswald evde olmazdı. Kapısının olduğu sayfayı açınca loş bir koridorda, boş bir elbise dolabının önünde bulurdum kendimi, o koridordan bir başka kapıyla boş bir odaya geçilirdi, orada bir kurbağa bir perdenin arkasından sürünerek çıkardı.

Sessizlik.

Çocuğum bu kitabı kırk yıl sonra ve sıradışı bir Noel'de teyzesinin gönderdiği paketten çıkarıp soru soran ve kuşkulu gözlerle bana uzattığında tam da bu duygu –gergin bir beklenti– bir anda tekrar doldu içime. Kitap kucağımda duruyordu, ben de kulak veriyordum, aynı zamanda A. Oswald'ın ıssız evindeydim ve orada da –bir şeye– kulak veriyordum.

Büyüdüğüm evin kapısını açmak demek sırrın içinde bulunmak demekti. Haber vermeden başka çocukları eve getirmem mümkün değildi, tanıdığım öbür çocukların yaptığı gibi (altı yaşımı doldurana kadar başka bir çocuk tanımamıştım) yanımda iki-üç kişiyle kapıya gelemezdim. Açık bir evde büyümedim – Beni "Sarı Ev"in, sol tarafın ikinci katındaki sessiz dairenin sırrının kendine bu kadar çekmesinin bununla ilgisi olabilir. Bizim evimiz ruh hallerinin, önsezilerin, durumların eviydi, güvenilir değildi, anlaşılmazdı ve bir çocuk için kesinlikle tehlikeliydi.

Beni büyükannem büyüttü, gelenek dışı denebilir buna, büyük olasılıkla o koşullar için tehlikesiz bir sözcük sayılırdı bu. Anne babamla birlikte dördümüz Berlin Neukölln'de, aydınlık, loş ve karanlık odaları olan geniş, labirenti andıran eski bir yapıda oturuyorduk. Küçük odalar, tavan araları, kâğıt dolu mukavva kutular, kanatlı kapıların önüne itilmiş kitaplıklar, kitap yığınları, o kitap yığınlarının arasında geçiş koridorları. Kimse temizlik yapmazdı. Her yer toz içindeydi. Mutfakta bulaşıklar, evin kapısının yanında eski gazeteler, boş şişeler birikirdi, çamaşır makinesinin yanında da pılı pırtı dağ gibi yığılır, annem akşam eve gelince, ceketini bile çıkarmadan

çamaşır makinesine sokardı onları; evi annem geçindirirdi. Ailenin tek çocuğu olduğum yedi yıl boyunca babam matematik ve fizik okudu; depresifti, ruh halleri için tehlikesiz bir ifade sayılabilirdi bu. Büyükannem her şeyi takip etmeye çalışırdı. Bana göz kulak olurdu, aslında o da babam kadar depresifti, yıllarca psikiyatri hastanelerinde kalmıştı, elli yaşındayken ağır bir çocuk felci geçirmiş, baştan aşağı felç olmuş, sonra iyileşmişti, ama bedeninin sol tarafı uyuşuk ve hissiz kalmıştı, sakattı, kendisine dokunulmasına katlanamıyor, dokunanı itiyordu. Evimizde kahkahayla güldüğümüzü hatırlamıyorum. Ya da şarkı söylendiğini. Mutluluk, iddiasızca, uyumlu bir biçimde birlikte olmak, birlikte yapılan bir gezinti, hoş bir akşam yemeği – bunlar hayal bile edilemezdi, çünkü mutluluk sözcüğü için *Tanrı'dan af dilemek gerekirdi.* Her şey kırılabilirdi. Her şey kutulara, sandıklara konulur, hazır edilirdi, dolapların önünde başka dolaplar dururdu, evimiz bebek evinin kopyasıydı, bebek evi bizim evimizin minyatürüydü.

Büyükannem ocağın başında durur, Rus usulü ekmek çorbası pişirirdi. Bayat ekmek kabukları, kuru üzüm ve buruşmuş elmalardan yapardı çorbayı. Büyükannem St. Petersburg'da doğmuştu, anadili Rusçaydı, devrim yıllarında bir kızakla Almanya'ya getirilmişti, ara sıra troyka şeklinde gümüş bir yaka iğnesi takardı, sakallı bir arabacıyla, eğrilmiş üç atın çektiği, yıldırım gibi giden minicik bir kızak olan o yaka iğnesine uzun uzun bakabilirdim ama elime almama izin verilmezdi. Büyükannem deniz kenarındaki eve, büyükannesiyle

büyükbabasının yanına, kızakla getirilmişti. Orada yıllarca kalmış, annesiyle babası onu alıp Berlin'e götürmek üzere geldiklerinde, büyükannem onları tanımamış, annesine dizlerini kırıp selam vermiş. Mutfak masasında oturup onun çorbayı karıştırmasını izlerken büyükannem hakkında bu anlatılanları biliyordum, beline işlemeli, buruşuk bir önlük takardı, tam kostüm gibiydi, ironik bir laf. Ufak tefek ve narindi, sol kolu hep, doğal olmayan bir biçimde, bedeninden uzakta dururdu, sanki bedeninin yarısı aslında başka bir yöne, hatta başka bir yere gitmek istiyordu, bedeni ortadan ikiye bölünmüştü sanki, büyükannem iki parça olmuştu. Kalın camlı bir gözlük takar, çorbanın buharı gözlüğünün camlarını buğulandırırdı. Büyükannem de bir şey göremeden bana doğru dönerdi. Büyükannem hakkındaki bu şeyleri nereden öğrendiğimi bilmiyorum, bunları asla konuşmadık. İnsanın kendi annesini tanımaması nasıl bir şeydi acaba. Demir Ciğer denen bir aletin içinde yatmak, bu aletin içinde soluk almak, büyükannemin çocuk felci geçirdiğinde Demir Ciğer'de yattığını biliyordum, bunu ona hiç sormadım. Dua çarkı* gibi dönüp duran hikâyeler vardı – Petersburg, büyükannemin deniz feneri bekçiliği yapmış büyükbabası, Tula'dan gelme gümüş sofra takımları, büyükannemin Rusya'daki yoğun kar tabakasından geçerken sarındığı kedi kürkünden ekose battaniye. Sessiz dua çarkları da vardı, sesleri çok daha yüksekti, adeta gürlerlerdi. Savaş yılları, savaş sonrası yılları, suç ve pişmanlıkla

* Bir dua çarkı veya mani çarkı, Budist okumaya yönelik silindirik bir çark. Dua çarkları Tibet'te ve Tibet kültürünün hakim olduğu bölgelerde yaygındır. (çn)

ilgili meseleler, karanlık bir mekanizma, yarım kalmış işaretler, uçurum, dehşet. Büyükannem çorbayı karıştırır, uzaklardan bir ses duyar gibi başını öne eğerdi, sanki tam o sırada bir gerçeği kavrıyordu, sonra beni ya da özellikle herhangi birini kastetmeden, erken öten horozun başı kesilir, derdi. Kesilir. Bu sözcüğü söyleme tarzı, aldığı derin ve mutlak zevk. Kibir, derdi. Düşüşten. Önce. Gelir. Sabahörümcekgörmekdertvetasagetirirakşamgörmekseferahlatır, derdi.* Ekmek çorbasını babam için pişirirdi. Babam ekmek çorbası içmek isterdi, babam savaşta yaşamak isterdi. Ama barışta yaşardı. Yetmişli yılların o tuhaf, yıkık dökük barışında, eğer sayılarla uğraşmıyorsa, güpegündüz perdeleri kapatıp yeşil bir koltukta otururdu, kulak tırmalayıcı yükseklikte, çok sonra Mozart'ın Don Giovanni'si olduğunu anladığım bir müzik dinlerdi, ağlardı, büyükannem ne ağlamasını engelleyebilir ne de avutabilirdi onu, ne de babamın neden ağladığını açıklayabilirdi; elbette ki benim yüzümden ağladığını sanırdım. Bende bir bozukluk, bir eksiklik olduğu için ağladığını sanırdım. Babam ağlamadığı ya da doktora çalışmasının önünde oturmadığı ya da doktorası üzerinde çalışmadığı zaman – hareketsiz kalıp alnını ellerine dayayarak, üzeri kâğıt dolu bir masada, etrafta da buruşturulmuş kâğıtlar, dolup taşan bir kağıt sepeti ve hepsinin üstünde sigaraların yoğun mavi dumanı– öfkelenirdi. Hiddet sözcüğü ailemizde soğuk, sıcak, büyük, küçük sözcükleri nasıl kullanılırsa öyle kullanılırdı, sıfat olarak. Baban hiddetli, diye dikkatimi çekerdi büyükannem, tarafsızca. Babamın hiddeti bir anda diye patlardı üzerimde, hepimizin üzerinde. Babam

* Eski bir Alman atasözü. (çn)

öfkeden köpürürdü. Mobilyalara zarar verir, onu bunu kırar, parçalar, ayaklarının altında çiğner, yırtar, bağırıp çağırır, ağzı köpürürdü. Öfke nöbetleri. Bu nöbetler geçince hepimizin gidip yatması gerekirdi. Dünya yok edilmişti, yok edilmiş dünya da asıl dünyaya dahildi, asıl dünya biraz yenilendikten sonra yeniden inşa edilirdi, yeniden, yeniden kurulurdu. Mola. İçeriye vuran ışık. Büyükannem Tula'dan gelmiş zarif, kararmış gümüş kaşıkları tekrar bir araya getirir, kırıkları süpürüp toplar, devrilmiş sandıkların içine doldurur, sandıkları da üst üste yığardı. Öksürürdü. Sağ elinin bileğiyle sol omzuna dokunurdu. Beresini takar, başının üstünde dolanan ama benim göremediğim bir şeye orta ve başparmağıyla fiske atar, bir süreliğine evden çıkardı. Çocuğunun durumunda onun da suçu vardı, bu suçu taşırdı, her nasılsa benim de içine karıştığım sinir bozucu bir karmaşa. Babamın gözünde kimdim, bilmiyorum, her halükârda onun çocuğu değildim. Ben bir torundum – büyükannemin torunu, üç çocuk doğurmuştu o, ortancası yirmi yaşındayken ve ben doğmadan az önce intihar etmişti. Bir yas evine doğdun sen, derdi büyükannem, hoşlanarak, yas evini de kedi der gibi aynı hoşnutlukla söylerdi. Sen bizim karanlıktaki ışığımızsın da derdi, ve bu söz kafamı karıştırırdı, kimse ben ışıkmışım gibi davranmazdı. Büyükannemin elleri. Esmer, kâğıt gibi incecik, yaşlılık lekeleriyle dolu cildi, ara sıra dalgın dalgın büküp yanağıma değdirdiği incecik parmakları, hep soğuk olan bir pençe. Tuhaf kokardı, çam kerestesi gibi, kurum ve sıcak yıldızlar gibi, ezilmiş kökler gibi. Büyükannemi çok severdim. Tepkisiz bir tarzda korurdu beni. Bana bir şeyler anlatmaya çalışmazdı, kendi

haline bırakırdı her şeyi, tek doğru yolun bu olduğunu düşünmüş olmalı. Benim yanımda olmaya çalıştı, daha fazlası gelmezdi elinden. Üç çocuğunu da evlilik dışı doğurmuştu, hepsi de aynı adamdandı, yani büyükbabamdan; ara sıra beni büyükbabama bırakırlardı; ondan korktuğumu ve nefret ettiğimi hatırlıyorum. Zeytin rengi, dumanın ve sıcağın yıprattığı tek odalı bakımsız evinde bir bilardo masası vardı, ben hemen onun altına girer, orada kalışım süresince de çıkmazdım. Yanımda hep bir kitap olurdu, hemen onu açar, kulaklarımı tıkar, ziyaret bitene ve beni almaya, büyükbabamdan kurtarmaya biri gelene kadar kitabımı okurdum. Büyükbabam peş peşe sigara yakardı, içki içerdi, tozlu bir sepet lambanın altındaki alçak masanın yanında duran, üzeri derlenip toplanmamış bir yataklı kanepede oturur ya da yatardı, o sepet lambanın üzerinde korkunç bir tel maymun sallanırdı, masanın üzerindeki daktilonun çevresinde kitaplar, parçalanmış müsveddeler ve açılmış konserve kutuları yığılıydı. Büyükbabamın yanında kısık gözlü, beyaz saçları beline inen, uyuz leopar kürkünden manto giyen, bileklerine şıngırtılı gümüş bileklikler takan bir kadın otururdu; lületaşı ağızlıkla sigara içer, gözünü kırpmadan beni seyrederdi. Onlar da babamın dinlediği müziği dinlerlerdi, vahşi bir hayvanmışım gibi bilardo masasının altına kekler ve gazoz kapakları atarlardı, belki de gerçekten öyleydim. Büyükbabam bizim evimize hiç gelmezdi. Ara sıra en küçük oğlu bizi ziyaret ederdi, babama kalan kardeşti o, şimdi biliyorum ki babamın elinde olsa onun yerinde öbür kardeşinin olmasını isterdi. Yine de ikisinin arasında bir bağ vardı, belli de olurdu bu bağ, çünkü ikisi birlikteyken

büyükannemi, kendi annelerini taklit ederlerdi, hem de çok tuhaf bir şekilde. Onun yamuk yürüyüşünü, konuşma tarzını, kör inançlarını ve parmaklarını şıkırdatmasını, ağzının içinde şiirlerden dizeler mırıldanmasını, sonra da şiirler orada devam ediyormuş gibi boşluğa kulak vermesini. Miyopluğunu, öfkeli ürkütücülüğünü, ikiye bölünmüşlüğünü; annelerini bir çocuğun bile mutlak çaresizliğini açıkça görebileceği bir ifadeyle taklit ediyorlardı. Bana kalan amcamı seviyordum. Ölmüş amcamı daha çok sevmiş olabileceğimden emindim, ama bu amcamı da seviyordum. Benden ancak on beş yaş büyüktü, yirmili yaşlarının ortasındayken bile tam bir alkolikti, işsizdi, sabit adresi yoktu, kulaklıklı bir kasket takar, astarı koyun kürkünden yırtık bir deri ceket giyerdi, muhteşem bir özgüveni olduğu apaçık görülürdü. Büyükannem oğullarına karşı kendini savunmazdı. Babamla amcamın taklitlerini izlemek canımı sıkardı, ama bu olayda öyle bir şey vardı ki doğruymuş, bana bir şeyleri açıklayacakmış gibi hissederdim. Babamın bir zaafını. Benim için bir çıkış yolunu. Kardeşi geldiğinde babamın dikkati benden başka yana çevrilirdi, bunu anlıyordum. Dikkatini her zaman ısrarla ve kararsızca bana yönelten babamın amcam geldiğinde buna bir ara verdiğini, az da olsa, hissederdim. Ara verirdi. Amcam geç saatte ayrılırdı bizden, onun ziyaretini izleyen gecelerde babam uykusunda yürürdü, evin kapısını açıp orada durur, etrafı dinlerdi, annem onu yatağa geri götürürdü, ama sabahleyin onu babasına ait, her tarafı çizik içindeki piyanonun altında yastığını yüzüne bastırmış durumda bulurduk, sonra ayağa kalkıp sobaları yakardı.

Rüyasında ne görürdü.

Ona bunu sormadım.

Üzerinde konuşulmuş olmasa da her şey ortadaydı, öyle ya da böyle, bir şey konuşulmuş olduğunu hatırlamıyorum. Kitap okunurdu. Hesap yapılırdı. Kâğıtlar yırtılırdı. Biri piyano çalardı. Büyükannem hindistancevizleri kırardı, kaktüsleri ezerdi, yavşanotu ve adaçayı yakardı. Rusça sözcükler fısıldar, Napoleon pasyansı açar, pasyans çıktığında tahtaya vururdu, çıkmazsa kartlarla oynadığı masayı külle ovardı. Babam perdeleri kapatır, ağlar, sonra tabakları kırardı. Korkunç. Annem nedense çok geç dönerdi eve, bazen annem olduğunu sadece hayal etmişim gibi gelirdi bana. Sanki anne diye birini kitaplarda okumuştum. Odaların kapıları kapalıydı, onları açmak yasaktı. Babam bir kiracımız olduğunu iddia ederdi, karanlık odanın üstündeki tavanarasında kalan cüce biri o, derdi, tavanarasının kapısı bazen bir karış aralık olurdu, bir ipin ucunda bir mantar sallanırdı, yer tahtalarının üzerinde defne yaprakları ve konfetiler yayılırdı. O tavan arasında yaşayan biri kapı aralığından ve benim odamın kapısındaki oval camdan bakarak yatağımı görebilirdi. Babamın niyeti hep beni korkutmaktı.

Ben dört yaşındayken büyükannem beni alıp deniz kenarındaki, çocukluğunu geçirdiği eve götürdü. Halası ölmüştü, büyükannem de bir gecede evin ve arazisinin sahibi olmuştu, evin adı Yuva idi, neden bu ad verildi diye sorduğumda yanıt alamamıştım. Zemin katında sürgündeki birileri oturuyordu, bu sözcüğü de olduğu gibi kabul etmem gerekiyordu,

kalabalık bir Romanyalı aileydi, bahçeyi ve helayı ortak kullanıyorduk. Büyükannemle ben üst katta kalıyorduk, iki oda, aralarında örümcek ağı kaplamış, penceresiz, nemli, güve ölüsü dolu bir koridor. Büyükannem bir su ısıtıcı, kâğıt poşette domates çorbası ve şeftali konservesi buldu, o koridorda oturup emaye kâselerden domates çorbası içtik, konserve şeftalileri kaşıkladık, mum lambasında ellerimizi ısıttık.

Böyle yaptık, çünkü mecburduk.

Ya da büyükannem oraya gelişini böyle hayal etti, dünyayı benim için böyle sahneledi.

Sandıklar ve kutular, bu evde de sandıklar ve kutular vardı, içinde yüz yıllık, küf lekeli çamaşırların durduğu ve ardına kadar açık kapağında büyükannemin, nemli çarşaflarla bana ilk yatağımı yaptığı büyük bir sandık, sonrasında duvarın girintisinde hazırladığı yatakta on yaşına gelene kadar yattım. Büyükannem evlilik dışı çocuk doğurduğu için ailesi tarafından dışlanmıştı ve o eve kırk yıl boyunca adımını atamamıştı. Hem üzücü hem güzel, hem zorlu bir hayatı geride bırakmışken torunuyla birlikte birden yine orada olmak tuhaf gelmiştir ona. Büyükannem olmak isteseydim, deniz kenarına dönüşünün ilk yıllarındaki haliyle olmak isterdim. Altmış yaşındaydı, pek çok şey yaşanmış, geride bırakılmıştı. Sonbaharda ve kışın bile liman havuzunda yüzmeye giderdi, benim de kendisini seyretmeme izin verirdi, o zaman çıplak görürdüm onu, onun dışında asla öyle görmezdim, utangaçtı ve o utangaçlığı içinde buyurgandı. Geceleri, sürgünler mutfakta şarkı söylerlerdi, yakınırlar, bardakları duvara fırlatırlardı, ben ağır kaz tüyü yorganın altında yatar, onları dinlerdim, büyükannem

yatağında otururdu, şeri içer, gece lambasının toprak rengi loş ışığında Fontane okurdu, uyu artık derdi bana. Uyu artık. Bazen köy meydanındaki telefon kulübesine gider, annemlere telefon ederdik. O gri aletteki sayı kadranının geri dönüşünü hatırlıyorum, avucumdaki şıkırdayan bozuk paraları, kulağıma dayadığım almacın ağırlığını; ama ne konuştuğumuzu hatırlamıyorum. Şehre dönerken, 650 kilometrelik yol, o zamanlar uzun bir yolculuk sayılırdı, ağladım, şehre varana kadar da susmadım, yapmacıklı bir çocuktum. Büyükannem böyle ağlamam karşısında, kim ağlarsa ağlasın hep yaptığı gibi, tek bir cümle dışında bir şey söylemedi – tekrar gelebilirsin, dedi sadece.

Tekrar gelebilirsin, dedi, bir teselliydi bu, o zaman kavrayamamıştım. Ama bugün, elli iki yaşımdayken, anlıyorum o dediğini.

Bazı şeylerin insana ulaşması ne kadar uzun sürüyor.

Şehir benim için labirent benzeri, öte beri dolu çılgın bir evdi, ışık suyun altındaymış gibiydi, odalar solmuş gaylardiyalar ve zambaklarla doluydu, ıslak muşamba, sirke ve kömür kokardı, kapının önünde ağır bir keçe perde, camdan koridora vuran, bakır kızılı gizemli ışık, ben keçe perdenin arkasında oturur ve annemin eve gelmesini somurtarak beklerdim. Şehir, babamın bebek evinin sonrasında benim için kurduğu kukla tiyatrosuydu. Büyük ve heybetliydi, yeşil boyalı tahtadandı, üzerinde dişlerini gösteren bir erkek kedinin keman çaldığı çatı altı üçgen alınlığı kırmızıydı; babam muhteşem dekorlar boyamış, figürler hazırlamıştı. Annemle birlikte tiyatronun arkasında

gözden kaybolurdu, Jorinde ile Joringel'i, Rapunzel'i, Mavi Sakal'ı, özellikle de tekrar tekrar Mavi Sakal'ı oynarlardı; kafaları kesilmiş kadınların olduğu dekor etkileyiciydi, kafası kopmuş gövdeler, tavandaki kasap kancalarında sallanıyorlardı, ama cadılar da aynı derecede etkileyiciydi, kilden yapılma yanık kırmızı kafaları, kanca burunları, keçeleşmiş siyah saçları ve ürkütücü gök mavisi gözleriyle. Anneme tiyatronun arkasından çıksın diye yalvarırdım. Babamın isteği üzerine, annem tiyatronun arkasında olmadığını, bu yüzden de dışarı çıkamadığını iddia ederdi. Sorunum çözülemiyordu, gözlerimi kendim kapatacaktım. Şehir buydu – koltuğunda, yumruğunu şakağına dayayarak oturup müziğini dinleyen babam, bu duruşu büyükbabamda da görmüştüm, ama büyükbabamda küçümseyici görünse de babamda korkunçtu. Büyükbabamın, yokluğuna rağmen hâlâ orada olduğunu, aileye hükmettiğini ve kederlerinde payı bulunduğunu biliyordum. Öldüğünde yedi yaşındaydım ve hiç mi hiç üzülmedim öldüğüne.

Babam büyükbabamın naaşının bulunduğu cenaze evine gitti, beni de götürdü. Nereye gittiğimizi bilmiyordum, babam beni buna hiç hazırlamadan, soğuk bir şapelde bir kaidenin üzerinde yatan ölmüş büyükbabamın görüntüsüyle karşı karşıya getirmeye karar vermişti. Babamın ellerinin üzerinde sıyrıklar vardı, nedenini sorunca birkaç hafta önce bana Noel hediyesi olarak verilen kedinin yaptığını söyledi. Pelüş bir hayvandı o, siyah-beyaz kürkü, zümrüt yeşili gözleri olan bu kediyi Noel'den beri hiç yanımdan ayırmamıştım. Nasıl olup da babamın elini tırmaladığını anlamadım. Babam onun

kürkünün hakiki olduğunu, böylece kedinin bütününün hakiki olduğunu ya da en azından bir zamanlar öyle olduğunu söyledi. Bir zamanlar yaşamış olan her şey gibi, bu kedinin de öldükten ve sevimli bir oyuncağa dönüştükten sonra hâlâ bazı refleksleri olduğunu söyledi, dediğine göre bu refleksler kafası kesildikten sonra hâlâ bahçede koşan tavuk gibi kedinin de tırmalamasına ve kendini savunmasına neden oluyormuş. Söylediklerini geri almadı babam. Kusura bakma, saçmalıyorum, demedi. Dediğinden dönmedi, bugün büyükbabamın naaşının olduğu yere gidişimizi hatırladığımda babamın, bizi bekleyen dehşeti bir şeyle azaltmak, aslında beni hazırlamak istediğini düşünebilirim, nihayetinde beni, hemen hemen her şeye, aynı tuhaf ve çılgın tarzda hazırlamıştı. Bana kendisi ve babasıyla ilgili bir hikâye anlatabilirdi. Ama böyle yapmadı, ya da dolaylı yoldan yaptı, elbette çocukken bunu kavrayamamıştım. Olan bitenin tamamıyla yanından geçip giden bir hikâye uydurdu. Kötü bir hikâyeydi ama yine de, ya da tam da bu yüzden: babamın amacı, benimle daha az, kendisiyle ve ölmüş babasıyla daha çok ilişkili bir şey yapmaktı. Bir hikâye yazmaya başladığım ânı düşündüğümde içimde tekrar bu benmerkezci amaçtan bir şeyler keşfediyorum – neredeyse tam bir yalnızlık hali.

Ama o zamanlar elbette bunu düşünmedim. Cenaze töreni için hazırlanmış, nihayet ölmüş büyükbabamın yanında dururken babamın ellerindeki sıyrıklara diktim gözlerimi, o siyah-beyaz kediye bir daha elimi sürmedim, berbat olmuştu, ölü büyükbabamın kokusu sinmişti üzerine.

Annem. Annem bu tarz işlerde pek becerikli değildi. Ne konuda becerikliydi, bunu söylemek de zor. Ailenin geçimini o sağlıyordu, bu konuda yeterliydi, babam da gelen parayı harcıyordu – sigaraya, kitaplara ve Sonnenallee'deki eskicilerden ucuza aldığı ve odalarımızın içine yığdığı hırpalanmış mobilyalara. Sabahları kalktığımda annem çoktan evden çıkmış olurdu, ancak akşam dönerdi bizim için yaptığı alışverişleri yüklenip, çiçek de olurdu hep, on altı yaşından beri çalıştığı çiçekçiden getirdiği, solmaya yüz tutmuş yıldızçiçekleri, küpeçiçekleri. Annem gerçekten güzel bir kadındı. Bu güzelliğini çiçekçiye taşıyordu, sonra tekrar eve taşıyordu. Babam sık sık bir Rolleiflex'le fotoğrafını çekerdi onun, çift lensli refleks kamerayla, benim fikrime göre babam uçuruma bakar gibi bakardı makinenin içine, fotoğrafını çektiği kişinin uzağına; şimdi bana karakterine ters düştüğünü düşündüren pozlar verirdi annem, ama kim bilebilir ki, ben annemi sadece annem olarak tanıyorum. Evdeki odaların biri karanlık oda olarak düzenlenmişti, babam yeterince iyi olduğunda fotoğrafları birlikte tabederdik. O daracık odada, filmleri banyo ederken kullanılan lambanın kırmızı ışığında, babamın yanında durur, plastik leğendeki suda fotoğraf kâğıdının üzerinde annemin yüzünün ortaya çıkmasına bakardım, hep siyahbeyaz, meydan okurcasına ve anlaşılmaz, muhteşem güzellikte, tam bir yabancı. Babam kısa filmler için senaryolar hazırlar, onları Super-8-kamerayla çekerdi; o filmlerde annemin çiçek yapraklarını yutması, içinde tespihböceklerinin birbirinin üzerinde süründüğü çorba kâselerinin kapaklarını havaya

kaldırması gerekirdi, deniz kenarındaki evde tabut içine yatar gibi bir sandığın içine girip yatması gerekirdi, yatardı da.

Bunu yapardı.

Ama sanırım aklı başka yerdeydi.

Evin içinde asla sigara içmezdi, sadece balkonda içerdi, bizden uzaklaşır, içine kapanır ve öyle dalgın olurdu ki kimse onun yanına gidemezdi. Merdiven boşluğunu bol bol pembe ve sarı glayöllerle süslerdi, ışık saçan tavşan kürkü bir ceket giyer, dudaklarını boyardı, babamla birlikte büyükbabamın cenaze evindeki naaşına gittiğimiz türden günlerde eve döndüğümüzde pikapta Joan Baez'in bir plağı dururdu. Annem, kelimenin tam anlamıyla, umursamaz olabilirdi. Donovan dinlerdi. Cat Stevens. Bob Dylan. Yalnızken yapardı bunu, belli ki herkes gibi kendine ait, gizli ve her şeye rağmen ara sıra mutlu olduğu bir hayatı vardı, belki de benim tam da bunu bilmemin sorumlusu oydu. Annesi babamla evlenmesine engel olmak için çabalamış, ama boşuna. Babamın annesini aramış, o kâbus gibi oğlunun kızının hayatını mahvetmesine engel olmasını istemiş, ama ona kulak asan olmamış. Annem, bulunduğu ortamı terk etmekte kararlıydı herhalde. Onun yaşam koşulları babamınkilerin tam tersiymiş, annem uçurumun değil, sadece farklılığın bilincinde olmuş olabilir. Ya da belki uçurumu görüyordu ve onu aşmayı göze aldı. Haklı olarak.

Anneannem kilolu, tıknefes, gut hastası bir kadındı, evden pek çıkmaz, balkonda oturur, dünyayı balkon korkuluğunun ve lavantaların üstünden gözlerdi. Lux sigarası kullanır,

kutu bira ve yanında şnaps içerdi, Weddingliydi, "Kaufhaus des Westens" mağazasında çiçek satardı. Kitap okumazdı. *Bild* gazetesini okurdu. Mükemmel yemek pişirirdi. Şarkı söylerdi. Hayata gülerek bakarsan, o da sana karşılık verir derdi – eğer ona gülerek bakarsan; ancak bu *eğer* sözcüğü şu ya da bu zorluğa işaret gibiydi. Net biri sayılırdı, öbür büyükannemin uçuk kaçık Rus kör inancını aklı almazdı. Sevecendi, dolaysız gösterirdi şefkatini, ona sarılmamızı, öpmemizi isterdi, o da bana sarılmak ister, şapır şupur öperdi. Sürekli gördüğüm çocuk rüyalarımın birinde onunla birlikte evinin merdivenini çıkıyordum, merdiven zahmetli ve yüksekti, anneannem hantaldı, ağrıları vardı, üç basamak çıkıp dinlenmesi gerekiyordu; eskiden her sahanlıkta, sadece o evde değil hem de, bir sandalye dururdu. Rüyamda, anneannemin evine ulaşmamız, güvenlikte olmamız için azıcık zamanımız kaldığını bilirdim, uzaktaki bir odada bize odaklanmış bir saatin önce çalıp sonra susacağını ve bu merdiven boşluğunun bu sususla birlikte çözülüp dağılacağını bilirdim. Duvarlar parlayacak, renkleri ve kıvamı değişecek, akacak, eriyecek, biz içine batacaktık. Her rüyamda anneannem tam da bunu bilmiyordu. Bütün dikkatini tırmanmaya, attığı adımlara ve soluk alma molalarına vermişti, hiç acele edemiyor, daha hızlı ilerleyemiyordu. O saat hep çalardı – çok uzakta, bir ışık halesinin kenarında ve değişmesi olanaksız şekilde. Sustu saat. Duvarlar fosforlu gibi parlamaya, zemin sallanmaya başladı. Kalbim güm güm çarpıyordu, sonra uyandım. Anneannemin yalnızlığı babaanneminkinden farklıydı. Onun üç tane sağlıklı, güçlü çocuğu vardı, hayatının sonunda torunlarının sayısı yediyi bulmuştu,

ama yalnızdı. Yalnız öldü. Ben okula başlayınca, okul çıkışında öğle yemeğine anneanneme gidebiliyordum, eve dönmeden önce sığındığım bir yerdi orası. İnadına benim sevmediğim yemekleri pişiren babamın aksine anneannem sevdiğim yemekleri pişirirdi bana. Hepsini bitirmek zorunda değilsin derdi. Sobanın yanındaki banka oturur, gutlu ellerini kucağında birleştirir, ben yerken seyrederdi.

Haşlanmış patates.
Beyaz peynir.
Hardal yağı.
Anneannem ben yemek yerken seyretmeyi severdi.

Beni soru yağmuruna tutmazdı. Babamdan çekinir ama onu ele vermemi asla istemezdi benden, kendi bildiği gibi yapardı yorumlarını. 1979'da Alman televizyonunda *Holocaust* dizisi oynatılırken babamla birlikte anneanneme giderdik. Bizim televizyonumuz yoktu, anneannemde vardı. Bu diziyi seyretme sorumluluğu, birbirlerini karşılıklı aşağılamalarından daha güçlü olmuş olmalı, herhalde aralarında anlaşmışlardı. Kanepede üçümüz yan yana otururduk, ben ortadaydım. Babam ağlar, bedeni hıçkırıklarla sarsılırdı. Ağlamayan babamdansa ağlayan babamı daha samimi bulurdum. Anneannem sağımda otururdu, kutu biraları çatırdatarak açar, sigara içer, başımın üstünden babamı göz ucuyla inceler, çenesini tutardı. Ben anneanneme yaslanırdım. Bugün biliyorum ki ellili yıllarda boşandığı, çocuklarının babası, SS Panzer Tümeni

Totenkopf üyesiydi.* Annem on sekiz yaşındayken babası ölmüş, anneannem onun sol kolunun üst tarafındaki dövmeyi görünce SS üyesi olduğu ortaya çıkmıştı. Bazen anneannemin oturma odasındaki o akşamları düşünürüm, üç nesil, iki savaş ve mutlak suskunluk, film biter bitmez hemen giderdik. Jenerik geçerken giderdik, televizyonun karşısında kalan, düşünceleri, anıları ve filmin görüntüleriyle baş başa kalan anneannemi gözümde canlandırmak içimi kederle, çaresizlikle dolduruyor. Hatta dehşetle.

Belki çocukluğun temeli – içine büyüdüğün bir bilmece. Yedekçi yolları, çevredeki araziler gibi dokundurmalar. Yetişkinlerin gizemli dünyası, anlaşılmaz davranışları, kestirilemeyen huyları. Herkesin hem sınırlı hem sınırsız kendi dünyası, sabah alacasının ilk soluk grisi gibi beliren yapılar, örnekleri, bağlılıkları yavaş yavaş kavramak. Her dünyanın birden çok anlamı var. Sokağın sonundaki kömürcü yeraltında bir odada, *souterrain* sözcüğü, yumurta biçiminde siyah-gümüşi briketlerden oluşan bir yığının arkasında oturuyordu, soyunmuştu, sertleşmiş organı kömür tozuna bulanmıştı, organının ucu kıpkırmızıydı, bir mercan gibi. Arka avlulardaki akustik. Yaşlı kadınların buhar tüten kazanlarda çamaşır yıkadıkları tavan arasının sıcaklığı. Zincire bağlı küçük maymunlarıyla laternacılar. Bileyiciler. Bölünmüş Berlin, kanal kıyısına ve gözlem kulelerine yapılan pazar gezintileri, anneannemle birlikte öbür kente bakardım, öbür kent sisliydi, ölü gibiydi,

* 3. SS Panzer Tümeni "Totenkopf", Waffen SS'e bağlı 38 tümenden biri. (çn)

sokaklarda kimse yoktu, evlerin pencerelerine tahta çakılmıştı, rüyalardaki imgeler, kışın isli duman tadı. Metro bu ıssız kentin altından, tekinsiz bir kahverengi ışık yanan hayalet istasyonlardan geçerdi, peronlarda öbek öbek enkazlar, patlamış direklere kıpırdamadan yaslanan makineli tüfekli askerler. Metro o kadar yavaş giderdi ki durur gibiydi, durdurulmuş bir sessizliğin içinden ağır çekimle geçerdik. Bu metroyla Zehlendorf'a gittik, ormana gidecektik, giderken de babamın büyüdüğü, üzüntü çektiği, büyükannem akıl hastalıkları hastanesine yattığında erkek kardeşleriyle birlikte sattığı evi ziyaret edecektik. Şimdi yabancılar oturuyor o evde, babam daha sonra ölen kardeşiyle birlikte mobilyaları evden nasıl çıkarıp çöplüğe taşıdıklarını, üstü açık bir kamyonun evin önünde durduğunu, onların da her şeyi tek tek kamyonun üstüne nasıl attıklarını anlatırdı – kimseye anlatmazdı bunları, kendi kendisiyle konuşurdu. Bir şeye sarmadan. Annesinin askılara takılı elbiselerini, tabak çanağı, kitapları, resimleri. Babama inanırdım – öte yandan bizim evimiz kitap doluydu, tabak çanak, resim, ayna, gümüş yemek takımları doluydu, piyano vardı, yeşil kanepe, bütün bunlar nereden gelmişti evimize.

Hiçbir şeyden emin değildik.

Babam Zehlendorf'taki ormanda, karların içinde, bebek evinde yaşayan aile için bir kulübe yaptı. Bebek evindeki ailenin gezintisi için küçücük değneklerden ve ince dallardan göz kamaştırıcı bir sığınaktı, yosundan minik yatakları vardı, duvarlar kar fırtınasına karşı eğreltiotlarıyla sağlamlaştırılmıştı. Patika çakıl taşlarındandı. Ahır ve çeşme vardı. Sonra beni yalnız bıraktı babam, geziyi kendim oynamalıydım. Ben de

tek başıma gezintiye çıktım. Kırmızı elbiseli ve kahverengi çizmeli tahta kız Anna, çalılıkların arasındaki bir sığınakta, yosundan yapılma döşekte.

Bir gizlenme yerinde.
Bir partizan kız.

Bütün bunları hatırlıyorum, aynı zamanda hatırlamıyorum da. Ayrıntılı bir olaylar dizisi yok, o zaman bütün bunlardan bende bir şey yok, bunlardan değilim, olmadım da. Siyah alanlar, sessiz, bir enstantane gibi apansız bir an, sessiz, sağır bir şeye geri dönüş.

Ben yedi yaşındayken kardeşlerim dünyaya geldi, ikiz, bir erkek ve bir kız. Berlin'deki büyük odamda kalabilecektim, ama ben oradan çıktım, kukla tiyatrosunun arkasına taşındım. Tiyatroyu işgal ettim, kitaplardan bildiğim kadarıyla kendime saklanacak bir yer ayarladım. Dar bir yatak, üzerinde mumlar, su, elmalar, kuru ekmek duran küçük bir masa, yatağın altında tozların arasında değerli şeylerden oluşan bir derleme, Ren taşları, ekmek bıçağı, yasaklı kitaplar. Dekorlar kaldırıldı, cadılar da. İkizler sakindi, bol bol resim yaparlar, bol bol uyurlardı, incecik saçları enselerinde hep düğümlenirdi, narin, örümcek ağı gibi bir yuva. Geceleri, üzerlerinde küçük, ters iliklenmiş pijamalarıyla yataklarından kalkar, anneme seslenirlerdi, gözlerimizin içinde iğne var diye bağırırlardı. Gözlerimize iğne batıyor.

Ne yapılırsa yapılsın buna engel olunamıyordu. Hep bağırıyor, aynı şeyi söylüyorlardı.

Bu kadar – demek isterim. Poetika doçentliği için aldığım bu onurlu davet bir sorgulama değil, ancak bir bakıma öyle olduğunu hissediyorum: Kendi kendimi sorguluyorum. Yazdıklarım bu ilk yıllarla bağıntılı. "Bir zamanlar"dan kalan izlenimler, duygulanımlar, düşünceler, sezgiler. Yapısını gerekçelendirmeyeceğim ailemin oluşumuyla bağıntılı. Yirmi beş yaşındayken LCB'de,* uzun bir masada dokuz bursiyerle birlikte oturuyordum ve "Kırmızı Mercanlar" öykümü okuyordum, yazdığım ilk öyküydü o. Onu Wewelsfleth'te, yazarlara verilen yatılı bir burs sırasında, Günter Grass'ın evinde yazmıştım, buz gibi soğuk, bol karlı bir ocak ayında, bildiğim yerlerin çok uzağında, evimden çok uzakta. Atalarının birbirine girmiş hayatlarını çözmeye çalışan, sevgilisinden ayrılmış, önleyici terapiye başlayan, sonra da ona boş veren uyurgezer bir ben-anlatıcı. Anlatacağım öykü bu mu – bu cümle bir nakarat, üzerinde gerçekten düşünmeden yazdım onu. Ama hissettim onu – sanırım bu, yazdığım her şey için geçerli. Bugün, yirmi beş yıl sonra, anlatmak istediğim hikâye bu muydu sorusunun gerçekten esas soru olduğunu görebiliyorum. Bana biçim veren şeye değiniyor ve yazdığım ilk sorunun bu olması beni kişisel olmayan bir tarzda etkiliyor. LCB'deki diğer bursiyerler otobiyografik bağlamlar konusunda bir şeyler duymak istiyorlardı, mercan bileziği olan Rus büyükannen mi var. Canla başla yanıt vermeye başladım, sözümü kesen Katja Lange-Müller oldu, neredeyse eliyle ağzımı kapadı.

Dinle beni, dedi. Kesinlikle kendine saklamalısın bunu.

---

* Literary Colloquium Berlin e. V. (LCB) 1963 yılında yazarlar için uluslararası bir buluşma yeri olarak kurulmuştur. (çn)

Ben de kendime sakladım. Az çok bugüne kadar ve burada da kendime sakladım.

Aller Liebe Anfang kitabımla ilgili eleştirilerin birinde iki sorunum olduğu söylenmişti, yazamıyordum ve anlatacak bir şeyim yoktu. İlkini bir kenara bırakalım, ikinci sözün tuhaf bir gerçekliği var. Anlatacağım şeyi anlatamadığım için anlatacak bir şeyim olmuyor. Bu soruyu, "Kırmızı Mercanlar" öykümden çıkarak yanıtlayabilirim. Hayır. Öykülerin hiçbiri anlatmak istediğim ya da anlatmam gereken öykü değildir. Ama esas olan ve anlatamadığımı anlatabilirim, bütün metinlerin içinden söylenmeden bırakılmış esas şey geçiyor; bu, çoktandır ailemden ayrılıp dışarıya döndü, tam anlamıyla psikanalitik anlamda kendini aktardı.

Senin başına gelecek tek akıl almaz şey aile değildir. Nihayetinde her şey akıl almazdır. Esas olan, yani meselenin kalbi, aslında anlatılabilir bir şey değildir, merkez, içine adım atılamayacak bir yerdir. *Aller Lieber Anfang*'a yapılan eleştiri bağlamında anlatmak, belki insanın düşünüp bir şey bulmasıdır. Ama düşünüp bir şey bulmak bence gerçekliğin dışına çıkmak ve bir başka gerçekliğin içine girme isteğidir – ama tam da bunu istemiyorum ben. Ben o tek anlaşılmaz gerçekliğin içine girmek istiyorum, onu kavrayamadığımı yazmak istiyorum, ve kısacası onun zaten kavranılamaz olduğunda ısrar etmek istiyorum.

Çocuğum küçükken sık sık birlikte kukla tiyatrosuna giderdik. Çocukluğumdaki kukla tiyatrosuyla Prenzlauerberg'deki kukla tiyatrosu arasındaki çakışma ancak bugün gerçekten

dikkatimi çekiyor, bu durumlar arasındaki farklılığı ancak bugün biliyorum. Çocuğumla birlikte Dunckerstraße'deki kukla tiyatrosuna giderdik, tiyatro zemin katta, tek odalı bir dairede oynatılıyordu. Eskiden mutfak olan kısımda vestiyer ve kasa vardı, pudra şekerli waffle, kışın yetişkinler için sıcak şarap, çocuklar için kuşburnu çayı olurdu; içerde bir çini soba vardı, ağır bir kokusu olan soba doğru düzgün ısıtmazdı. Salon yirmi seyirci alıyordu, öğle sonrasındaki gösteride çoğunlukla bizden başkası olmazdı, ara sıra beş kişi gelirdi, ya da yedi. Program değişirdi, kukla oyuncuları da, hepsi de, Wismar'daki ve Erfurt'taki büyük devlet kukla oyunu tiyatrolarından gelme Doğululardı mutlaka, güzel masalları oynarlardı: "Bayan Holle", "Haensel ve Gretel", "Kırmızı Başlılı Kız", bir kukla oyuncusu vardı, Rus aksanıyla kurt ve üç küçük domuz masalını oynardı. Çocuğum kukla tiyatrosunu hevesle seyrederdi, hep gitmek isterdi tiyatroya. Oraya gittin mi diye sorulunca Eveeet! diye yanıtlardı, oyuna kendini kaptırır, komik bir oyunsa katıla katıla gülerdi, ama oyun ciddileşirse, korkutursa huzursuzlanır, kucağıma gelirdi, cadı sobaya girince de kendi sandalyesine kayardı yine. Bütün masallara aynı coşkuyla kendini kaptırır ama en çok kurtla üç küçük domuz masalını severdi. Bunun nedeni masalın konusu, kukla oyuncusunun sesiydi – ve herhalde oyuncunun görünmesiydi. Öteki oyuncular benim çocuk odamdakinin aynısı olan tahta bir dekorun gerisinde oynarlardı, ellerini kuklaların içine sokarak, kendilerini göstermeyerek, gizlenerek oynarlardı. Rus, bir masanın arkasında dururdu, dekorunu siyah bir keçe kumaşın üzerine kurardı. Ev-ağaç-çit-dünya, balıkçı yakalı siyah

bir kazak, siyah pantolon giyer, kapkara bir duvarın önünde dururdu, bebekleri kuklalardı, elleri dans edercesine dekorun üstünde gezinirdi, yüzü beyazdı. Hikâye anlatan biriydi, ama anlatmakla kalmaz, onu kurda ve üç küçük domuza aktarırdı, hikâyenin gerisine çekilir, aynı zamanda hikâyeyle dünyanın arasında dururdu.

O karartılmış odanın ikinci sırasında, çoğunlukla kışın, çini sobanın yavan sıcaklığında çocuğumla otururken ne düşünürdüm acaba, dışarı çıktığımızda gün sona ermiş, akşam gelmiş olurdu, Helmholtzplatz'taki süpermarkete gider, pizza ve çikolatalı puding alır, sonra eve dönerdik; kurdun o samandan yapılmış evi, küçük tahta evi nasıl parçaladığını seyrederdik, bense Mavi Sakal'ın odasını, siyah saçları taraz taraz, gözleri masmavi korkunç cadıları, bebek evimi ve babamı düşünmezdim.

Bugün bunların hepsini düşünüyorum.

Eskiden, kucağımda çocuğumla ve içinde bulunduğum zamanla sarılıp sarmalanmışken korunmuştum, güvendeydim. Geçmişe baktığımda bu korunmanın artık geçerli olmaması çok tuhaf.

On altı yaşına bastığımda babam aileye sırtını döndü. Tükenmişti, bir şey sonuna gelmiş, değiştirilemez olmuştu. Bizi gözlemekten, beni gözlemekten vazgeçti. Hava oldum.

Havayı içime çektim.

1990 yazında iki büyükannem de beklenmedik anda ve peş peşe öldüler, babam da Neukölln Hastanesi'nin kapalı

psikiyatri bölümüne yatırıldı, orada beş yıl kaldı, sonra açık psikiyatri bölümüne geçirildi, 2000'de, çocuğumun doğduğu yıl eve ve yarı yarıya normal sayılabilecek bir hayata döndü. *Lettipark*'ta babam hakkında çok kısa bir öyküm var, benim açımdan bu öyküde her şey anlatılıyor. Öykünün adı "Şiirler", ben anlatıcı, babasını ziyaret ediyor, bir dilim erikli pastayı onunla bölüşüyor, o ziyaret sırasında babasının psikiyatri bölümünde geçirdiği yılları hatırlıyor, sonra çıkıp gidiyor. Bu öykünün, benim açımdan William Carlos Williams'ın bir şiiriyle sıkı sıkıya bağlı olduğundan söz edebilirdim *–buzdolabındaki erikleri yedim herhalde kahvaltıya saklamak istiyordun onları bağışla beni o kadar tatlı ve o kadar soğuktular ki–*, seviyorum bu şiiri. Bu öyküye doğal olarak büyükannemin de dahil olduğunu söyleyebilirdim, onun havanın kapalı olduğu sabahlar, erkenden evinin bahçesinde böğürtlen çalılarının ve erik ağaçlarının arasında sağa sola gittiğini, ansızın durup göğe baktığını, işaretparmağını kaldırıp, *sisle doygunlaşmış havadan bir şey koptu ve bir gecede büyüyüp beyaz bir gölge olup çamın ve akgürgenin etrafını sardı,* diye fısıldadığını anlatabilirdim. Yıllarca bu dizeleri biraz tuhaf bir çocuk şarkısı sandım, büyükannemin ölümünden uzun bir zaman sonra Benn'in "Kırağı" şiirinde tekrar bulunca şok geçirdim.

Berlin'deki Kantstraße de bu öyküye dahil, annemle babam bugün orada arka avluya bakan bir buçuk odalı bir evde yaşıyorlar, ağustosta ikindi vaktinin sıcaklığı, Savigny istasyonunda hızlı trenin kapıları kapanırken duyulan uyarı sesi, babam titreyen ellerle masada kahve servisi hazırlarken annemle oturduğum, onun sigara içmesini seyrettiğim balkon

da dahil öyküye. Elbette ki babam gerçeklik denen yerde, sandıklar ve koliler yığılmış bir evde tek başına yaşamıyor, ama yalnız, ve sandıklar, koliler, ölü maskeleri, kedi kürkünden battaniye ve Tula'dan gelme gümüş çatal-bıçak takımı Berlin-Neukölln'deki eski evde, batmış bir dünyada kaldı, bu dünyanın batmış olması kesinlikle kaybolduğu anlamına gelmiyor. Bütün bunlar var, birbirine bağlanıyor ve zaten bağlanmış, annemle babamın küçük evinde bir an kimsenin gözü üzerimde olmadan kalmayı başarırsam, tabakların durduğu camlı dolabı açtığımda ellerime alabilirim onları. Camlı dolap büyükannemindi. İçinde uğurlu saydığı nazarlıkları saklardı, fosillerini, deniz kabuklarını, kehribar kolyelerini, Rus ikonalarını ve vudu bebeklerini, fotoğraf albümlerini, bakır yüzüklerini ve hasır yıldızlarını ve bugüne kadar –büyükannem öleli otuz yıldan fazla oldu– bu dolabın içinde onun kokusunu hâlâ buluyorum. Camlı kapakları açıyor, başımı içeri sokuyorum ve işte orada o – amber, adaçayı, sandal ağacı. Duman.

Akıl almaz.

Sesi, elini masanın üzerine nasıl koyduğu, oraya yayar gibi, hep sağ eli, sol eli kucağında kalarak, görüyorum büyükannemi, görebiliyorum.

Bu hikâyede ona yer vermedim, ama hikâyeye dahil, babamı kapalı psikiyatri kliniğinde ziyaret ettiğim yıllar nasıl dahilse öyle; o yıllarda babamla birbirimize hiç olmadığı ve hiç olmayacağı kadar yakındık. Akşam yemeği. Sosis ve peynir için ayrı bölmeleri olan plastik tepsiyi ikimizin arasına iter, bütün o insanları, benden anlayamadığım şeyler isteyen akıl hastalarını uzaklaştırırdı, onların masanın üzerine püskürttükleri

tükürüklerini de siler, kekelemeleri, ateşli bakışları, yalvarmaları ve dokunuşlarından kaçınırdı, kuru bir ekmeğin üzerine bir dilim mortadella peyniri koyup bana verirdi.

Yaptı mı bunları?

Yoksa ben mi uydurdum?

O yıllarda ona şiirler okuduğumu uydurmadım. Dinlerken gözyaşlarına boğulduğu şiirler vardı, ki bunlar mutlaka bir akıl hastanesinde kalışla ilgili değillerdi, her insan hayatında en az bir kez bir şiir karşısında gözyaşlarına boğulabilmeli ve boğulmalı, bu hikâyede ısrar ediyorum, içinde anlatmadığım her şeyde de ısrar ediyorum. Hikâye, bu kısa şeklinde, John Burnside'dan alıntılayarak söylersem, zihnimin ve kavrama gücümün eriyen sedası.

Wewelsfleth'de, ocak ayından haziran ortalarına kadar altı ay bursiyerdim. Gecenin geç bir saatinde gelmiştim, köy zifiri karanlıktı, etrafındaki tarlalar kapkaraydı, Grass'ların evinin kapısı ardına kadar açıktı, içimden hemen Berlin'e geri dönmek gelmişti. Ama sonra kar yağmaya başladı, ertesi sabah penceremin önünde uzanan manzara bembeyazdı, ve ben kaldım. İki bursiyer daha vardı, onlar sessizce anlaşarak kendi başlarına kalmak istemişlerdi, ben de kendi başıma olmak istiyordum, ilk kattaki, mezarlığa ve kiliseye bakan o müthiş güzel odalarda kendi başıma olmak ve bir şey yazabilecek miyim, yazmak istiyor muyum ve yanıt evetse ne yazacağımı anlamak için kendi başıma kalmak istiyordum.

"Kırmızı Mercanlar" öyküsüne başladım, ama biraz tereddütlüydüm, pek değeri olmayan bir Rus masalı anlatmamın

hoş karşılanıp karşılanmayacağından emin değildim, ama sonra umursamadım, işte böyle başladı. Kitaplıktaki Brockhaus'ta sobaların yapılışını ve geçen yüzyılın Petersburg'unu okudum, sabahları, öğlen olana kadar yazıyor, mavi bir kanepede öğle uykusuna yatıyor, öğle sonrasında Elbe Nehri kıyısında geziniyordum. Elbe donuyordu. Dünya tersine dönüyordu. Berlin'deki arkadaşlar halk tiyatrosunun oyun programını gönderdiler, galaları işaretlemişler, yanlarına *Party* yazmışlardı, ben de programları bir süre çalışma masamın üstüne astım, sonra boşverdim. Ama halk tiyatrosu hakkında yazdım, Balili Kadın'ı yazdım, kar yağdırdım, çünkü pencerelerimim önünde kar yağıyordu ve çünkü bu yıllar siyah-beyaz geçmişti, bütün yıllar, çocukluğumun ve gençliğimin yılları dahil. Daha önce hiç koymadığım bir mesafe vardı bunlarla aramda. Ailemle mesafe, seçilmiş ailemle mesafe, ölmüş büyükannelerimle, doğduğum ve büyüdüğüm şehirle, babamın iblislerle mücadele ettiği 87 no'lu istasyonla, ve hayatımda ilk kez yalnızdım. Hiç kimseyle konuşmuyor, sadece kendi kendimle konuşuyordum. Arkadaşları özlüyordum, bir yandan da arkadaşlarla bir işimin olmadığını biliyordum, "Yaz Evi, Daha Sonra" öyküsünü yazdım, Stein'ın toplumdışılığı benimkiydi, donmuş göller de donmuş Elbe Nehri'ydi, sahibi olmadığım şeylere duyulan özlem, her şeyi net ve apaçık karşıma koydu. Babam bir gün psikiyatri kliniğinden telefonla aradı beni, mutfakta ocağın yanındaki duvarda asılı telefondan ona öykümden iki paragraf okudum fısıltıyla, babamın arka tarafında deliler tencerelere vurup çığlıklar atıyor gibiydiler. Felaket, dedi, unut gitsin bunu, ben

de ona bana bir daha telefon etme, dedim. Bir kez bile telefon etme. Yazmak bana ait bir şeydi, biliyordum. Hayvani bir içgüdüyle anlamıştım bunu – benimdi. Yazmanın beni her şeyden ayırdığını, beni soyutlandırdığını da biliyordum. Ama bu soyutlanmaya itirazım yoktu, bugüne kadar da, bazı kısıtlamalar olsa da aynı fikirde oldum.

Annemle babam benim doğduğum sokaktan ayrıldıklarında ben otuz yaşına gelmiştim. Annem altmışındaydı, bütün ömrünü bu sokakta geçirmişti. Son yıllarda o binada ve o sokakta annemlerden başka kiracı kalmamıştı, sokağın tamamını bir yatırımcı satın almış, evlerin harap olmasına, insanlar taşındıktan sonra boş kalmasına göz yummuştu, herkes gitmiş, annemler kalmıştı. Üç yıl boyunca, ön bina, yandaki kanatlar ve ana binadan oluşan yapının otuz dokuz dairesi boştu, annemler de sona kalan tek kiracılardı. Boşalan dairelerin kapıları açık, bırakılan mobilyalar paramparçaydı, çini sobalar alınıp götürülmüş, kanatlı kapılar koparılmıştı, pirinç kapı kolları sökülüp alınmış, yerdeki parkeler çıkarılırken kırılmıştı. Bodrumlarda sivrisinek kolonileri çoğalıyor, ilkbahar gelince dışarı akın edip avlunun üstündeki göğü karartıyorlardı. Çöp bidonları artık boşaltılmıyordu, borular patlıyordu, zemin kattaki daireleri su basıyor, yağmur oluklarından kayın ağaçları fırlıyordu. Bu dediğim 2003'ün Berlin'indeydi, ama aslında başka bir yerdi, zamanda bir delikti, bu binada zaman geriye gidiyordu, genişliyor, yükseliyordu. Hâlâ temizlik suyu, sirke ve kömür kokan ıslak koridorda dururken o bina bana çocukken hep arzuladığım bina gibi geldi: Boştu, ben de görünmezdim, hayat ise seçebileceğim ya da bırakabileceğim

bir olanaktı. Sarı binada, kendi çocuk kitabımın içinde duruyordum, sadece daha korkunçtu, zemin kattaki, üçüncü ve dördüncü kattaki kapıları açabiliyor, evlere girebiliyordum, içlerinde kimse yoktu, ama daha önce orada bulunanlar geride enerjik izlerini, gölgelerini bırakmışlardı. Sarı bina siyahtı. Sadece sağda, ikinci katta kapının bakır kızılı camında bir şey göz kırpıyordu, annem rayında takırdayan keçe perdeyi yana çekti, kapıyı açtı, bana sarıldı. Kışın ev o kadar soğuk olurdu ki babam sobaları bir transatlantiğin ateşçisi gibi körüklese de kalın paltolarla, başlarında berelerle otururlar, kucaklarına da sıcak su torbaları alırlardı; yazlarıysa tropiklerdeymişler gibi sivrisinek tüllerinin altında yatarlardı. Pazarlık edip kirayı sembolik bir orana indirdiler, ama çalışmayan her şeyle birlikte tamamen durumun insafına kalmışlardı; babamı canlandıran, annemeyse gözle görülür şekilde acı veren fantastik bir durumdu. Ama sonra birden dış kapının zil levhasında, hem de o zillere ait daire kapılarında iki yeni isim belirdi, bir hafta sonra da üçüncüsü.

Kazancakis
Mansfield
Bang

İlk katın balkonunda biri kedi nanesi ekti, dördüncü katta, sağ tarafta da ışıklar yandı, ancak gece geç vakit söndürüldü. Aynı şey büyükannemim oturmuş olduğu binada da görüldü, sokağın ucundaki son binanın çatısının altında hava kararıktan sonra cılız bir ışık parladı. Annemin kafası karışmıştı, ama aynı zamanda umut vermişti bu ona. Dairelerin tekrar

kiralanacaklarını, en azından binaya iki yeni kiracının taşındığını, yüzlerini görmemiş olsa da onların bir yerlerde olduklarını düşünüyordu. Bunu arzuluyordu – çocukluğunu geçirdiği eski sokağı geri gelsindi, parke taşı döşeli, çınar ağaçlı, bakımsız parkıyla, bodrum katındaki daireleriyle, iç içe geçen avlularında sıradan hayatlar sürülen, basit bir sokak; annem bunların bir başka yerde, ne olursa olsun, bulunduğunu biliyordu.

Kazancakis Mansfield Bang.

Zil levhasındaki isimlerin karşısında durdum, üzerlerindeki üç değişik yazıyla üç değişik isimlik. Başımı kaldırıp çiçeklenen kedi nanesine, pencerede asılı kağıttan yıldızlara baktım. O isimlikleri takanın, kedi nanesini ekenin ve herhalde zaman ayarlı bir saatle çeşitli lambalar yerleştirenin babam olduğunu biliyordum, annemin de bunu anlaması birkaç haftayı buldu. Babam, kendisi de huzursuzluk duyduğu için böyle bir şey düşündüğünü, o ıssızlaşmış sokakta başka insanlar da oturuyormuş gibi yapmak istediğini iddia etti. Sonra da bunları annem için yaptığını itiraf etti, onun kendisini daha güvende hissetmesini istiyormuş. Ama nihayetinde kendisi için bulmuştu bunu, bu oyun hoşuna gidiyor, onu eğlendiriyordu; eğer annem bu oyuna daha uzun bir süre inanmış olsaydı babam daha ayrıntılı yürütürdü onu. Müzik çaldırırdı, avluya çamaşırlar asardı, Kazancakis'e gelen paketleri alırdı. O boş binadaki yıllar babam için mutlu yıllardı, o harap ve terk edilmiş bina tam da onun yaşam duygusuna uygundu, orada dünyayla bütünleşmişti babam, ona kalmış olsaydı sonuna kadar da böyle giderdi. Ama bir gün geldi, annem daha

fazla dayanamadı, üç kış sonra biz çocukları müdahale ettik, direttik ve onlar da oradan taşındılar. Neukölln'deki dört buçuk odalı evden Charlottenburg'da arka avluya bakan bir buçuk odalı bir eve geçtiler, annem bu yeni adresi gururla karşıladı, ama aynı zamanda kalbi kırıldı. Kitapları ve hasar görmüş mobilyaların bir kısmını deniz kenarındaki eve taşıdılar. Kukla tiyatrosu taşınırken kaybolmuş olmalı, bebek evinin yan kanatları, karanlık odanın donanımı, plaklar, çalışma masaları, yeşil koltuk, kiracının ufak tefek kiracısı da. Piyanoyu almadılar ve onunla ilgilenmek bana kaldı, babam daha hayattayken piyanoyu bana miras bıraktı. Onu taşıtmak için eve son kez girdiğimde orada piyano dışında hiçbir şey kalmamıştı. Odaların arasındaki kapılar ilk defa ardına kadar açıktılar, parkelere güneş vuruyordu. Toz dolu ışık demetleri, onyılların zerreleri. Sessizlik. Cumbada son bir küçük not asılıydı, raptiyeyle duvara tutturulmuştu: *we are such stuff as dreams are made on and our little life is rounded with a sleep.** Balkonda durup sigara içtim, piyanoyu taşıyacak araç sokağın üst tarafından geldi, üzerinde ağzından alev püskürten bir ejderha resmi bulunan devasa bir kamyondu, bir rastlantı. Dövmeli iki dev adam piyanoyu merdivenden aşağı sürüklediler, kamyona götürdüler, alıp götürdüler, kaldırıp ejderhanın ağzından içeri soktular ve gittiler.

Ben evde kaldım, boş odalarda tekrar dolaştım ama hissettiklerimi ifade edebilecek ne bir el hareketi ne bir cümle vardı – tabii bir şey hissediyorsam: hiçbir şey hissetmedim desem yeridir.

* "Rüyaların Yapıldığı Maddeden Yapılmayız Biz; Uykuyla Sınırlıdır Küçücük Dünyalarımız…" (W. Shakespeare, *Fırtına*, IV. Perde/Can Yücel çevirisi) (çn)

Sonra daire kapısını arkamdan çekip kapattım.

Acı ve ıstırap. Her betimleme, her bildirim gerçekliğin, imgelerin ve parçacıkların, rüyaların aldatıcı bir düzenlemesidir. Otuzumda anne oldum, çocuğumun ilk yazında birlikte deniz kenarına büyükannemin evine gittik, onun ölümünden beri, fi tarihinden beri gitmemiştim oraya. Merdivenin altındaki odaya amcam yerleşmişti, onu uykusunda yakaladık, sanki gündüz düşü görüyordu da biz gelince ayılmıştı, gözlerini ovuşturdu: İnsanlar.

Evin geri kalanı hiç değişmamişti – tozlu, örümcek ağı kaplı bir müze. Dolaplarda büyükannemin giysileri, komodinin üzerinde kitapları, sayfaların arasında ayraçlar, büyüteci, bakır bilezikleri, pasyans kartları, şifalı toprak hapları, su bardağı. Neukölln'deki evden gelen mobilyalar depoya tıkıştırılmıştı, hepimizin yatmış olduğu çocuk yatağı da, onu dışarı çıkardım, temizledim, örtüler ve şilteler koydum, çocuğumu içine yatırdım ve ona hayranlıkla baktım. O ilk yıllarda ev bana aitti. Amcam gerçekliğin istilasını onurlu bir tavırla kabullendi, ne istersem yapabiliyordum. Babam hastaneden çıkabilmişti, ama güçsüzdü, annem onun yanındaydı, kız kardeşim Paris'te üniversite öğrencisiydi, erkek kardeşim de ordudaydı, ev bana kalmıştı, dünya benimdi. Bütün pencereleri açtım, odaları süpürüp temizledim, büyükannemin giysilerini yardım kurumuna verdim. Sonra da Berlinli arkadaşları aradım – çocukken asla yapmadığım bir şeyi yaptım, kapıları ardına kadar açıp hepsini içeri aldım. Ada'nın sonradan bana söylediği gibi, asıl ailemi, seçtiğim aileyi aile evine getirdim.

Ada, ailesinden ayrılma nedenlerini bana ne kadar az anlattıysa ben de ona benim nedenlerimi o kadar az anlattım. Yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu biliyordu – evde hiçbir düzen yoktu, içi çok patolojikti, amca delinin tekiydi, bahçe çok bakımsızdı, ve her şey açıktaydı, hiçbir şeye engel olunmuyordu, kimsenin kurallarına uyulmuyordu, canımızın istediğini yapıyorduk ve herkes geldi. İçlerinden biri, Ada bunu kavramıştı, kafadan çatlaktı, biri kendini asmıştı, bir başkası aklını tamamıyla kaçırmıştı, burada bir yetkisiz bırakılma durumu doğduğu, saray darbesi yapıldığı apaçık belliydi; büyük olasılıkla "neden" diye sormak tehlikeli olurdu.

Kendime seçtiğim bu ailenin özelliği, şaşırtıcı derecede yatkın olduğum bir sözsüzlük ve dilsizlikti. Bir şey anlatmak, karşısındakine ciddi bir soru sormak, yanıtı beklemek, dinlemek ve üzerinde düşünmek, yeni bir soru sormak ya da kendinden bir şeyler katmak âdeti yoktu – ya sürekli konuşuluyor ya da hiç konuşulmuyordu. Çılgın bir ortak yaşamdı. Sevgi doluydu, nazikti, büyük duyguların kanatları üzerindeydi, sıcaklık ve özlem vardı, bu yıllar bir aileye olabildiği kadar yakın görünüyorlardı. Ama birinin aslında nereden geldiğini, daha önce nerede bulunduğunu söylemek zorunda kalsaydık, hepimiz pas geçerdik. Amcam, otobiyografik özelliğinde sürekli ortaya çıkan küflü köke, paslı ters kancaya ara sıra elini atan tek kişiydi: Annesi hakkında konuşmak isterdi. Babam hakkında. Ölmüş abisi hakkında, evin bu hali hakkında, birlikte oluşumuzun esas nedenleri hakkında bir şeyler söylemek isterdi. Anlatmaya başladığında, ki çoğunlukla akşamları ve epeyce alkol eşliğinde, kalkıp yatmaya giderdim. Ben

olmadan konuşmak istemez, susar, başkasını da çağırmazdı. Yaşadığımız zaman – yaşadığımız zaman aralıksız sürsün stiyorduk, olabildiğince çok hem de, her şey, hangi darbeyle olursa olsun, tekrar ayaklarımızın altından, ellerimizin arasından çekilip alınmadan önce. Yetişkinler deli gibi içki ve sigara içiyorlardı. Çocuklar bakımsızdı, sefil ve mutluydular, saçları taranmıyordu, yalınayaktılar, uykuya yatmak zorunda değillerdi, gün sona ererken, her neredelerse orada uyuyorlar, biri onları tutup herhangi bir yatağa yatırıyordu. Uyku bir geçici bilinç yitimiydi. Ancak sabaha karşı birbirimizden ayrıldıktan sonra, ötekileri öğle vakti nihayet yeniden görmek anlaşılmaz bir şekilde aşırı etkileyiciydi. Mutfağa ilk girenler Ada ve bendik, birlikte boş bardakları ve şişeleri kaldırır, sandviç ekmeği, tütsülü balık ve karpuz alır, kahvaltı sofrasını hazırlardık, çocuklarla, hem bizimkilerle hem de öbürlerinin çocuklarıyla birlikte masada oturur, onların Choco Pops yemelerini, kakao içmelerini kendimizden geçercesine izlerdik, bunun bizim için ne anlama geldiğini konuşmamız gerekmezdi. Bu türden bir birlikteliğin bedeliydi sessizlik, bence sorun değil bu, bugün, birkaç kişi dışında artık birbirimizle hiç görüşmesek de.

O yıllarda ikinci kitabımı yazdım, *Sadece Hayaletler, Ötesi Yok.** Terasta, öbürlerinin arasında derme çatma bir küçük masada oturmuş, çay ve o sıralarda olduğu gibi bolca sigara içiyordum, öykünün bir ya da iki sayfasını yazıyor, o arada etrafımda o özel koreografi oynanıyordu, öğlenleri günaydın deme tarzındaji alaycı usul, güneşle birlikte evin çevresinde

* SİA Kitap, 2023. Çeviri: İlknur Özdemir (çn)

dolaşan sandalyeler, başka kahve isteyen var mı, ben küçük bir kadeh buz gibi soğuk Vinho Verde içiyorum, çocukların koşarken çıplak ayaklarının taş zeminde çıkardığı gürültü, hızlanarak uçuşan solukları ve gizli gizli gülüşleri; ipten çamaşırları toplayan Ada'yı görebiliyordum, o hareketleri yaparken olduğu kadar güzel bulmamıştım onu hiç; ayak parmaklarının uçlarında, uzattığı kolları, çarşafların özenle katlanması, deniz havlularının silkilmesi, sepetten mandalları almak için eğilmesi, dikkatini işine vermesi. Üçüncü sayfaya başladım, sonra kalkıp alışveriş listesinde neler var diye bakmaya gittim, liste mutfak penceresinin pervazında dururdu, herkes ne istiyorsa oraya yazardı, ve herkese istediği şey alınırdı. Carson McCullers'ın *Frankie*'sini okumuştum, Frankie'nin kuzeni John Henry ve siyahi çocuk bakıcısı Berenice'le mutfakta oturduğu bir sahne vardır, o sırada komşuda bir piyano akort edilir. Hava bunaltıcıdır, fırtınalıdır, John Henry, Berenice'in kucağında oturur, aşktan söz ederler, yandaki evden de piyano akortçusunnun do-do-do'ları, la-la-la'ları duyulmaktadır. Tamamlanmamış gam, çözülmemiş yedinci akor, sahnenin tamamı adeta coşkuyla dindirilmemiş bir özlem, arzu, önsezi, hüzünle o kadar dolu ki daha önce bu kadar harika ve mükemmel bir şey okuduğumu hatırlamıyorum. Öykülerimde de bunun gibi bir şey olmasını istiyordum – bütün bunlardaki yakınlığın yok oluşu, incinme, sıkıntı ve güzellik. Jim Jarmusch'un *Down by Law*'unda* Zack ile Jack arasında mesafe vardır, filmin sonudur, roadmovie bitmektedir ve üç ana

* "İçerdekiler" Türkçe adıyla gösterime girmiştir. Sözün asıl anlamı: 80'li yılların sokak argosudur ve temelde yakınlığı, arkadaşlığı ifade eder. (çn)

kahraman birbirinden ayrılacaktır, ayrılmışlardır bile. John Lurie ile Tom Waits yol ayrımında dururlar, ayrılırken Waits, Lurie'ye elini uzatır – ve geri çeker. Sağdaki yola sapar, Lurie ise soldakine. Böyle oldu.

Böyle oldu.

Frankie'yi okurken ne kadar duygulandıysam bu filmin sonu da o kadar öfkelendirdi beni, şoka uğramıştım, aklım almıyordu, sinemadan uyuşmuş gibi çıktığımı hatırlıyorum. Jarmusch'un haklı olduğunu, hepimizin birbirimizden bu şekilde ayrılmamız gerektiğini biliyordum, ancak böyle hayatta kalınabilirdi. Bana dokunma – öykülerdeki insanların bu dili konuşmalarını istiyordum, aynı anda, birbirlerini dinlemeden, insan karşısındakini seviyorsa nasıl bir titizlik ve acımasızlıkla onu dinlemeden konuşursa, aynı öyle. Soluk almaktan vazgeçilecek kadar âşık olunursa. Ölürse. Paramparça olursa. Alışveriş listesinde *bira rakı şarap sigara balık ve limon* yazıyordu, biri de *gece sivrisinekler ve vurdumduymazlık* diye eklemişti, amcam odasının derinliklerinden, pek az uykunun ve pek çok içkinin bitkinleştirdiği suratıyla çıktı, pantolonu açıktı, beni hem belirsiz hem güvenilir bir biçimde aileme bağlayan bağdı o – ve o bağla yaşayabilirdim. Ada köye yalınayak gitti. Çocuklar da peşinden. Bilgisayarı kapattım. Sonradan yine açtım, çünkü yazdıklarıma bir sözcük eklemek istiyordum, bir çapraz dikiş, bir kenarlık gibi. Parıltı. Her şey hüzünlü ve ışıltılıydı ve ne yaptığımı, ne yazdığımı, ne hakkında yazdığımı kimse sormadı.

Bana sorulmasını mı isterdim?

Hayır.

Yaz bitince hepsi birbiri peşi sıra Berlin'e döndü, birbirimize sarıldık. *Down by Law*'daki gibi olmadı pek. Birbirimize sarıldık, öpüştük, ağlaştık, çocuklar böyle ağlamamızla pek ilgilendiler. Başlarını yana eğip durdular ve bize aşağıdan doğru baktılar, ağladığımızı görünce de içleri rahatladı, sakinleştiler – onlar her şeyi doğru yapmışlardı. Salonda, yani evin müzeyi andıran mobilyasının dolup taştığı yerde –camlı dolaplarda bayramlık tabak-çanak, dolaplı saat, Biedermeier tarzı kanepe ve Anavatan Savaşlarının belgeleri– piyanonun arkasındaki duvarda yaldızlı çerçeve içinde büyükbüyükbüyükannemle büyükbüyükbüyükbabamın altın evlilik yıldönümlerinin bir fotoğrafı asılıydı. 1927 baharında bir gün, evin önünde, henüz yapraklanmamış ağaçların altında ailelerinin, komşularının ve arkadaşlarının arasında oturuyorlardı. Bilerek bu fotoğrafı düşünmeden ona öykündüm – yazın son gününde evin önünde durduk, fotoğrafımızı çekmesini rica edeceğimiz bir yabancının geçmesini bekledik, bir ara biri geçti oradan ve fotoğrafımızı çekti. Bazen klasik poz verdik, arka arkaya ya da yan yana durduk, çocuklar da önümüzde çimenlerin üzerinde; bir başka fotoğrafta boy sırasına girmiştik, bu fotoğrafta en küçük çocuk benimkiydi, amcamsa en yaşlımız, boyca en uzunumuzdu. Az ya da çok sayıda kişiyle, güneşli havada ve sağanak yağmurda çekilmiş grup fotoğraflarımız da vardı, bütün fotoğraflarda, zamanın çevirmeli defterinde, çocukların büyüdüğü, bizimse yaşlandığımız görülebiliyordu, son fotoğraflarda çocuklar adeta resimlerden dışarı fırlıyorlar, bir varlar, bir yoklar – gitmişler.

Ada Ronald Robert Michael Stein Marco Peter ve Torsten, Vince Paulina Lotti Paul ve Martin ve Franz ve ben. 2004 Ağustosu, cehennem sıcağı bir yazın sonu. Yabancı fotoğrafçının gözüne nasıl görünmüş olmalıyız – mutlu vahşiler. Fotoğrafları süpermarkette tab ettirdim, mutfak dolabının camına yapıştırdım. O günlerde sahip olduğum her şeyden çok daha değerli olsalar da onları çerçeveletmek aklıma gelmedi.

Yıllar sonra, bu yazlar geçip gittiğinde, psikanalize başladığımda, sigarayı bıraktığımda, üçüncü kitabımı yazıp bitirdiğimde –*Alice*, Berlin'deki evimin mutfak masasında ve sabahın erken saatlerinde, zaman hep aynı, kesin bir akışla seyrederken, bir disiplin ve cezaydı– hiç beklemezken, ihmal edilmiş yazla ilgili bir rüyayı defalarca gördüm. Bu rüyada yaz bitmiş oluyordu, evde, çatı katındaki odamdaydım ve bavulumu topluyordum. Yazlık giysilerimi bir araya getiriyor, okumadığım kitapları paketliyor, sandaletlerimi dolabın altına koyuyordum, bunları yaparken o yıl hiç yüzmeye gitmediğim geliyordu aklıma. Yüzmeye gitmeyi unutmuştum – artık çok geçti. Bunu idrak etmek çok korkunçtu – tam bir dehşet duygusu. Bu farkındalık, yere düşen bir şeyin gümbürtüsü gibi bitirdi rüyamı – uyandım, kalbim deli gibi çarpıyordu. Bu rüyanın değişik çeşitlerinde bu yaz hiç bisiklete binmediğim, bahçede ateş yakmadığım, Perseid meteor yağmurlarını kaçırdığım geliyordu aklıma. Ama açık ara en berbat rüyam grup fotoğrafı çektirmeyi ihmal etmemizle ilgili olandı, fotoğrafı unutmuş olduğumuzu görüyordum rüyamda. Evin önünde durmamıştık, kolumuzu yanımızdakinin omzuna

atmamıştık, şemsiyeyle ya da şemsiyesiz, çocukların nasıl büyüdüklerini ve bizim nasıl yaşlandığımızı görmek, yaşlanmayı durdurmak ve ona bir şeyle karşılık vermek için bir yabancıya fotoğrafımızı çektirmemiştik. Bunu kaçırmıştık. Telafisi yoktu. Herkes ayrılmıştı oradan. Herkes gitmişti.

Hayatın ortasından rüya görmek. Ölçüp biçmek – kaçırılan ve kaçırılmayanı, söyleneni, söylenmeyeni. Zaten bir şeyleri kaçırdığımız gerçeği – böyle yapıyoruz cidden, sürekli elimizden kaçırıyoruz. Ama bu rüyanın hangi ayrıntısını unuttum ben?

Grup fotoğrafları bugün bile mutfak dolabının çerçevesiyle camı arasında sıkıştırılmış duruyor. Evden çıkmam gerekti, çıktım zaten, ama onlar orada kalabilirler: aileme bıraktım evi, eski düzenine geri verdim.

Babam evi yeniden eline geçirdi, kardeşlerim çocuklarıyla birlikte sahiplendiler evi, yaşlı amcam hâlâ orada, ve bütün bunlarda sorun yok, çünkü ben yaşlandım ve oradan ayrıldım, çünkü koşullar açıklığa kavuştu. Salon düzene sokuldu, bir aile tapınağı. Babam camlı vitrini temizledi, tabak çanağı düzenledi, önemli bayram günlerinde sofrayı onlarla kuruyor. Dolaplı saat tıkırdıyor. Piyano akort edildi, belgeler duvarda yan yana dizildi, salonun en gözde parçası altın yıldönümü fotoğrafı. Eskisinden farklı olarak o fotoğraftakilerin kimler olduğunu biliyorum bugün. Babam gibi ben de işaretparmağımı rengi solmuş figürlerin üzerine koyabiliyor ve büyükannem, büyükbüyükannem, Rusyada sobalar yapmış olan büyükbüyükbabam, cadı olduğu söylenen büyükbüyükannem,

diyebiliyorum. Annemle babam altın evlilik yıldönümlerini kutlarken babam bu fotoğrafı canlandırdı. Annemle babamın evlilik günü aynı zamanda babamın yetmiş beşinci doğum günüydü, herhalde bütün ailesinin arasında geçirdiği ilk doğum günüydü, doğduğu için ailesinin onu kutlamalarına dayandı. Altın yıldönümü fotoğrafını yeniden yaratma fikri, kesinlikle babamın her şeyi organize ve kontrol etme, durumun kendiliğinden doğmasına izin vermek yerine onu oluşturma ve ona teslim olma konusundaki saplantılı tutumundan kaynaklandı; ömrüm boyunca babamın oturup olacakları seyretmeyi becerdiğine tanık olmadım. Ancak bunun da ötesinde, mantıklı bir fikirdi bu; annemle babamın hayali altın evlilik yıldönümüne aslında bir odak noktası ve neredeyse bir anlam kazandırıyordu.

Bu 4 Temmuz'un başlamış, gerçekleşmiş, bitmiş olması bugün bile şaşırtır beni; hepimizi şaşırtmıştı. Bir şenlik gününün gerçekçi kutlaması o kadar nefes kesiciydi ki bunu kabul etmek zorunda kaldık, gün bizi çok etkiledi, bizi armağanıyla sevindirdi ve sonra bitti. Yaz havası vardı, sıcak ve durağandı, ailemiz alışılmadık derecede neşeli gelmişti oraya, torunlar huysuzdu, erik ağaçlarının altındaki masa sanki bir başka hayattaki bir başka aile için düşünülmüştü.

Erkek kardeşim karısının, kız kardeşim kocasının gözetiminde, amcam sakin ve ayık, o da hayatında destekleyici rol oynamış olan kadınları getirebilirdi yanında, kendisine değer verildiğini, ciddiye alındığını hissediyordu. Babamın sırtında o güne kadar sadece cenazelerde giymiş olduğu tek takım

elbisesi vardı. Bir konuşma hazırlamıştı, anneme okuttu. Annem ayakta durarak, en iyi konuşma sesiyle okudu onu, beyaz bluzuyla, yumuşak yün hırkasıyla genç kıza benziyordu, çok terbiyeliydi, oradan kim geçse onun okuduğu şeyi kesinlikle anlamadığını, tek kelimesini anlamadığını fark ederdi, biz de bir şey anlamadık. Konu annemle babamdı. Konu zamandı, bir ölçüydü, her şeyi bir arada tutan şeydi, belki de mesele buydu, nihayetinde kendimi aşırı zorladığım için artık gerçekten hatırlayamıyorum. Babamın, tamamıyla tecrit edildiği belli olan iç dünyasından gelen bir katkıydı bu, karmaşıktı ve kimseyle paylaşılamazdı, bizler de bunu kabul ettik, başlarımızı eğip sessizce oturduk, annemin sesine kulak verdik, en azından sesle aktarıyordu bize o sözleri. O konuşmanın içine gömülmüş bir de küçük anekdot vardı annemle babamın balayı yolculuğu –geceleyin Erz Dağları'nda yirmi dört saatlik bir gezinti– hakkındaydı, zifaf gecesinin sabahında pansiyoncu onlara, hayatın sadece iki türlü olduğunu fısıldamıştı: karmaşık ve basit. Bu iki kutup arasında hiçbir şey yoktu bilmeleri gereken sadece buydu, babamın bu sonuçla bugüne kadar aynı görüşte olduğunu okudu annem. Sonra ayağa kalktık, birbirimizi öptük ve kucaklaştık, evin önüne gidip bu fotoğraf için poz verdik.

Evin önünde babamın talimatlarına göre dizildik – atalarımızın hemen hemen yüz yıl önce yaptıkları gibi, yani en büyük kız evlat olarak ben ilk sırada annemin yanındaki bir sandalyede oturdum, kız kardeşimin ikizleri benim önümde çimenlerin üzerinde, benim çocuğum büyükannem rolünde, resmin sağ

kenarında, kızkardeşim babamın önünde, erkek kardeşim solunda filan, ve şunu yaptık: Zamanın içine giriverdik.

Babam benim yanımda bir an durup Martha'nın yerini, ölmüş birinin yerini almamın ürkütücü olup olmadığını sordu, ben de hiç ürkütücü olmadığını, tam tersine avutucu, hakiki bulduğumu söyledim – güzel dedim, öyle hissediyordum zaten. Yüz yıl öncesinden farklı olarak fotoğrafçı yoktu, dışarıdan bakanlar yoktu, otomatik deklanşörü ayarladık, kendi kendimizeydik, ne yazık ki öyleydik.

On saniye, ondan geriye sayarak.

Tamam.

Annemle babamın altın evlilik yıldönümü fotoğrafı bugün 1927 yılının fotoğrafının yanında asılı. Babamın ana figür olduğu besbelli, belki de her zamankinden çok daha farklı göründüğü için. İçimizde en çok o doğrudan bakmış kameraya, yüzünde çok ciddi bir ifade var, suçlama, öfke ve görüp anlama ifadesi, dirençli ve güçlü bir yüz, bütün sızlanmaların ve şaşkınlığın silinip gitmiş olduğu bir yüz. Babam âna bakıyor, beceriyor bunu. Ailesi de sadakatla eşlik ediyor ona. Annem başını yana eğmiş, arkasını dönmüş, bütün dikkatini ayaklarının sol tarafında, çimenlerin içinde duran küçük bir şeye vermiş. Kendimin nasıl göründüğümü bilemiyorum. Çocuğum gülümsüyor. Ev, ağaçlar, başımızın üstündeki gökyüzü tıpkı yüz yıl önceki gibi. Bizse yakın bir gelecekte varız, sonra olmayacağız.

Sonradan babama bizim böyle bir fotoğrafı neden daha önce, başka vesilelerle çektirmeyi denemediğimizi sorduğumda hiç

tereddüt etmeden ve bilgisizliğimi, cehaletimi kınadığını pek de gizleyemeden yanıtladı beni.

Çünkü bu final fotoğrafıdır, dedi.

Bir biçimde, diye düşünüyorum bugün, bu cümle öykülerime ait. Yazdıklarıma. Şuna ya da buna dair, ancak bittiğinde, biteceğini bildiğimde daha kolay yazabiliyorum. Final, her şey bulunduğu durumda iyidir anlamına gelmez. Sadece onların bir yoldan sona ulaştığını söyler, o yoldayken kendilerini yeniden bulacaklardır ve baştan başlamaları gerekecektir. *Yaz Evi, Daha Sonra*'da mutluluğun hep bir önceki anda olduğunu yazmıştım. Bugün olsa, mutluluk hep bir sonraki andır, derim – senin o sözde mutluluğu sapasağlam aşıp bir zarar görmeden kurtulduğun, mutluluğu o haliyle tanıyıp tekrar yitirdiğin, bıraktığın ve fırlattıp attığın andır. Bu finaldir ya da başka bir deyişle, yazarak geldiğim noktadır ve nihayetinde, ister önce olsun ister sonra, eminim ki aynı şeydir.

Küçük sandalyesinde oturan kırmızı elbiseli Anna bebeğin yerini değiştirdim, şimdi çalışma masamdaki lambanın tabanında oturuyor. Bana bakıyor. Beni incelediğini düşünebilirdim ama bu fazla kaçardı, bir tiyatroda otururmuş gibi bakıyor bana diyebilirim. Bir çalışma masasında oturan bir kadına bakıyor, bu kadını seyrediyor. Anna'nın arkasına bana Berlin'den gönderilmiş bir kartpostal dayalı, tesadüf, bu metin hakkında kimseyle konuşmadım, üzerinde Einar Schleef'in bir cümlesi var:

Hatırlamak iştir.

Kartpostal, lamba ve sandalyedeki bebek enstalasyon etkisi bırakıyor. Bebekle aramdaki mesafeyi büyüttüm, böylece bebek benim parçam olmaktan uzaklaşıp daha fazla cisimleşiyor. İçimde bir kozaya sarıp gizlediğim bir şeyi biliyor o, kimseye söylemeyecek. Bu bilmeceyle uğraşmak için yazmıyorum. Durum böyle geliştiği için yazıyorum, bilmece yalnızca öykülerin üzerinde nasıl çalıştığımı, onları nasıl düşündüğümü gösteriyor. Rüya görecek olsaydım nasıl rüya görürdüm, öyle yazıyorum. Öykünün ilk, ikinci ve üçüncü versiyonunu yazıyorum. Her versiyondan bir kısmını siliyorum, tekrar koyuyorum, çıkarıyorum ve tekrarlıyorum, bir şey daha çıkarıyorum, son versiyonda bir daha yerine konulamayacak biçimde kaybolmuş olan şey neyse, o benim öyküyü yazma nedenimdir. İlham ve dürtü. Kaybolmuş olması önemli değil – vardı ve bu var oluş, sonradan gelen bir parıltı, metafiziksel bir yoğunlaşma anlamına geliyor. Gülünç bulunabilir ama umurumda değil – ısrarcıyım bunda. Dikkatimi toplamalıyım, altıncı hissime ihtiyacım var. Daha biraz önce içinde birinin olduğu bir odaya girme duygusu, o kişi gitmiştir, ama geriye bir şey bırakmıştır, bir titreşim, özel bir atmosfer.

Kükürt ve toz.

Öykü yazmak kuşkucu olmaktır. Okumak da kendini buna kaptırmaktır. Her öykü bir hayaleti anlatır. Sonunda öykünün merkezi bir kara deliktir, ama delik kara değildir ve karanlık da değildir. En iyi ihtimalle parıldayabilir.

III.

2020 kışında, pandeminin ilk kışında kesin olarak şehir dışına taşındım.

Yuva kitabımdaki anlatıcı kadın gibi köyle ve büyükannemin yazlık eviyle arama güvenli bir mesafe koyduğum bir eve. Aile covid nedeniyle şehirde kalmıştı. Her yer sakin. Neredeyse üç aydır şehir dışındayım – peş peşe bu kadar uzun zaman şehirden uzaklaşmak ve hiç olmadığı kadar yapayalnız olmak, öyle anlar oluyor ki eski dünyayla aramdaki bütün bağlantılar sanki kopuyor. Bunun gerçek hayatta da meydana gelmemesi için dikkat etmeliyim gibi geliyor bana, hatırlamayla hiçbir şey hatırlamama özgürlüğü arasında askıda kalma durumunu korumalı, ağırlığın bir tarafa ya da öbür tarafa kaymamasına fırsat vermemeliymişim gibi. Kasım ve aralık aylarında, ikinci kapanmayla birlikte, Turgenyev'in *Rudin* romanında "akıntının dibine inmek" diye betimlediği bir duygu yerleşti içime. Dünya ağır ağır geçer başının üstünden, ıstırapla, yakınmayla, güzellikle doludır, ama sen akıntının altındasındır, kımıldamadan durursun orada, öyle hareketsiz durduğun sürece olduğun yerde kalabilirsin. Su altında yaşam, "Kırmızı Mercanlar"daki anlatıcının betimlediği yaşam duygusuna

benziyor tuhaf bir şekilde, su altında yaşam gibi, dipsiz günler gibi. Aralarındaki fark, o öykü kahramanının çok genç olması tabii, bense yaşlıyım ya da yaşlanmaktayım; anlaşılan insan, hayatının tamamıyla farklı zamanlarında tıpatıp aynı duygulara kapılabiliyor. "Kırmızı Mercanlar"daki anlatıcı kadının yaşam duygusu benim yaşam duygumdu. Otuz yılı aşkın bir süre önce. Ve daha ziyade mutsuz bir duygu olduğunu hatırlıyorum bu yaşam duygusunun. Aynı duygu bugün hemen hemen mutlu. Avutur mu bu? Bunun herhangi bir anlamı olmalı mı.

Burada gördüğüm ve konuştuğum pek az kişi var, aslında sadece bir kişi var. Jon'u görüyorum. Bu sınırlamanın gerekçesi covid, ama zaten covid olmasa da başkasını görmek istemiyorum, sadece Jon'u görmek istiyorum, covid de özlediğim bir motifi sürekli ortaya çıkarıyor:

Ben ve bir başkası yalnızız dünyada.

Jon ve ben yalnızız dünyada.

2020 Kasımı'nda, kendimi akıntının dibinde sürüklenirmiş gibi hissettiğim günlerde, buradaki taşra kentinde, Jon'un işi gereği şato müzesinde birkaç öğle sonrası geçirdik. Jon, müzedeki, ilk bakışta göze çarpmayan ilginç ayrıntıları bulacak ve fotoğraflarını çekecekti, salonlarda, küçük odalarda saatler geçirdik, tavan süslemelerindeki gizli mesajları keşfedebilmek için parkelerin üzerine sırtüstü yattık, balıkçılın gagasındaki kurbağayı, rüzgâr arabasını çeken tanrıyı, çıplak memeyi, arkaya dönmüş çıplak omuzu. Pandemi yüzünden müze

kapalıydı. Bizden başka kimse yoktu içeride, başka kimliklere bürünebiliyorduk, bunu içinde bulunduğumuuz koşullara uygun düşen bir minnettarlıkla yapıyorduk: düşünceli davranarak. Üç gün, erken çöken akşam karanlığından sonraya da kaldık orada, en son gün gece bekçisi neredeyse kapıyı üzerimize kilitliyordu. Cuma.

Bizi bulduğunda davet salonundaydık; pencerenin eşiğine oturmuş, şatonun ıssız meydanına bakıyorduk. Tesadüfen seslerinizi duymuş olmasaydım, gerçekten de yanlışlıkla sizi buraya hapsederdim, dedi, ama Jon'la ben hiç konuşmamıştık ki. Sağa sola dağılmış eşyamızı toplayana kadar bekçi bizi bekledi, sonra alıp çıkışa götürdü; buraya pazartesinden önce dönmezdim dedi, siz de hafta sonunda bir şekilde başınızın çaresine bakmak zorunda kalırdınız.

Kilerler de tam takır, dedi.

Sonra ana giriş kapısını arkamızdan kilitledi.

Sonradan Jon'a kısa bir not yazdım. Bütün bir hafta sonu taşradaki bir şatoda seninle kapalı kalmak çok hoşuma giderdi diye yazdım, çok yazık, dedim, birbirimize her şeyi söyleyebilirdik.

Jon sık sık hatırlatır bunu. Sözümü tekrarlar – birbirimize her şeyi söyleyebilirdik, bu "her şey" neler olurdu, diye sorar bana.

Eğlenceli bir soru bu. Her şey neler olabilirdi, bunu ona söylemek zor, artık bunun açıklanamayacağını ikimiz de biliyoruz. Bir şatoda geçirilen iki gün ve gece, geri dönüşü olmayan bir şekilde kaybolup gitmiş bir gerçeği de beraberinde

getirmiş olabilirdi; her zaman birden fazla gerçek bulunduğunu kabul etmek rahatlatıcıdır.

Ama Jon vazgeçmiyor. Her şey derken neyi kastediyorsun diyor yine de. Ne demek istedin.

Örneğin saplantılarımız, diyebilirdim. Nihayet bana gizli arzularından söz edebilirdin, kırk sekiz saat içinde bu konu da açılabilirdi, sen riske girebilirdin, ama elbette ki bunları söylemiyorum Jon'a.

Hiçbir şey söylemiyorum.

Aralık geçiyor, yeni yıl başlıyor, akıntının dibinden yukarıya çıkıyorum, ötekilerin yanına, ne de olsa soluk almalıyım. Havayı soluyunca konuşmalar da başlıyor. Yeni yıla girdiğimizden beri, Jon benimle geçen yıla kıyasla çok daha fazla konuşuyor, ben de onunla daha fazla konuşuyorum, birbirimize söylediğimiz her cümle, yanında yeni, karışık bir bilmeceyi de getiriyor. Kendimizi açıklamaya ne kadar çok çabalarsak karşımızdakini o kadar yanlış anlıyoruz. Masallarda olduğu gibi. Söz gümüşse sükût altındır.

Acaba nedeni ne olabilir diye soruyorum Jon'a.

Bir süre düşünüyor, sonra gerçekten de, nedeni hayaletler olabilir diyor.

Sanırım ne demek istediğini biliyorum.

Jon'un taşradaki şatoda fotoğrafladığı şeylerden biri, bir gece resmi. "J.'daki son kurdun vurulması", karanlık bir resim bu. Yoğun, yağlı bir siyahlık, sadece resmin sağ köşesinde, bir kulübenin penceresinde ufacık bir ışık, Jon kurtlara meraklı, herhalde bu fotoğrafı da resmin adı yüzünden seçmişti,

aslında resimde görülecek bir şey yoktu. Ama sonra, kamera görüntüsü bambaşka bir resim ortaya koydu: gerçekten de bir kurdun resmi vardı, resmin sağ kenarında, evden biraz uzakta, kulaklarını dikmiş, patisini kaldırmış, tetikte. Kulübe de alacakaranlıktan çıkar gibiydi, ufukta söğütler, bir çukur, sağda solda yıldızlar, gece resmi değildi, şafak vaktinin resmiydi. Kameranın objektifi hem amansızca hem de yumuşak bir biçimde asırlık bir is ve yağ tabakası olduğu anlaşılan bu karanlıktan bir görüntü çıkarmıştı – ışığı yakmıştı. Hem heyecanlanmış hem çok ürkmüştük.

Ürkmemiz üstün gelseydi Jon belki de resmi kendine saklardı. Ama heyecan üstün geldi, o da bu fotoğrafı şatonun duvarında uygulayacağı bir projeksiyon için –kentliler için tam yirmi dört gün boyunca her akşam yeni bir resmin gösterilmesi gereken görsel bir Advent takvimi* için– seçtiği resimlerin arasına kattı. Oyuncak arabaları ve keçileriyle, iki yüz yıl öncesinden kalma iki çocuğun dagerotip** fotoğrafları. Üç güzelin tablosu. Duvar resimlerinden alınma ejderhalar, mercan küpeli genç bir kızın portresi, zarif bir Meryem'in çocuğuyla birlikte ahşap heykeli, bahçe sahnesi, manzaralı orman kenarında piknik. Bütün motifler iyice büyütülmüştü, şatonun pencereleri, çıkıntılar ve mazgalların dişleri onları yer yer bölüyor ya da vurguluyordu. Projeksiyonun adı "1-24 Aralık,

* Noel'e kadar olan günleri saymak için kullanılan bir takvim. 1 Aralık'tan 24 Aralık'a kadar olan günleri içerir. (çn)

** Dagerotip, gümüş nitratla ışığa duyarlı hale getirilen bakır levhaların, camera obscura içinde 10 ila 20 dakika pozlanarak, cıva buharına tabi tutulup geliştirilmesiyle fotografik görüntü elde etme yöntemidir. Sülfür ile gümüş plaka üzerine işlenmesi esasına dayanır. (çn)

geliş ve yakınlaşma" idi, sahnelerde sık sık birkaç kişi görünüyordu, birbirlerine dokunuyor, bir araya geliyorlardı. Müzik yoktu, fazladan akustik ya da görsel uyarıcılar yoktu, şatonun meydanı karanlıktı, projeksiyon statikti, bir ana resim vardı ve her gün, bir advent takviminin açılan kapıları gibi sırayla yeni, küçük bir resim görünüyordu. Her akşam daha da çok insan geliyor, içine girmelerine izin verilmeyen, zor geçen bir yılın son ayında içerdeki hazinelerinden birkaçını dışarıya taşıyan, herkese gösteren şatonun önünde duruyorlardı.

Adanma. O insanların sessizce durmalarında adanmayı andıran bir şey vardı.

Kurt, duvarda 15 Aralık akşamı göründü. Resim duvara öyle yansıtılmıştı ki kurt, Jon'la benim o kasım gününün öğle sonrasında birlikte eşiğinde oturmuş olduğumuz pencereye pençesini dayayarak ana giriş kapısının üstünden sürünerek geçer gibiydi. Şatonun kulesinin yuvarlak hattı kulübeyi perspektifin dışında bırakmıştı, kurt dünyada yalnızdı, yukarıdaki yıldızlar yükseliyor ya da alçalıyorlardı. Seyredenler, diğer motiflere nasıl bakıyorlarsa kurta da öyle bakıyorlardı. Cep telefonlarını kaldırıp fotoğrafını çekiyorlardı, tıpkı daha önce zarif kadınların ve rüzgâr tanrılarının fotoğrafını çekip o fotoğrafları evlerine götürerek birilerine gösterdikleri gibi, WhatsApp, Signal, Twitter üzerinden herkese ilettikleri gibi – bir avdı kurt. Seyirciler bu resmin şatonun neresinde bulunduğunu soracak olsalardı Jon soruyu pas geçerdi. Kurt fotoğrafta görünmüyordu, karanlığa sığınmıştı, Jon ile benim onu sığındığı yerden çıkarıp sahne ışığının altına getirerek hedef yaptığımız ancak bugün aklıma geliyor.

Belki de bu günleri bu türden kuşkulu metaforlar eşliğinde geçirdiğim için Marco'yu düşünüyorum, Marco'yu düşündüğüm için de çok uzun zaman önce, kesinlikle on yıldan fazladır, birlikte geçirdiğimiz bir akşam tekrar aklıma geliyor. O akşam ikimiz yalnızdık, belki de bu yüzden tekrar aklıma geliyor; nadiren baş başa kalırdık, ancak en sonda, Marco hastalandığında, onu önce evinde sonra da huzurevinde ziyaret ettiğimde yalnız kalmıştık. Ama Prenzlauer Berg'deki o akşam Marco henüz sağlıklıydı, ya da hastalığından haberi yoktu. Herhalde ötekiler önce bizimleydiler, daha sonra evlerine gitmişlerdir, biz de tesadüfen baş başa kalmışızdır; eskiden randevulaşılmazdı. Dışarı çıkardık. Sokak boyunca yürür, önce sağa sonra sola sapar ve kendimizi kaderin akışına bırakırdık, biriyle karşılaşacağımıza emindik, Ada'nın kabilesinden biriyle, ailesinin yakın ya da uzak çevresinden biriyle, hemen ilk köşebaşında X'e rastlardınız, bir sonrakinde Y'ye, sonra da kalabalığın içine girerdiniz. Şehir küçüktü. Bir köy ve bir adaydı.

Aklımda kalan sahnede Marco ile Lychener Straße'de bir meyhanenin önünde duruyorduk, kapısında bizi içeri sokmak istemeyen süslü püslü bir görevli bulundurma lüksüne sahip berbat bir bardı. Belki de adamın gözüne fazla sarhoş görünmüştük. Belki bize hava atıyordu, ya da meyhane doluydu ya da Marco adamı pek ciddiye almamıştı – hangisi olursa olsun, bizi içeri almadı. Yaz sonuydu, gece henüz soğuk değildi, ama sıcak da değildi. Marco bir süre adamla tartıştı, sonra vazgeçti. Kapıcıyı bıraktı, dükkânın hemen önünde, o günlerde hâlâ eğri büğrü olan kaldırım taşlarının arasındaki

su birikintilerinden birine uzandı. Sırtüstü yattı, kollarını iki yana açtı, bacaklarını karnına çekti, memnun görünüyordu, gülümsüyordu, kentin üstünü kaplayan, lacivert, çukur tabak gibi kavisli gece göğüne gülümseyerek baktı. Sanki yumuşacıkmış gibi asfalta yapıştı. Hayretle baktım ona, kapıcı da benim gibi hayretle baktı, ama onun şaşkınlığı çok geçmeden yerini aşağılamaya, sonra kızgınlığa bıraktı. Meyhanenin girişinden çıkıp geldi, kalksana be adam, dedi. Kalk haydi. Çek git. Defol git. Defolun gidin buradan. İkiniz de.

O sıralarda ben birkaç aydır sigarayı bırakmış durumdaydım, epeyce zor olmuştu bırakmam. Evden çıkmak, alkol almak benim için tehlikeliydi, sigaraya gelince, içmemem gerekiyordu, o gün içkiliydim ve oldukça sinirlenmiştim. Kapıcı sigara içiyordu. Filtresini başpamağıyla işaretparmağı arasında tutarak kısa, sert nefesler çekiyordu, Marco'ya tekme atmamak için kendini zor tutuyordu, bunu görünce sigarasını elinden aldım. Sigarayı tombul parmaklarının arasından çektim, önce dumanını dışarı savurdum, sonra içime çektim ve sonuna kadar içtim.

Bunu neden yaptığımı söylemek zor. Dikkat dağıtma ya da otomatik saldırganlık. Ya da belki sadece Marco'nun tasarımının bir varyasyonu, bilinçsiz ve kardeşçe bir yorumdu; Marcos'un durumunu anlıyordum, onun durumu hakkında sözcüklere dökemeyeceğim *bir şey* anlıyordum.

Kapıcı, öyle afallamıştı ki sigarayı benden geri alamadı, nikotin damarıma zerkedilmiş bir sıvı gibi alışkanlığını yitirmiş sinir sistemime, parmak uçlarıma, ayak parmaklarıma daldı, zehir gibiydi, harika hissettirdi, bir nefes daha aldım, bir daha,

Marco tembel tembel, çekil gözümün önünden, ihtiyar, dedi, ait olduğum yerdeyim ben. Buradayım, olmak istediğim yerde.

Bu kadarı fazlaydı kapı görevlisi için, ne olduğunu kavrayamadı, başını iki yana salladı, ikimizin arasına tükürdü, ama aklına daha fazla bir şey gelmedi, sonunda bara geri döndü, kapıyı arkasından sertçe kapadı.

Bir süre sonra Marco kalktı, bir ağaca dayamış olduğu bisikletine gitti. Başını yana eğip inceledi onu, sonra ters çevirip yere fırlattı, üzerine atladı, jant çubukları çatırdadı, çamurluk kırıldı. Manzara güzeldi, dans eder gibi, ritüelimsi hareketler, ayaklarında bağcıklı Dr. Martens botları vardı, sırtında ağır bir ceket, hızla zıplıyordu, kirli su birikintisi sokak lambasının ışığında gümüşi ve opal damlalar halinde Marco'nun omuzlarından, iki yana açtığı kollarından, kıvırdığı ellerinden etrafa saçıldı. Ada bana, Marco'nun çocukken okuldan, futboldan, yüzmeden eve dönerken hep bir şeyleri tahrip ettiğini anlatmıştı, ya arabaların dikiz aynalarını kırarmış, ya camları parçalarmış ya da bahçe kapılarını tekmelermiş, bir şeye zarar vermeliydi eve dönmeden önce, kimse engel olamamıştı buna. Lychener Straße'deki o akşam ben de engel olmadım Marco'nun bisikletini mahvetmesine, ona engel olmak aklımın ucundan bile geçmezdi.

Eve gittim.

Ertesi gün pazardı, Marco sabah erken telefon etti. Bellek kaybına uğramıştı, bisikletinin nerede olduğunu bilip bilmediğimi sordu, ben de gel göstereyim dedim. Gelip beni aldı, terk edilmişe benzeyen, pazar gününün sakinliğini yaşayan mahalleden geçip meyhaneye gittik, hırpalanmış bisiklet,

çürük pancurları indirilmiş meyhanenin önünde duruyordu. Marco uzun uzun baktı ona. Artık hatırlayacağına emindim, ama hiçbir şey söylemedi, ben de bir şey söylemedim. Sonra bisikleti kaldırdı, az buçuk itilebiliyordu bisiklet, o da itti, yanında iterek götürdü, biraz ilerledik, camları buğulanmış bir Portekiz dükkânında kahve içtik. Pencerenin önündeki bankoda yan yana oturduk, camın buğusuna yuvarlaklar çizdik, sokağı, tek tük geçenleri, arabaların arasında pıtır pıtır gezinen güvercinleri seyrettik, yamulmuş durumda sokak lambasının direğine yaslanmış bisiklete baktık. Ne bisikletten söz ettik, ne su birikintisinden ne de geceden. O sabah aramızdaki bağ çok kuvvetliydi; öncesinde daha az bağlıydık birbirimize, sonrasında bir daha hiç bağlı olmadık.

Bugün düşünüyorum da annemle babama götürdüğüm, babamla tanıştırdığım tek kişiydi Marco. Bunun yapmış olmam, Marco'ya, diğerlerine olmadığı kadar güvendiğim anlamına gelmeli. Kıştı. O sıralarda Marco bir marangozhanede çalışıyordu, annemle babam binada kalan son kiracılardı, artık odalarını ısıtamıyorlardı; Marco onlara odun getirmeyi teklif etmişti. Annemle babamın o sitede son kalanlar olduğunu biliyordu, bu olgu onu anarşistlik yolunda etkilemişti, terk edilmiş, boş kalmış evler, binalar o günlerde artık çoktan geçmişte kalmıştı. Daha fazla bir şey bilmiyordu, ailemin özel durumu hakkında bir şey konuşmamıştım onunla. Odun dolu bir treylerle geldi, yükü bodruma ve balkonlara boşalttı, babam kahve yaptı, kibar davrandı ama o da tetikteydi, ihtiyatlıydı ve Marco'ya ne yapacağı hesap edilemeyecek, çılgın biriymiş

gibi davranıyordu. Gözüm Marco'daydı, bir şeyin dikkatini çekmesini, ona tuhaf gelmesini bekliyordum, sonradan bana şu ya bu ayrıntıyı soracağına emindim. Evin dağınıklığı. Gereksiz eşyayla dolu odalardaki karmaşa, babamın delik deşik hırkası, ilaç kutuları, sayıların sütun sütun listelendiği buruşturulmuş kâğıtlar, babamın dikkatsizliği ve yorgunluğu, ama Marco bir şey sormadı. Ya hiçbir şey dikkatini çekmemişti ya da dikkatini çekmiş olan şeyler şaşırtmamıştı onu ya da sadece ilgisini çekmemişti. Babam Frankfurt-Oder hakkında şunu ya da bunu öğrenmek istermiş numarası yaptı. Marco da şundan bundan bahsetti. Birer kahve daha içtik, yanında badem ezmeli çikolata yedik, sonra da Prenzlauer Berg'e döndük. Muazzam bir olay değil bu, ama benim için öyle, yaşanmışlık anlamında bir hikâye: Bütün bunlar yaşandı. Ve ben bugüne kadar buna dair hiçbir şey yazmadım. Mesele şu: buna dair yazacak olursam, Marco'nun şefkatini, duyarlılığını, geceleyin o sokakta yaşanılana benzer sahnelerde belki de büyük payı olan hastalığını, tıpkı Jon'un şatoda kurdu gün ışığına çıkarması gibi benim gün ışığına çıkarıp çıkarmayacağım. Sessiz, içine kapalı geçirilen pandemi haftalarının duyarlılığı ve gerginliği içinde her şey önem kazanıyor –şifreler çoğalıyor, daha anlaşılmaz oluyor– ama bana kalırsa bir hikâyenin sırrı başka bir şey, bir hikâyenin kurdu başka bir şey. Marco'nun şefkati bir hikâyedeki kurt olsaydı. Ya da başka türlü söylersem – sonunda vurulması için serbest bırakmadan anlatabilir miyim kurdu?

Pandemiden önce, bir yıl önce Jon'la ben birlikte kısa bir iş seyahatine çıkmıştık –iş sözcüğünü kullanmak hoş, aslında bir

yazarın gündelik hayatında pek rastlanan bir şey değil–, Oldenburger Land'da bir araştırma yapacaktık. Bir kasabada, pazar meydanındaki küçük bir otelde kalmıştık, yan yana olan odalarımıza ikindi vakti yerleşmiş, akşam oteldeki restoranda yemek yemek için sözleşmiştik; otele varmamızla akşam yemeği arasında iki saat vardı. Bavulumu odaya bırakmış, mantomu çıkarmadan kapıda durmuştum, yüze kadar saymış, sonra parmak uçlarıma basarak odadan ayrılmıştım, dışarıya tekrar yalnız başıma çıkmak istiyordum, kendi başıma kasabada dolaşmak, evlerin ışıklı pencerelerinden içeri bakmak istiyordum. Bunun dikkat çekici bir yanı yoktu. Günlerdir birlikte yollardaydık, yakında geri dönme ihtiyacı duyacaktık, bu iki saati birbirimizden ayrı nasıl geçireceğimize dair bir şey konuşmamıştık. Yine de ben Jon'un odasının önünden, ayak parmaklarımın ucuna basarak olabildiğince sessizce geçerken yalan söyler gibiydim, bir buçuk saat sonra geri döndüğümde, tesadüfen resepsiyondaki görevliyle konuşmakta olan Jon gitmiş olduğumu fark edince de suçüstü yakalanmışım gibi hissettim. Ben resepsiyona adım attığımda kaşlarını kaldırdı, sonra arkasını döndü. Durum eğlenceliydi, sanki casustuk da Jon beni saf değiştirirken yakalamıştı. Aslında eğlenceliydi ama altında ciddilik yatıyordu. Akşam yemeğinde bunu konuştuk. Pek az. Dikkati, benim kendi başıma dışarı çıkmamdan, kesin olmasa da yine de birlikte gözlem yapacağımıza ilişkin anlaşmamızdan onunla bunu konuşmadan sapmış olmamdan başka tarafa çekmek istiyordum, dolayısıyla akşam saatlerini yaşayan kentteki gezintimden söz ettim biraz, Jon da anlattıklarımı dinledi. Sanayi bölgesinden geçerek kentin

sınırına kadar gitmiş, sonra merkeze dönmüştüm, sonunda da kilise kulesine tırmanmıştım – anlattıklarımı can sıkıntısıyla, soğuk soğuk dinledi. Bütün bunlar konuşmaya değmezmiş gibi davranıyordu ki haklıydı da. Kızgın görünüyordu. Kızgın mısın diye sorduğumda benim gizli saklı şeyler yapmamın sinirini bozduğunu söyledi. "Epeyce" ya da "biraz" demedi, dosdoğru senin bu gizli kapaklı tavrın sinirimi bozuyor dedi, ben de ona benim gizli kapaklı tavrım bir travma, dedim. Bir travmadan kaynaklanıyor, kusura bakma.

Depresif bir babanın travma yaşamış çocuğuyum, dedim, ailemde deliler var, ruhsal hastalıkların çeşitli belirtilerini herkesten gizlemeliyim, en azından böyle yapmam gerektiğini düşünüyorum.

Böyle söyledim, ya da aşağı yıkarı bu tür şeyler. Gözünde canlandırsın diye iki-üç ayrıntı daha ekledim, babamın psikiyatride kendine zarar verdiğini, intiharı, büyükannemin hastalığını kısaca anlattım. Doğal olarak Jon'la da asla ailem hakkında konuşmamıştım, o da kendi ailesi hakkında bir şey anlatmamıştı. Mutlaka onun ailesinde de şu ya da bu cehennem vardı, belki benim ailemdekiler kadar belirgin değildiler, ne olursa olsun, Jon çocuklukla mizaç arasındaki bağı biliyor olmalıydı, bense tam o anda anladım. Benim gizli kapaklı davranışımla çocukluğumun karartılmış odaları arasındaki bağı ilk kez taşradaki bu otelde anladım, birden kafama dank etti, tam da sözcükler ağzımdan çıkarken. Jon'a öfkelenmiş olmalıyım ki bu bilgiyi ona bu şekilde verdim. Ya da ona güvenip söyledim. Gerçekten de güvendim ona. Öbür sözümona arkadaşlarıma, kaç yaz boyunca seçilmiş aileme, hatta

Marco'ya da anlatmadığım bir şeyi anlattım Jon'a: Beni gizli kapaklı davranmakla suçlayınca ona sırrımı açtım.

Jon dinledi beni. Gözünü bile kırpmadı. Daha önce şehirden çıkış yollarının tarifini nasıl dinlediyse bu sırrı da öyle, kayıtsızca dinledi, aslında bambaşka bir şey anlatmışım gibi baktı bana, belki de söylediklerimi geri almam için fırsat vermek istiyordu. Bir kez daha üzerinde düşünmem için. Sanki ondan bunu istemiş olsaydım, seni iyi duyamadığım için anlayamadım demiş gibi duruyordu.

Ama ben söylediklerimi geri almadım.

Sonra yemeklerimiz geldi, birer kadeh şarap daha istedik, karabiber değirmenini, tuzluğu, bir şişe suyu bekledik, evet, sonra da başka şeylerden söz ettik.

Bugüne kadar Jon bana çocukluğumu bir daha hiç sormadı. Ben de çocukluğumdan bir daha hiç söz etmedim. Ama sık sık düşünüyorum. Jon'a kendim hakkında ağır bir şey anlattığımı ve bunun şaşırtıcı bir şekilde hiçbir şeyi değiştirmediğini ya da olası bir değişikliğin olgusal bir belirtisi olmadığını düşünüyorum sık sık, acaba iyi bir şey mi bu yoksa pek iyi bir şey değil mi diye soruyorum kendime. O akşamdan itibaren artık sır olmayan, asıl bundan böyle sır olmayan sırrımı Jon unutmaya mı çalıştı diye soruyorum kendime, bunu düşünmek neredeyse neşelendiriyor beni. Öbür kişiye aktarılan baskı, düşürme refleksi, eline sıcak bir kömür verdim, o da düşürdü onu.

Bugün hâlâ bilir mi bunu.

Yoksa gerçekten şaşırarak, ah mı der. Bunu anlatmış mıydın bana? Hiç hatırlamıyorum.

Sonuçta, eğer hatırlasaydı, takip eden aylarda sorması gerekmez miydi? Tekrar sormak, bir daha sormak, nasıl denir, akıntıya kapılıp giden sırra olta atmak, onu yakalamak, geri çekmek, siyah sulardan çıkarmak, darbe indirmek, sorgulamak. Yoksa doğru olanı mı yapıyor – sırrı alıp kabulleniyor mu. Benim için kabulleniyor mu. Soru sormak sırda bir değişikliğe neden olmazdı, ağırlığını azaltmazdı. Belki de bu şeylerle ilgilenmemek, onları soruşturmamak, oldukları gibi bırakmak daha iyidir.

Çalışma masamda lambanın ışığında, sandalyesinde oturan kırmızı elbiseli oyuncak bebek gözünü kırpmadan beni gözlerken, bilgisayarın çevresinde, yatağın yanında, mutfak masasında ve merdivenin basamaklarında öbek öbek duran ve içlerinden birini seçmemi sabırla bekleyen kitapların arasında bunun üzerinde düşünüyorum. Nihayet içlerinden birini açmamı, birinin diğerine gönderme yapmasına izin vermemi, göndermeler arasında saklı hassas işaretleri keşfetmemi bekliyorlar.

Tesadüf ve önsezi.

Sarah Kirsch, Tove Ditlevsen, Gerbrand Bakker okuyorum, Lars Gustafsson ve John Updike ve Christoph Ransmayr okuyorum, ve yazmak üzerine düşünüyorum, bunu yaparken burada neredeyse hep yazmayacağım ya da yazmadığım öykülere dair yazdığımı fark ediyorum, bu da görevime tamamıyla ters düşüyor, yine de ya da tam da bu yüzden bir yanıt

denemesi. Eğer öykülerde düşünmek iki farklı konumu ifade etmek demekse –yazmak hem göstermek hem de gizlemektir– benim için bu, bu konumların zıtlıkları arasında düz bir çizgide kalmak anlamına gelir. Her öykü bir başlangıca doğru geri gidiştir, bir merkez etrafında yığılmadır; sadece kendi öykülerim değil, başkalarının öyküleri de, daha çok da onların öyküleri, onların sesleri olmadan hiç duyulamayacak olan kendi sesimi bulmak için yararlandığım başkalarının öyküleri. Üst üste bindirilmiş roman, diye yazıyor John Burnside, "Yöneticinin Parmaklarını Çektiği Yer"de bir atmosfer yaratır, ahlaki bir besin yaratır, onunla geçiriyoruz günleri, diye düşünüyorum, en azından bir pandemi yılındaki günleri, hiç olmadığı derecede belirgin. Ben günü çalışma masamda geçiriyorum, havanın henüz aydınlanmadığı sabahın çok erken saatlerini yeğliyorum, Sarah Kirsch'in dediği gibi, sabah karanlığı artık ve henüz benim değilken, sonra güneş ufukta yükseliyor.

Okuma gözlüğümü çıkarıp dışarıya bakıyorum, sonra gözlüğü yine takıyorum, dizüstü bilgisayarın ekranına bakıyorum, gözlüğümü sık sık çıkarıyorum, pencereden uzun uzun bakıyorum dışarıya. Çalışma masamın bulunduğu oda büyük, neredeyse bomboş, ara sıra ayağa kalkıp odanın dibine kadar gidiyorum, sonra tekrar masama dönüyorum.

Çay içiyorum.

Birkaç kez çay kaynatıyorum, çaydanlığı ısıtan mumları yeniliyorum, Japon tütsü çubukları yakıyorum, alevlerle uzun uzun oyalanıyorum. Çakmaklarla, kibritlerle, dumanla. Rahatsız etmeyin'e ayarlanmış telefonun ekranına bakıyorum, covid'in bir mazeret sayıldığı bu mesajları, fotoğrafları,

resimleri, videoları, selamları, tecrit yaşamımın çok uzağındaki başkalarının hayatlarından bölümler silsilesini okumaya dayanamıyorum. Bir ara postacı geliyor. Komşum geliyor. Çöp kamyonu. İki şiir okuyorum. Houellebecq'in *Schopenhauer*'inden bir sayfa, Bakker'in *Jasper und sein Knecht*'ından [Jasper ve Uşağı] bir bölüm, Tove Ditlevsen'i gündüzleri değil, sadece sabahları ve akşamları. Updike da öyle. Bir şeyler yiyorum. Telefon ediyorum. Arabaya biniyor ve Jon'u, taşra kentinde, şatoya ve pazar meydanına bakan, çayırların ve gökyüzünün görünümünün ıssızlığındayken bazen unuttuğum şeyi gören atölyesinde ziyaret ediyorum:

İnsanları.

Yan yana iki sandalyede oturuyor ve dışarıdaki o insanlara bakıyoruz –maskeli olarak bisikletlerinde, çoğunlukla da yağmurda– ve biraz konuşuyoruz, şundan bundan. Şatonun parkındaki buz kuştan. Yükselen düşen yükselen sayılardan. Çocuklarımızın pandemiyle nasıl başa çıktıklarından, Jon'un üç çocuğu var, dolayısıyla anlatacak şeyi de çok. Şu ya da bu kitap –Jon Kuzey ülkelerinin yazarlarını yeğliyor, Amerikan edebiyatından uzak duruyor, onunla John Updike hakkında konuşamıyorum– ve hava, ışık, başlamakta olan yeni yıl.

Bir fincan kahve daha ister misin.

Evet, isterim. Son bir küçük fincan daha.

Bu öğle sonralarının birinde –pandemi öğle sonraları, ben de kendime, çevremizde dünya çivisinden çıkarken Jon'un odasındaki bu asosyal huzurun bedelini soruyorum– Jon birdenbire, açılabiliriz diyor. Kendimizi açabiliriz demek istiyor. Birbirimize anlatabiliriz, dürüst olabiliriz, mesele

karşımızdakine ve kendimize güvenmek. Bu kendine özgü önerinin nedeni, Berlin'deki çalışma odamda duran çalışma masamın bir fotoğrafı, bir önceki akşam arşivimden bulup WhatsApp üzerinden göndermiştim ona. Bunu ona göndermemim nedeni de çalışma masamın üstünde asılı bir resmi anlatmak istemem, ama anlatmaya üşenmiş olmamdı. Jon benim Berlin'deki evimi bilmiyor. Sırrım dışında Berlin'deki koşullarımı da biliyor sayılmaz, ben de tereddüt ederek yolladım bu fotoğrafı ona: benim dünyamı.

Fotoğrafı gördüğünde ne düşündüğünü soruyorum ona, dehşete düştüğünü söylüyor.

Tam isabet – doğru sözcük.

Jon dehşete düşmüştü çünkü ona kendi dünyamın bir ayrıntısını gösterirken hazırlıksız yakalanmıştı, çalışma masamın bir fotoğrafıyla dehşete düşürmüştüm onu, benim için doğru ifade bu, haklı olarak dehşete kapılmış Jon. Doğru, benim coşkumdan rahatsız olup o sözcüğü önce geri almak, sonra değiştirip söylemek istese de –dehşete düştüm yerine sürpriz oldu diyebilirdi– çok geç, olası bütün kelimeler arasında dehşet en doğrusu. Her kitap sana böyle bir dehşet yaşatır. Ama mesafeyi korur, dehşeti yumuşatan bir temkinliliği vardır. Mesafe, hayal gücünüzün, kendi imgeleri seçiminizin gücüdür. Nesnenin hareketliliği de – kitabı kapatıyorum. Ara veriyorum. Tekrar açıyorum, okumaya devam ediyorum, bitiriyorum. Jon'a taşradaki otelde açtığım sırrım karşısında nasıl davrandıysa, kitaplardaki sırlar konusundaki tavrının da aynı olduğunu düşünmek istiyorum. Bir kitap okurken ondaki sırrı kendime alıyorum, o sırrı *üstleniyorum*. Ve kendimde

tutuyorum. Belki Jon bu yüzden "açılabiliriz" dedi. Aslında dehşetin geçici olduğunu, arkasından şefkat, sonra da sevgi geleceğini söylemek istemiştir.

Bundan oldukça emin.

İnsanın nasıl açılacağını biliyor musun, diyorum. Bunun nasıl yapıldığını biliyor musun.

Hiç tereddüt etmeden, evet, biliyorum, diyor.

İyi, diyorum. Çünkü ben bilmiyorum.

Bir öykü yazarken açıyor muyum.

Yoksa kapatıyor muyum.

Öykü yazmak eziyet mi çektirir, bir öykünün ilk cümlesini toparlamak zor iş midir yoksa mutluluk mu verir yazmak, eğlendirir mi, sonunda bir armağan mı olur. Ne olursa olsun – ben bir öyküyü açtığımda zaten bitmiş oluyor. Bildiğimi sandığım şeyi anlatıp bitirdiğinde açıyorum onu ve sonra bir bakıma beni artık ilgilendirmiyor. Bir felaketin, bir olayın olmasını gerginlik içinde beklemek, dünyanın yayılıp genişlemesini beklemek öyküyü taşır. Açılmak muhtemelen varmak demektir, Jon'a soracağım, o bilir bunu. Varış –final– sadece öykünün dışında meydana gelir, sonunun çok gerisinde. Ben, bütün öykülerin açık bir sonu olduğunda ısrarcıyım, bu açık son onları özel kılar. Benim sevdiğim öykülerin sonları açıktır. Carver'ın "Neden Dans Etmiyorsunuz"undaki genç kız, Hemingway'in "Bir Şeylerin Sonu"ndaki delikanlı, Updike'ın "Baş başa Yürünen Uzun Yol"undaki Richard, Turgenyev'in "Tıkırtı"sındaki anlatıcı, bu kişilerin hepsi sonunda havaya kaldırdıkları bomboş ellerle kalırlar.

Nasıl devam edecek?

Hikâyede kesinlikle açılma olasılığı bulunuyor. Hiçbir yere götürmeyen bir işaret, hedefi olmayan bir bilgi, aniden parlayan bir düşünce ya da algı. Carver'ın "Neden Dans Etmiyorsunuz"undaki genç kız bunun için uğraşıyor – *hikâyede daha fazlası vardı, bunu tamamıyla, olduğu gibi anlatmaya çalıştı. Bir süre sonra çabalamaktan vazgeçti.* Hemingway başlığa alıyor onu, "The End of Something", "Bir Şeylerin Sonu" Bir Şeylerin. Carver'ın genç kızının tahmin ettiği, ama adlandıramadığı, adlandırmak istemediği şeyi bildiğimi sanıyorum. Hemingway'in delikanlısının, *artık hiçbir şey güzel değil* derken, ne kastettiğini bildiğimi sanıyorum. "Tıkırtı"daki, ki yazılmış en iyi öykülerden biridir, anlatıcının duyduğu dehşet, ölüm karşısındaki dehşettir ve isimsiz kalır.

Açılmak, bir şeyi belirsizliğinden çıkarmak, kurdu ışık altına koymak anlamına gelir. O şeyin tam ne olduğunu açıklamaktır, herhalde kurdu vurmak anlamına gelebilir. Bundan vazgeçmek kurdu güvence altına alır. Hayatta kalmasını sağlar.

Altıncı kitabımın anlatıcısı kadın sonunda evinin arkasındaki eğik damın altındaki kapanı açar. İçinde ne olduğu belli değildir, ben bile bilmiyorum, ama tahmin ediyorum, ya da şöyle diyeyim – *biliyorum*, ama ifade edecek sözcükleri bulamıyorum. Her ne ise dışarı çıkacak o, kendini gösterecek, görünecek. Anlatıcı kadın onu, kitabın dışında, kitap bittikten sonra görecek ve anlayacak. Ben onu göreceğim. Ben onu gördüm. Okur da, eğer anlayışlı bir okursa, görecek.

Peki sonra?

Açılmak kesinlikle tehlikelidir. Hayatta olduğu gibi yazmakta da öyledir, hayatta yavaşlatılmış olsa bile. Jon bunu bilir mi, ona bunu bir kez daha hatırlatmalı mıyım. Yoksa kendiliğinden akıl etti mi bunu?

Son yıllardaki doğum günlerimden birini babamla birlikte geçirdim, kırk dokuzuncu doğum günümü. Bir önceki akşam birlikte, Deutsche Theater'de oynanan *Satıcının Ölümü* oyununa gittik. Babam doğum günüm için bana bir tiyatro bileti hediye etmek istemişti, ben de bu hediyeyi kabul etmiştim, oysa aslında birlikte tiyatroya gitmemiz benim ona hediyemdi. Fark etmez. Fikirleri sevimli bir okul tiyatrosunu çağrıştıran –silueti andıran figürlerin gölgeleri, döner sahne, sahne gerisinden gelen çocuk sesleri– ve genç bir yönetmenin sahneye koyduğu oyunda, ağzına kadar dolu tiyatroda dördüncü sıranın ucunda oturduk. Bu oyunu otuz yıl önce şehrin başka bir bölgesindeki başka bir tiyatroda seyretmiştim, çıkış kapısını zorlukla bulabilecek kadar gözyaşlarına boğulduğumu hatırladım. Neye ağlamıştım acaba? Tiyatroda babamın yanında oturdum ve beni otuz yıl önceki bir başka akşama götürebilecek ana fikre sıkı sıkı tutundum, ama fikir tel tel dağıldı. Gözlerime yine yaşlar doldu, en sonda. Willy'nin patlaması, kendini yalvarırcasına anlatması. Ben kimim. Babam dikkatli ama ilgisizdi, sonradan kendi anlayışına göre oyuncuların çok yavaş konuştuklarını söyledi. Anlayabildiğim kadarıyla ağlamamıştı, psikiyatri kliniğinde geçirdiği yıllar gözyaşlarını tamamen yok etmemişti ama etkisi kalıcı olmuştu, babam

gerçekten de ağlaya ağlaya gözyaşlarını tüketmişti. Oyunun sonunda seyirciler ayağa kalkarak alkışladılar. Boşalan sırada bir süre daha oturduk. Sonra biz de çıktık.

Ilık bir akşamdı, tiyatrodan çıktığımızda saat geç değildi, ama hava kararmıştı. Bir kadeh şarap içip bir şeyler yemeye karar verdik. Bugüne kadar babamla yemek yemek bana hep zor geldi, kesinlikle iddialı bir biçimde iddiasız olan bir yemek seçmesi bir yana, oluşturulması zor bir kombinasyon bu. Restoranların yan yana sıralandığı Friedrichstraße'de yürüdük, sandviç büfeleri, Hint-Vietnam füzyon yemekleri, kebapçılar ve esnaf lokantaları, babam bir türlü karar veremiyordu, birini çok dolu, ötekini boş buluyor, üçüncüsüne fazla otantik, dördüncüsüne fazla gündemde diyordu, sonunda kendimizi "Keyser"de bulduk.

"Keyser" Tucholskystraße'de bir bar. Bir özelliği yok, özelliği yirmi yıllık bir yer olması ve bu yıllar boyunca hiçbir değişikliğe uğramamış olmasıydı belki. Ahşap bankoları olan L biçimli bir salon, pencerelerin girintilerinde oturma köşeleri, zamanla yıpranmış masalar, sokağın karşı tarafındaki bakımsız bina, benim de sık sık gitmiş olduğum bir kulübün zemin katındaki kapısının üstünde parıltılı bir ışık zinciri. Menü kısıtlıydı, şaraplar basitti, ilk bakışta ruhsuz, ikinci bakışta nahoş bir şekilde çekici gelen, ortama uygun düşen bir de garson kız. Pencerenin yanındaki bir köşeye oturduk, kırmızı şarap istedik, babam menünün sayfalarını çevirdi. Yirmi yıl önce Keyser'de birkaç akşam, sokağın karşısındaki binadaysa sayısız akşam geçirmiştim, kulüpte, bahçede ve sinagogun

kubbesini gören çatıda; Ada'nın seçilmiş ailesinden olanlar oturuyordu o binada, bildiğim kadarıyla hâlâ da oradalardı. Başımı kaldırıp pencerelerine baktım ve kendimi ne olduğunu bilemediğim bir şeyden kurtulmuş hissettim, babamsa menüyü inceliyordu, sonunda pek de memnun olmadan sebze ve tavuk seçti, bence günün o saati için ve benim anlayışıma göre ağır bir yemekti.

Sen ne yersin?

Ekmek ve zeytin.

Babam bana, bu seçimimin gerisinde kendisine yönelttiğim bir mesaj gizliymiş gibi baktı, sanki o mesaj ağzımdan yanlışlıkla çıkmıştı ama babam gayet iyi anlamıştı onu, sanki bildiğim ve hiç umursamadığım bir kışkırtmaydı, artık bu meselenin üstüne gitmeyecek yaştaydım. Öylece bırakabilirdim. Şarap ve bir şişe su getirdiler, kadeh tokuşturduk, biraz oyundan, oyunculardan, Arthur Miller'dan, sahneye konuluştaki kendini beğenmişlikten söz ettik, hiç değişmemiş bardan ve sokağın karşı tarafındaki evden; önce kesik kesikti konuşmamız, sonradan daha iyi gitti. Yemeklerimiz geldiğinde babam yemeği tam beklediğim gibi abartılı buldu, tavuğunun bir parçasını benim tabağıma koydu, ben de ona fark ettirmeden tavuğu tabağına geri koydum, o da hepsini yiyip bitirdi. Biraz daha şarap istedik, babam çocukluğundaki doğum günlerini anlattı. Berlin Zehlendorf, Walthüterpfad 13, babası doğal olarak evde bulunmazmış, annesi de ancak akşam olunca gelirmiş işten; gece olunca evin önündeki basamaklara oturup müttefiklerin havai fişeklerini beklerlermiş.

4 Temmuz. Babam, uzun bir süre bu havai fişeklerin kendisi için atıldığına inandığını söyledi. Sadece onun için atıldığına ve annesinin hediyesi olduğuna, aslında tek hediyesi. Bu havai fişeklerin kendisiyle en ufak bir ilgisi olmadığını anladığında herhalde yedi yaşındaymış.

Evet, dedi. İşte böyleydi. Böyle oldu.

Arada bir saatine göz atıyordu, vakit gece yarısına yaklaştığında huzursuzlandı, eprimiş deri çantasının içini karıştırmaya başladı. Bankoda oturan iki müşteri kalmıştı, barmen son kadehleri yıkıyor, ışıkları kısıyordu, müziğin sesini de iyice kıstı, garson kız sokaktaki sandalyelerle masaları topladı. Babam, yaşlanmak kahramanca sayılır, dedi. Senin yaşlanmanı kastetmiyorum, zorunlu olarak seninkiyle bağlantılı olan kendiminkini diyorum. Yaşlanmak kahramanlara göre bir şey.

Böyle mi hissediyorsun, dedim.

Evet, dedi babam, öyle hissediyorum. Sen de öyle olacaksın, yaşlanacak olursan sen de öyle hissedeceksin, beni düşüneceksin. Korkunç bir şey. Mutlak ve dipsiz bir dayatma.

Tekrar çantasının üzerine eğildi, birden babamın gece yarısı benimle doğum günüm için kadeh kaldırmak değil, küçük bir doğum günü masası hazırlamak istediğini anladım. Bankodaki iki adama, barmene göz attım, hiçbiri bizim tarafa bakmıyordu. Babam ezilmiş bir küçük pastayla bir fincan tabağı çıkardı çantasından, pastanın naylon ambalajını özene bezene açtı ve onu dikkatlice fincan tabağının üzerine oturttu. Bu durumu dakikalarca dayanılmaz buldum. Sıkıntılı ve üzücüydü. Utanıyordum. Sonra geçti, utancım

azaldı, silindi, sonra da birden sona erdi. Arkama yaslandım, babamın bir mum çıkarmasını, onu pastaya oturtmasını, gazete kâğıdına sardığı kadehi alıp içine ezilmiş, incecik bir demet çiçeği –anlayabildiğim kadarıyla annemle babamın balkonunda yetişen çiçeklerdendi– yerleştirmesini seyrettim.

Hercai menekşe.

Mine.

Çimen.

Elleri titriyordu. Başını yana eğdi, her şeyi gözden geçirdi, pastayı biraz öne itti, sonra geri çekti, bu ayarlamaların onu mutlu ettiğini görebiliyordum, babamın Keyser'de herhalde benim için final anlamında bir doğum günü sofrası hazırladığını, belki de bir daha asla doğum günümü kutlayamayacağını düşündüm.

Bunu bilemeyiz ki, diye düşündüm.

Bilemeyiz.

Pastanın yanına paketlenmiş bir kitap bıraktı ve mumu yaktı. Geceyarısıydı, kadehini kaldırdı, ben de benimkini kaldırdım.

Daha sonra geceyi yaşayan şehrin tamamıyla ıssızlaşmış ortasından geçip Friedrichstraße istasyonuna yürüdük. İçkiliydik, huzurluyduk, belki de bizim baba-kız ilişkimiz, hayatım boyunca süregiden bağımız o akşam en huzurlu günündeydi. Doğum günüm yeni başlamıştı, babamla buluşmamızı geride bırakmış olmak beni hafifletmiş ve sakinleştirmiş olacaktı, her neyse: Uyumlu adımlarla eski Scheunenviertel'den geçtik, Stolperstein'ların üzerindeki isimleri okuyabilmek, yüksek

sesle söyleyebilmek için sokak lambalarının ışığında sık sık durduk:*

Efraim Adlerfliegel.
Perla Eisig Schächter.
Moschek Fraidenberg.
Kurt Feuerring.

Doğum günleriyle ölüm günlerine bakıp kaç yıl yaşadıklarını hesap ettik, doğdukları yerleri, öldürüldükleri kampları yüksek sesle okuduk. Belki de onların isimlerini ve doğum-ölüm günlerini söylerken kendi hikâyemizi boşluğa saldık, onun kaybolmasına ve daha büyük bir bütünün parçası olmasına izin verdik. Düşüncelere dalmış, suçluluk duyan tanıklardık, Ackerstraße'deydik, Küçük ve Büyük Hamburgerstraße'de, Tucholskystraße'de, yalnız ve birlikte ve aynı zamanda korunmuştuk. Sonra Friedrichstraße istasyonunda, önce babamı gönderdim, tramvaya bindi, yarım yamalak gülümsedi, kapılar kapandı, tramvay onu alıp götürdü, ben uzunca bir süre ters yöne, şehrin kuzeydoğusuna gidecek hızlı tramvayı bekledim, doğum günümü seçilmiş ailemle kutlamak üzere eve gittim.

Evet.

Bu tür sahneler.

---

* Stolpersteine (sözcük anlamıyla tökezleten taşlar), sanatçı Gunter Demnig tarafından 1992 yılında başlatılan bir projedir. Stolpersteine olarak bilinen ve toprağa yerleştirilen küçük anıt plaketleri, Nasyonal Sosyalist dönemde zulüm gören, öldürülen, sürülen, sınır dışı edilen veya intihara sürüklenen insanların kaderini anımsatmak için tasarlanmıştır. Genellikle kaldırıma veya ilgili yaya yolunun yüzeyine, Nazi kurbanlarının özgürce seçtikleri son evlerinin önüne yerleştirilirler. Demnig, 26 Mayıs 2023 tarihinde Nürnberg'de 100.000'inci Stolperstein'ı yerleştirmiştir. (çn)

Taşradaki atölyesinde Jon bana çocukken gördüğü bir rüyayı anlatıyor. Odasının penceresinden bir atın baktığını görmüş –aslında önemli bir şey değil, diyor Jon, ama rüyasında, ağır çekimde, odasının üçüncü katta olduğunu, dolayısıyla bir atın pencereden içeri bakamayacağını, ama yine de bakarsa bunun o atın anormal büyük olacağı anlamına geldiğini, eğer at anormal büyükse de dünyanın çivisinin çıktığını, çıldırdığını düşünmeye çalışmış.

Onunla birlikte ben de çıldırmıştım, diyor Jon.

Babam sürekli yatak odasına giren bir dişi aslan görüyor rüyasında, Kantstraße'deki küçük dairesinin küçük odasına, besbelli dişi bir aslan, yumuşak, iri pençesini kapının koluna dayıyor, o aslan pençesiyle açıyor kapıyı.

Bir bisiklette oturduğumu görüyorum rüyamda, gidonuna minicik, canlı bir kuş bağlanmış, yumuşacık bir çalıkuşu, küçük bir kış kuşu. Bisikletin ışığında şehrin üzerinde. Asfalt. Minik kuş belli ki acı çekiyor.

2020'nin Ocak ayında, pandeminin zamanın ve belleğin yapısını bir daha düzelmemek üzere değiştirmesinden önce, altıncı kitabım üzerindeki çalışmayı bitirmek amacıyla Brötanya'ya, editörüm Jörg Bong'a gidiyorum, orada bir hafta kalıyorum; daha önceki editörlük çalışmalarının tersine, ki iş bittikten sonra hastalanırdım hep, bu defa öncesinde hastalanıyorum. Aşırı migren, mide bulantısı, ateş, bitkinlik, konuk odasındaki yatakta yatıyorum, herhalde öleceğim diye düşünüyorum. Nedir ki bu – ayrılık acısı, salıverme, korku ve başaramama ifadesi. Tekrar baştan, bir şey bölünüyor, yeniden oluşuyor. Üç gün hasta yatıyorum. Sonra güçlükle

kalkıyorum yataktan, odadan çıkıyorum, dikkatli bir şekilde çalışmaya başlıyoruz, çay içiyorum, bir elma yiyorum. Giriş kısmını hallediyoruz. Öğleden sonra bir gezinti. Akşam şehre inip bir restorana gidiyoruz, bir parça beyaz peynir ve bir ceviz yiyebiliyorum. Acele etmeme gerek yok, Jörg sabırlı; kitabı ocak sonunda tamamlıyoruz, buraya özgü tuhaf bir söz var, kitap bu aşamada da henüz "Stok I" Sabah gün ağarırken yola çıkıyoruz. Jörg beni Rennes'deki istasyona getiriyor, trenle Paris'e gidiyorum, Montparnasse'tan Gare du Nord'a aktarma yapıyorum, ulaşım araçları grevde, taksiye binmek istemiyorum, sıkışık trafikte yedek bir otobüste tam iki saat bekliyorum, hayatımda görmediğim kadar dolu bir otobüs. İki kadının arasına sıkışıyorum, birbirimize yapışarak duruyoruz, araya mesafe koymak imkânsız, bir süre sonra biz de imkânsızlığı anlıyor, pes ediyor, boşveriyoruz. Çenemi, sonra da yanağımı önümdeki kadının omzuna dayıyorum, arkamdaki kadın ağırlığını, sıcaklığını sırtıma bastırıyor, bir mizansen gibi, bir teslimiyet, sınırdaki deneyim, sonradan olacakları şimdi düşününce neredeyse acı verecek kadar güzel.

Şubatta virüs Almanya'da ortaya çıkıyor, Berlin'e gelirse ben şehirdışına çıkarım diyor çocuğum. Babasının mutfağında, çıtırdayan hasır sandalyede otururken söylüyor bunu, dışarıda kar yağıyor. Martta evlere kapanılıyor. Kimse şehir dışına çıkamıyor. Oğlum kız arkadaşıyla ve en iyi arkadaşıyla çatı katına çıkıyor, çamaşırlıktaki masayla sandalyeleri, sandıklardan eski ordu paltolarını alıyorlar, çatı penceresinin altında oturup şarap şişelerine soktukları mumları yakıyorlar, sonradan bu akşamları hiç unutamayacaklarını söylüyorlar;

çocukların çatı arasındaki imgelerinde kuşku uyandıran bir şiirsellik var ki kafamı karıştırıyor ve beni utandırıyor. Öyle günler oluyor ki elimde bir şişe dezenfektanla merdivenden çıkıyor, kapı kollarını, tırabzanları, elektrik düğmelerini ve kapı zilini siliyorum. Dışarıda yavaş yavaş azalan, sonra da kesilen trafik, çocuğumun babasıyla ilk kez balkonda oturuyoruz, ki öncesinde hep çok gürültülü ve çok tozlu bir yerdi orası, bira içip sokağın karşı tarafındaki psikiyatri kliniğinin çatısının üzerinde ayın yükselişini seyrediyoruz. Ortalık öyle sessiz ki ağaçlardaki bülbüllerin şakımalarını duyuyoruz. Benim yaşadığım kuzeydeki ilçe sınırlarını kapatıyor. Jon yazıp haber veriyor – *bahçede geyikler uyuyor, tavşanlar evin içine giriyor.*

İlkbahar başlangıcı.

Annem ve babamla Sophienstadt mezarlığında buluşuyorum, giderken yanıma bir açılır-kapanır iskemle ve termosla çay alıyorum. Soğuk mayıs güneşinin altında aramıza mesafe koyarak üçgen oluşturup oturuyoruz, onlar yan yana bir bankta, ben de karşılarında, küçük iskemlemde. Mezarlıkta buluşma önerisi babamdan geldi, pandemi onun zaferi. Babamın hep bildiği şeyi doğruluyor: hayat ölüme götürür ve ölüm de boğulmaktır. Ellerimizi boşluğa uzatıp tutunmaya çalışacağız, bizi kimse tutmayacak. Pandemi, başkalarına karşı her zaman hissettiği mesafeyi açığa çıkarıyor. Yalnızlığını gerekçelendiriyor. Bu yalnızlığı üretiyor ve onu ortaya koyuyor. Annem babamın tutsağı. Bu buluşma için süslenmiş, tahta boncuklardan bir kolye takmış, çocuk ayakkabısına benzer kırmızı ayakkabılar giymiş. Ne zaman farkında olmadan bana doğru eğilse babam onu geri çekiyor. Kucaklaşmıyoruz,

öpüşmüyoruz. Birbirimize yaklaşmadan mezarlıkta dolaşıyor, davasını kendi üzerine kuran Max Stimmer'in* mezarına kadar gidiyoruz, babamın da davasını kendi üzerine kurduğunu ve benim de, istesem de istemesem de herhalde böyle yapacağımı düşünüyorum, böyle oldu.

Sonra ayrılıyoruz.

Haziranda sayılarda düşüş oluyor, eyalet sınırları tekrar açıyor, deniz kenarındaki evime gidiyorum. Taşların birleşme yerlerindeki otları yoluyorum, çimleri biçiyorum, iri, uykulu örümcekleri tek tek dışarı çıkarıyorum; buraya gelmeyeli öyle uzun zaman oldu ki. Kardeşlerimin Wangerooge Adası'nda yapılacak çifte düğünü iptal ediliyor. Annemle babam şehirde kalıyorlar, babam artık evden çıkmıyor. Annemin haftada iki kez ve ancak özel alışverişler için evden çıkmasına izin veriyor, besinleri internetten getirtiyor, getirilenleri yerleştirmeden önce 48 saat balkonda bırakıyor virüsten temizlensinler diye. Ara sıra Dr. Dreehüs'e telefon etmek geçiyor aklımdan, ama sonra beni amacıma ulaştıracak yöntemleri düşünüyorum, onları nasıl ortaya çıkarabileceğimi, nasıl kullanacağımı bildiğimi sanıyorum. Dr. Dreehüs'e telefon etmiyorum. Yazlık ev boş kalıyor, sadece yaşlı amcam oturduğu üç odaya girip çıkıyor, bazı öğle sonralarında bisikletle oraya gidiyorum, bahçeye bir koltuk koyup güneşleniyorum. Grup fotoğraflarının, arkadaşlarımızla ve altın evlenme yıldönümünde bütün

* Max Stimmer (1806-1856) Alman felsefeci. "Tanrı ve İnsanlık, davasını hiçbir şey üzerine kurmaz; yani kendinden başka hiçbir şey üzerine. Keza ben de, tıpkı Tanrı gibi, kendi davamı Kendim üzerine kuruyorum, çünkü Ben diğer herkes için bir hiçim, çünkü Ben kendim için her şeyim, çünkü Ben kendim için biriciğim." *Biricik ve Mülkiyeti* kitabından. (çn)

aileyle birlikte olan fotoğrafların çekildiği yere. Orada uzun uzun oturuyor, şunun ya da bunun geçip gittiğini kavramaya çalışıyorum, sonra koltuğu tekrar depoya koyuyor ve kendi evime dönüyorum.

Eylülde, yaz bitince ve sonbaharda pandemi dalgası görünmeyince bir kez daha Berlin'e gidiyorum, ben bilmesem de bir süre için sonuncu gidişim olacak. Herhalde bilmemem iyidir. Kardeşlerim iki hafta önce birlikte Berlin'e geldiler, benim evimde kaldılar, ben oraya gitmeden önce de temasları azaltmak için ayrıldılar. Annem bana, onların balkonunda, bodur zeytin ağaçları ve zakkumlar arasında otururken çekilmiş fotoğraflarını gönderdi. Kardeşlerimi uzun zamandır görmedim, bu fotoğrafta iyi görünüyorlar, ama ikisinin de gülümsemelerinde ya hüzün var ya da suçluluk duygusu. Kız kardeşim ellerini kucağında kavuşturmuş, erkek kardeşim onun yanına oturmuş, hafifçe kameraya doğru eğilmiş, önlerinde, mavi örtülü masada içi kıpkırmızı kiraz dolu bir çanak duruyor.

Anneme telefonda bu fotoğrafın ne zaman çekildiğini soruyorum.

Annem hafifçe öksürüyor. A, geçen haftaydı diyor sonra, kardeşlerin Fransa'ya geri dönüp İsviçre'ye gitmeden önce.

Bir an hiç anlamıyorum bu yanıtı. Aklım almıyor.

Kardeşlerim maskesiz olarak annemle babamın balkonunda, onların pandemi başladığından beri kimsenin giremediği evlerinde, nasıl olabilir bu?

Annem, çekinerek açıklıyor. Oluvermiş. Kardeşlerim yakındalarmış, aslında dolaşmaya çıkmışlar, ama geçerken öylece

uğramışlar annemlere, maskeli olarak kapıya gelmişler, evde maske takmışlar, sadece balkondayken çıkarmışlar. Kiraz yemek için. Parkta iki ayrı bankta birlikte oturmakla balkonda birbirinden uzak oturmak arasında fark yokmuş ki. Zaten fazla kalmamışlar. Yarım saat kadar. O kadar bile olmayabilirmiş.

Annem, sen de bizi artık ziyaret edebilirsin, diyor. Sen de balkonda oturabilirsin. Sayılar buna izin veriyor.

Kim iddia ediyor bunu, diyorum. Sayılar buna izin veriyor diye kim söylüyor. Babam mı iddia ediyor bunu. Düşünemiyorum bile.

Annem diyor ki, istisnai olarak bu kez ben iddia ediyorum bunu.

Kantstraße'ye gidiyorum, kapıyı çalmadan önce maskemi takıyorum. Kapıyı annem açıyor. Çiçek getirdim, aslanağzı, deve dikeni, papatya. Öyle duruyoruz orada, ne yapacağımızı bilemiyoruz: bir ziyaret, altı ayda unutmuşuz ziyaret kurallarını. Sonra annem bana yaklaşıyor, ben çiçekleri uzatıyorum; annem onları alıyor, gülümsüyor. İkimiz de konuşmuyoruz. Yatak odasının aralık duran kapısını işaret ediyor, babam bilgisayarın başına oturmuş satranç oynuyor, altı aydır durup dinlenmeden satranç oynuyor, çoğunlukla Koreli, Singapurlu ya da Hindistanlı rakiplerle, sonra annem ilerlememi işaret ediyor, yanından geçip kısa koridorda ilerliyorum, oturma odasından balkona geçiyorum. Başdöndürücü. Etrafıma bakınacak, annemle babamın aylardır birlikte kapandıkları odayı algılayacak zaman yok. Çizilmiş bir yol var gibi geliyor bana,

masanın yanından geçip balkon kapısına ve balkona giden bir iz, annemle babamın evin içinde belli yerlerden eskisinden daha sık geçtiklerini hissettiriyor. Eminim ki parkeler yıpranmıştır. Oraya bakamıyorum. Odanın içinden yüzercesine geçiyor, kıyıya ulaşır gibi ulaşıyorum balkona, en arkada, sağdaki köşede duran, kardeşlerimin de oturmuş olduğu banka bırakıyorum kendimi, nihayet maskemi çıkarıyorum.

Masanın üzerinde mavi örtü, tek bir fincan, altlığı yok, kaşık da. Pasta getirmeyi aklımdan geçirmiştim, ama sonra vazgeçmiştim, annemin gelişimin şerefine pasta pişireceğine emindim; pandemi başladığından beri hiç değilse sürekli ekmek pişiriyor. Belli ki kiraz da bulamamış. Annem babamı balkona getiriyor, ikisi de balkon kapısının eşiğinde durup bana hayretle bakıyorlar. Sonra tam karşıma, sol tarafta en dibe oturuyorlar, babamın gelişime sevindiği o kadar belli ki içim acıyor. Annem onun saçlarını kesmiş, yaşlı bir çocuğa benzemiş babam. Annem onun her sabah internette sayıları kontrol ettiğini ve artmadığı, ikiye, üçe, ona katlanmadığı zaman hayal kırıklığına uğradığını anlatmıştı.

Babam bütün dünyanın boğulmasını istiyor.

Herhalde pastanız yoktur, var mı, diye soruyorum. Ya da belki kurabiye. Kurabiye bile olur.

Annemin rengi soluyor, elleri havaya kalkıyor. Babama bakıyor, babam ne yazık ki pasta yok, diyor, soru sorar gibi söylüyor bunu, neden pasta var mı diye sorduğumu anlamamış gibi yapıyor.

Ne yazık ki kurabiye de yok, diyor babam. Ama kahve var. Kahve pişirdik.

Tekrar ayağa kalkıyor, balkondan çıkıyor, annem özür diliyor. Ah, çok özür dilerim. Pastayı hiç düşünmedik, dehşete düşmüş gibi çıkıyor sesi.

Keşke pastaya ilişkin sorumu geri alabilsem, diyorum, annemle babamın müthiş zorlandıklarını anlıyorum, pasta bir başka dünyaya, yok olmuş bir dünyaya ait bir şey. Ama artık çok geç.

Çok geç.

Babam elinde kahveyle balkona dönüyor, masanın kenarına koyduğum ve kendimce belirlediğim süre sonunda önüme çektiğim fincana bence elini kasten titreterek, kahve koyuyor. Onlar hiçbir şey içmiyorlar. Belki de daha önce kahve içmişlerdir. Ne süt istiyorum ne de şeker. Beni göz hapsine alıyorlar.

Nasılsın, diyor babam.

İyiyim, diyorum.

Annemle babamın ışıksız balkonunda yetişen ve annemin özenle ve şefkatle baktığı bitkiler, aslında ikisinin yanından, etrafından geçip ya da üzerlerinden aşıp büyüyorlar. Zeytin ve defne, kocaman yapraklı, tek bir çiçek vermemiş ortanca, limonu olmayan limon ağacı, iri kazayağı, fesleğen ve lavanta çiçeği, melisa, sallanan sapları tahta çubuklara sicimle bağlanmış ayçiçekleri. Bu balkonda, bu bitkilerin arasında bütün bir yazı geçirdiler annemle babam.

Dokunaklı.

Peki bakalım, diyor babam, kardeşlerinin düğünü konusunda ne yapacağız.

Kardeşlerim mayıs ayında Wangeroog'da yapmayı planladıkları çifte düğünü kasım ayına ve Fransa'ya kaydırdılar. Hâlâ bir davet vermek istiyorlar ama insanların ancak yarısını davet ettiler, yine de kırk kişi. Annemle babam haftalardır bu düğüne gitsek mi gitmesek mi diya kafa patlatıyorlar. Nasıl gidebiliriz diye. Gitmeli miyiz diye. Ya trenle birinci mevkide. Ya benimle birlikte kiralık bir vanla, en arkadaki koltuklara oturarak, ben de onları Avrupa'dan arabayla geçireceğim ve yol boyunca maske takacağız. Ya da uçakla. Ya da en iyisi hiç gitmeseler. İyimser anlarında, akşam saat dokuzdan ve ikinci kadeh şaraptan sonra, bir düğün, hem de çifte düğün hayatta bir kez olur, diyor babam, elbette katılacaktır bu düğüne. Annem, ne olursa olsun gideceğini söylüyor, nasıl olursa olsun gidecek, covid var ya da yok. Ama sonra kararsız kalıyorlar, geri adım atıyor, bunu ölçüp biçmemiz gerek, diyorlar.

Arabayla gitmek isterseniz sizi götürürüm, diyorum.

Babam, bu düğün neden tam da şimdi yapılmak zorunda, diyor. Kasım ayında. Bu korkutucu yılda, kardeşlerin tam da bu yıl evlenme fikrini nasıl edindiler?

Falcıya sormuşlar, o da evlenecekleri günü belirlemiş, diyorum.

Annem omuzlarını kaldırıyor, ama ağır ağır, falcı sözü ağzımdan çıktı, artık geri alamam. Nihayetinde sözümün sonunun felaket olacağını biliyorum. Kasıtlı söyledim. Unuttukları pasta için, sunmadıkları kirazlar için cezalandırıyorum annemle babamı.

Ne falcısı.

Babam anneme bakıyor, belki kendisini anlayamamıştır diye ona doğru eğiliyor.

Ne falcısı.

Annem hiçbir fikri olmadığını söylüyor.

Elbette fikri var. Kardeşlerimin hayatlarındaki önemli kararlar için falcıya danıştıklarını ve bu falcının yanıtlarını olduğu gibi kabul ettiklerini elbette biliyor.

Babam bana bakıyor, sen neden söz ediyorsun, diyor.

Ben bir şeyden söz etmiyorum, senin sorunu yanıtlıyorum, diyorum. Sen bana düğünün neden bu ürkünç yılın kasım ayında yapılmak zorunda olduğunu sordun, ben de senin sorunu yanıtladım. Düğün ancak kasım ayında mümkün olabilirmiş.

Kardeşlerinin, hayatlarını bir falcının belirlemesine izin verdiklerini mi söylüyorsun, diyor babam. Bu durumda hepimizin hayatını. Bir falcının dikte etmesine.

Durum bu, diyorum. Ne yapacaklarını Mona Astra belirliyor.

Babam tekrar anneme bakıyor, annem başını yana çeviriyor. Babamın yüzündeki ifade, başka türlü tanımlayamam, apaçık nefret dolu. Bana karşı nefret. Üçümüz de bir süre hiç konuşmuyoruz.

Sonra, bana neyi haber verdiğini biliyor musun, diyor babam. Bunu bana söylemekle bana ne yaptığının farkında mısın. Kız kardeşinin sokaklara düştüğünü de söylesen olurdu. Erkek kardeşinin şu Yeni Nazi Partisi'ni yönettiğini de söyleyebilirdin. Hangisi benim için daha kötü, bilemezdim.

Bilemezdim. Bir falcı. Ulu Tanrım. Pandemi yaşanan bir kışta Fransa'da düğün yapılmasını öneren bir falcı.

Fincanımı alıp bir yudum kahve içiyorum, fincanı yerine bırakıyorum. Kalp atışlarımı hissediyorum, aslında ağlamak isterdim.

Hayatlarını falcılarla yürütmeye çalışan insanlar var diyorum, kimileri de sayıları toplar, Gauss ve Kepler'le avunur.

Babam, senden Kepler konusunda ders alacak değilim, diyor.

Ben de, ben sana Kepler konusunda ders vermedim, diyorum.

Boşuna. Babam kalkıp balkondan çıkıyor, çıkarken de kapıyı arkasından çarparak kapatıyor.

Annemle ben biraz daha birlikte oturuyoruz. Aslında artık konuşacak bir şey yok. Burada söylenecek bir şey yok. Üçlü sinyalleri Savignyplatz'dan bize kadar gelen, istasyona girip çıkan trenleri dinliyoruz, susuyoruz. Güzel bir yaz geçirdim, belki de bunu bilmek, bunu bende görmek annem için yeterlidir.

Herhalde buraya kadar diyor. Fransa seyahati buraya kadar.

Neredeyse rahatlamış gibi çıkıyor sesi.

Evet, diyorum, herhalde durum bu. Herhalde bu iyi bir gerekçedir şimdi.

Babanın böyle olmasına üzülüyorum, diyor.

Üzülmemelisin, diyorum. Artık üzülmemelisin.

Annem balkon kapısını dikkatle itip açıyor, ikimiz de evin içine kulak veriyoruz, ama hiç ses yok. Babam yatak odasına çekilmiş. Ortaya çıkmayacak. Üçümüzü de cezalandırıyor.

Yine de iyimser olmalısınız, diyorum.
Öyleyiz, diyor annem.

Maskemi tekrar takıyorum, gölgeli, serin oturma odasından geçiyorum, annemin yeni düzenleyip masanın üzerine koyduğu çiçekleri göz ucuyla görebiliyorum, devedikenlerini, parlak papatyaları, annem buket yapmayı herkesten iyi bilir. Koridordan geçiyorum, kapıda durup annemin dirseğine hafifçe dokunuyorum. Aşağıya, avluya inince dönüp mutfak penceresine bakıyorum, annem orada durmuş bana el sallıyor.

Her zamanki gibi.

Sokak gerçekten çok sıcak, kokusu yazın kokan asfalt gibi, nargile barlarındaki aromalı duman gibi, insanlar restoranların önünde dip dibe oturuyorlar, aileler ve çiftler, beyaz şarap içiyorlar, sesleri neşeli ve rahat, yaz sonu sıcağından, çöken alacakaranlıktan memnunlar, güneş yüksek binaların arkasında batıyor. Kardeşlerim iki ay sonra tek bir davetli bile olmadan evleniyorlar, maske takmış bir rahip evlendiriyor onları, törende öpüşürken maskelerini çıkarabilecekler, bir gün sonra bütün Fransa'da sokağa çıkma yasağı başlıyor. Mona Astra kendi tarzında haklı çıktı.

Yaz bunu.

Babam öyle söyler – yaz bir yere.
"Anlat bunu" demek istiyor – eğlenceli olduğu için, özel, çılgın ya da benzersiz bir hikâye olduğu için, mecazi olarak başka, daha büyük bir şeyden söz ettiği için. Ama burada benim

için acil bir şey meydana geliyor, besbelli kişisel bir şey – hiçbir şey anlatamam, önce kendimi güvenceye almalıyım, önce kendimi savunmalıyım. Bu koşullar altında bir daha yine bir öykü yazmayı canım ister mi diye soruyorum kendime. Bu koşullar altında bir daha bir öykü düşünebilir miyim. Annemle babamın balkonlarındaki durumu burada yazdım, ama pandemi çok yakındaydı, oradaki duruma sertçe ışık tutuyor, insanı ayıltan bir yanı var. *Büyülü değil.* İşte böyle – tam ortasındayız. Hayatta kalmayı başararak pandemiyi arkamızda bıraktığımızda, pandemi bittiğinde ve krizalitleştiğinde, belleğimizde değişikliğe uğradığında, onu belleğimde değiştirme hakkım olduğunda, belki farklı olur duygularım. Annemlerin balkonunda oturduğum ziyaretim hakkında bir öykü yazmam için pandeminin, annem ve babamla aramdaki hikâyenin –ve bir hikâye bu, biliyorum– bir sona ulaşması gerek.

2020 yılındaki bu ilk uzun akıl dışı covid kışında, sadece kendi kendimle ve Jon'la aramdaki yarım yamalak iletişimle baş başa kaldığımda, yalnızlıktan gitgide keyifsizleşip zorlandığımda ara sıra birden Ada'yı çok özlüyorum. Jon beni görmeye geliyor. Günlerden pazar. Haberlerde günlerdir kar fırtınası, soğuk ve felaket bir kış başlayacağı uyarısı yapılıyor, kar yağmıyor, ama fırtına var, o kadar, ve bu beni hayal kırıklığına uğratıyor. Jon ise ferahlamış, havaya bağlı kalmaktan hoşlanmıyor o. Bense Jon'un hava hakkında hiçbir fikri olmadığını düşünüyorum. Pencerede oturuyor ve fırtınaya, rüzgârın tarlaya savurduğu kargalara bakıyoruz, kargalar teslim oluyor, kapkara tarlaya fırlıyorlar. Çay içiyoruz. Ben mutfakta

çay pişirirken Jon masanın üzerindeki mumları yaktı, mumları yakması bana çok kişisel geliyor, neredeyse mahrem. Jon yanında Enquist'in *Düşmüş Melek*'ini getirmiş yine, bizimle arasında bir bağ kuramadığını söylüyor, tuhaf bu, çünkü ben bu kitabı ona bir bağ olabilir diye vermedim, sadece içindeki bir cümleyi alıntılamıştım –*bundan daha kolay değil o, ama kolay olacağını kim söyledi*– Jon da bu cümleyle ilgilenmişti, hepsi bu. Otuz yıl önce çok sevdiğim kitabı Jon'a ödünç vermeden önce tekrar okumuştum; eskisinden farklı olarak şimdi internet var, ben de internette Pinon'u araştırmıştım. Maria ve Pinon'un hayalimde calandırdığım suratlarının yerini internetteki bir resim almıştı, bana önemli görünen bir işlemdi bu ve hikâyenin gizini çekip almıştı nihayetinde. *Yüzümü buza üfle.* Pasqual Pinon 1889'da Meksika'da doğmuş, Teksas'taki panayırlarda oyunculuk yapmış, alnında bir yumru varmış, onu bir kadın suratı şeklinde boyarmış. Evet. Jon bir bağ kuramadığını söylüyor, yine de severek okumuş kitabı. Şimdilerde ne okuduğumu soruyor, Kawabata'nın *Kar Ülkesi* diyorum, ki doğru değil bu. Fırtına şiddetleniyor, elektrik kesiliyor.Jon hâlâ açılmaya çalışıyor, kendi hikâyesini, kadınlarla olan karmaşık ilişkisi hakknda bir şeyler anlatmak istiyor. Böylece neden şunu yaptığını ve bunu yapmadığını gerekçelendirmek istiyor, bağlantılar kurmak istiyor. Elbette bununla bir yere varamıyor. İmalar arasında yolunu kaybediyor, sonra sözü bana bırakıyor, kendi hikâyemi, erkeklerle olan karmaşık ilişkim hakkında bir şeyler anlatmalıymışım.

Kabul etmiyorum bunu. Erkeklerle karmaşık ilişkim filan yok, diyorum.

Yo, diyor, var karmaşık ilişkin. Bunun hakkında yazıyorsun da. Yazıyorsun ya bunu.

Şaşırıp, hayır, diyorum, yazmıyorum bunu. Hiç yazmıyorum, senin erkek hikâyelerim dediğin şeyi hiç yazmadım şimdiye kadar.

Ya, diyor.

Birbirimizi hiç anlamadan konuşuyormuşuz gibi geliyor bana. Ona da öyle geliyor ki ayağa kalkıp odayı adımlıyor, işte tam o anda ansızın, deli gibi özlüyorum Ada'yı. Yüzünü, tavrını, sofra kurarken hem kusursuz hem ihmalkâr tarzını, kaba kahverengi yün kazağının üzerine çıkardığı gömlek yakasının görünüşünü acayip özlüyorum, kazak altına gömleği bu şekilde giymek, düzgün ama aynı zamanda sınırların çözülebileceğine, tamamıyla aşırılığa kaçılabileceğine dair bir işaret de vererek. Jon'la konuşmamız biraz yorucu. Benim yaşım biraz yorucu. Ada'yı özlüyorum çünkü bazı yılları özlüyorum, bana yol gösterecek birini, biraz belirsizliği. Advent döneminde pazar günleri Ada'nın evinde buluşurduk, boşandıktan sonra taşındığı evdi orası, çocuklar henüz küçüktü, Ada'nın oğlu küçücüktü, benim çocuğum da küçük bir oğlandı, Ada'nın kızı çok güzeldi, çocuklarla birlikte masada oturur, Noel oratoryusunu dinler, mumların üzerine balmumu disklerinden kestiğimiz şekilleri yapıştırırdık. Çocuklar mumlarını yıldızlarla ve kalplerle süslerlerdi, yetişkinlerin mumları ise daha karmaşık, geometrik şekiller, sözcükler ve sembollerle dolardı, aramızda bu işe en çok kendini veren Marco idi.

Şamandıra.

"Şamandıra" adını verdiği bir projesi vardı, Perpetuum Mobile, bir kürenin içinde dönen ve sonsuz bir enerjinin güdümüyle dünyanın çevresinde dolaşan yumurta. Akıl almaz ve kesinlikle mantıksız bir projeydi, tamamıyla bilim dışı, şiirsel bir imge, bir fikir. Şamandıranın şeklini balmumu disklerinden kesti, elindeki muma altın ve gümüş rengi, iç içe geçen halkalar yapıştırdı, çocuklar da, eğer onunla konuşurlarsa yaptığını yarım bırakarak kalkıp gideceğinden korkarcasına huşu içinde, soluklarını tutarak izlediler onu. Akşam olunca şarap içtik, Ada o arada fırına bir kaz koymuştu, çok doğaldı bu, üzerinde hiç konuşmadan kaz pişirdiğimiz yıllardı, zaten neyin üzerinde boş yere konuşurduk ki. Yirmi yıl sonra Jon'la benim aramda geçen türünden konuşmalar yapmadığımız kesin. Bizim birlikteliğimizin, şöyle ifade etmek istiyorum, biraz hayvani bir yanı vardı, yine de gelenekseldi, tutucuydu – bildiğimiz, bize öğretilen her şey vardı içinde: advent sırasındaki bir pazar gününün ritüelleri, mumlar, badem ezmesi ve mandalinalar, zengin bir demet gökzambağı ve çobanpüskülü, yerde çam iğneleri ve müzik, hep beraber yenen yemek, çocuklarla birlikte elişleri yapmak; bize bazı şeyler öğretilmişti, biz de onları dönüştürüyorduk, yaptıklarımızda süsleme ve aldatmaca anlamında bir şey kalsa da ısrarla bize düzen ve bağlam aşılamaya uğraşarak her şeyi mümkün kılan Ada oluyordu.

Jon arkamda, odada bir aşağı bir yukarı yürürken ben bütün bunları düşünüyorum ve Ada'ya bu yüzden neredeyse beni telaşlandıracak derecede şiddetli özlem duyuyorum,

çünkü bağlamlar kayıp gidiyor elimden, çünkü benden başka onları oluşturup elinde tutacak kimse kalmadı.

Yaşlandıkça, yazmak güvenli olduğuna inandığımız bir merkezden, doğal bir sükûnetten uzaklaşıyor. Düşüncesizlikten uzaklaşıyor. Daha keskin oluyor, hem de azalıyor. Büyük olasılıkla sona eriyor. Ya da bu merkeze geri dönüyor ve başka türlü deniyor, tekrar baştan başlayarak deniyor.

Jon'la konuşmak ne kadar zahmetliyse bir o kadar da gerekli, geriye dönüp bakınca Ada ve diğerleriyle geçirdiğim yıllar ikinci bir çocuklukmuş gibi geliyor bana, son bir uzun tur, yetişkin hayatından, durumun ve her şeyin ciddiyetinden bir kaçış. Ada'nın yaptığı her şey bir imge oluştururdu. Çocuğunun mutfak duvarındaki karalamaları, pencerenin pervazındaki ıvır zıvır, ilkbaharda açık duran, Ada'nın, kolunu göğsünün altında beline dolayarak, sol dirseğini sağ elinin bileğine koyarak yaslanıp sigara içtiği balkon kapısının önündeki masada duran solmuş altınçam dalları; aramıza mesafe koyma konusunda o kadar deneyimliydik ki. Jon'la kendimi, tamamlanmamış sözlerimizi, imalarımızı dinlediğimde hangi tutumun daha doğru olduğuna hiç emin olamıyorum. Ne biri ne öteki mi acaba? Sonunda, öyle görünüyor ki, her şey aynı kapıya çıkıyor, bir kez daha Turgenyev, bir parmak kadar yalnızsındır.

Bir parmak ne kadar yalnızdır.

Dışarıda akşam iyice çökünce Jon gidiyor. Bu metin üzerindeki çalışmamı sormuyor bana, cesaret edemiyor. Ama bir kez daha, birlikte bir çalışma yapmayı denemek istiyor, eskiden, birlikte taşra kentlerine gittiğimizde ve ben ona sırrımı

açtığımda olduğu gibi, bilerek ya da bilmeyerek, sırlar konusunda ne yapılırsa o da onu yapmıştı: Onu kendinde saklamıştı.

Gidiyor Jon, ceketini giydiği sırada –bir öyküde olsa bu "sırada" önemli bir ayrıntı sayılırdı– metinle çizimi birleştirmeyi, birbirleriyle konuşturmayı gözümün önüne getirebilir miyim diye tekrar soruyor bana.

Gözümün önüne getirebilirim, diyorum.

Gerçekten de getirebilirim. Beni zorlasa da yapmak isterim, belki de bu yolla ilerleyebiliriz diye düşünüyorum. Ben bir şey yazıyorum, Jon çizim yapıyor, bilmecelerimizi değiş-tokuş yapıyoruz ve böylece dünyanın akıl ermez gerçeklerini artırıyoruz.

Öyleyse tek mesele kimin başlayacağı, diyor Jon.

Kesinlikle önce ben başlamam, diyorum.

Rüya görüyorum.

Annemi görüyorum rüyamda, bana bir pusula gönderiyor, iyi olmadığını yazmış, küçük yıldızlar görüyormuş, denge bozukluğu varmış, dikkatini toplayamıyormuş. Böyle bir durumda duvara yaslanmak gerektiğini okumuş bir yerde, öyle de yapıyormuş, mutlaka yararı dokunurmuş, zaten babam çok geçmeden geri dönermiş, sabah erken saatlerde gelirmiş yine. Bu söylediği, rüyamda bana yeterli gelmiyor –duvara yaslanıp babamı beklemesi– ve annemi arıyorum, onu Neukölln'deki eski evde, yatakta buluyorum, kaba bir örtüye sarınmış, aslında her zaman babamın yattığı tarafta yatmış. Oda bakımsız, bütün renkler kahverengi, toprak rengi, sepya, annem tahminen benim şimdiki yaşımda. Gülümsüyor. A, daha iyiyim şimdi,

diyor, sorun yok, tasalanma, ama ben bir karabasandan uyanır gibi uyanıyorum.

Şehrin kenarında, yüksek binaların yıkılmış olduğu bir mahallede babamla birlikte yolumuzu kaybettiğimizi görüyorum rüyamda, bir çıkış yolu arıyoruz, yıkılmak üzere olan bir alt geçit buluyoruz, babamın oradan geçebileceğine pek güvenemiyorum, bütün yetkesini bana bırakmış gibi görünüyor. Merdivenin alt basamaklarında kılıksız, tehlikeli tipler ortaya çıkıyor, kenara çekilip geçmemize izin veriyorlar, belli ki babamı pek güçsüz görüyorlar. Bu kadar güçsüz birini itip kakmak anlamsız. Babam bana tutunuyor, sağ kolunu benim sol dirseğimin altına sokuyor, gerçek hayatta büyükannemin yapmış olduğu gibi. Alt geçidin ortasında göz alan parlak ışıklarla aydınlatılmış bir süpermarket var, derin dondurucular-dan birinin önünde duruyor ve aşırı şişman bir kadının ortası yarılmış bir pidenin içine enginar kalplerini elleriyle doldurmasını seyrediyoruz, sonra da kasaya gidiyor kadın, alışveriş arabasını lamaya benzeyen kara bir köpek çekiyor. Babamın bu kadına, sonra benim yüzüme, bana doğru bakışı – sanki ben bütün bunları güvenilmez bir sihirli şapkadan çıkarıyorum, şöyle demek ister gibi babam: Demek sen dünyayı böyle görüyorsun. Bu rüyayı yarıda kesiyorum. Onu yarıda kesecekmişim gibi geliyor bana, bana çok yakın.

Babam çok yakınıma geliyor.

Dr. Dreehüs'e bir kez olsun gördüğüm sıkıntılı bir rüyadan kırık yılda bir söz etsem, sizin aklınıza ne geliyor demeyi severdi.

Bazen, sanki soru çok gereksizmiş, sanki bu senaryoyu daha önce de yaşadığım için yanıtı bilmem gerekiyormuş gibi biraz sinirlenirim. Rüyaların hakkında ne düşünüyorsun? Bu soruyla birlikte üzerime çöken büyük bir ağırlık, bir eksiklik. Gölgelenmiş bilinç. Belirsiz bir yere doğru kuşkulu bir yol, gerçekten bir hikâyenin başlangıcına benziyor: Birinin ötekine söylediği ve benim de bayağılığın ötesinde korkunç bir anlamı olduğunu sandığım bu cümle hakkında ne düşünüyorum – bu cümleye nasıl ulaşabilirim, ona nasıl yaklaşabilirim.

Annem ve babamla ilgili bu iki rüya hakkında ne düşünüyorum.

Belleğimin arşivi şaşırtıyor beni. Neukölln'deki yıkılmış ev, annemlerin kahverengi kadife kaplı açılır kapanır yatakları, komodin olarak kullanılan oynak dikiş masası, ikon koymak için girintisi bulunan, girintide bir porselen şakrak kuşu duran çini soba – büyükannem savaş sırasında onu verip un almış, sonra yine un verip sobayı almış; bir keresinde annemlerin yatağının bu tarafında kahverengi bir örtüye sarınıp, hiç konuşmadan büyükannem yatmıştı, havada süzülür gibiydi, bir pazar günü ziyaretinden sonra hastaneye gitmiş ve orada ölmüştü.

Annem için kaygılanıyorum. Babam için daha az, babamla anlaşmazlığım başka nedenlere dayalı, hem zaten ömrüm boyunca kaygılandım onun için. Onunla beni süpermarketin derin dondurucusunun önünde dururken görüyorum, o anda rüyalarla gerçekliği birbirinden neyin ayırdığını hiç bilmediğim geliyor aklıma. Rüya, ışık, renk, sevgi, korku ve çaresizlik izlenimleri açısından gerçeğe eşdeğerdedir, hatta ondan üstündür. Sayısı az da olsa aşktan eridiğim, kanatlanıp uçtuğum

rüyalar var, bebek eviyle ilgili rüyamdaki korkumu bugün bile hatırlarım. O varoluşsal bir şey. Yaşadığım bütün yıllarla iç içe, hâlâ durmakta. Hiç de az rüya görmediğim geliyor aklıma – belki de sürekli rüya görüyorumdur. Koparılıp bir raptiyeyle bodrumun duvarına tutturulmuş kâğıtta okuduğum şeyin belki de doğru olduğu geliyor aklıma: *and our little life is rounded with a sleep.* On yıl sonra babama, evdeki son kişi olmayı, kapıyı, Pandora'nın kutusunu kapamayı ve anahtarını da eve, yani sözümona kendi hayatımın ağır çalışmasına dönerken eyaletteki kanala atmayı bana bıraktığı için yorgun bir minnettarlık duyuyorum. Ama belki de sadece hayal etmişimdir o kâğıdı, aslında pek banal. Durumun tamamı banal, ıssız odalar, piyano, dövmeli nakliyeciler, ejderha – saçma, anlamsız, ya hayal gördüm ya da uydurdum, her şeyde yaptığım gibi. Rus büyükanne, ekmek çorbası, gecenin kraliçesi kıyafetindeki babam, kukla tiyatrosu, kukla tiyatrosunun arkasındaki yatağım, çalışma kampındaki yataklar gibi, okumuş olmalıyım bunu bir yerde, yatak ile kontrplak duvar arasındaki yarıkta buruşmuş bir elma, bir ekmeğin kabuğu. Annemin bana sık sık söylediği bir cümle – abartıyorsun, Judith. Abartıyorsun. Kâğıt yemenin nasıl bir şey olduğunu hep bilmek isterdim. Senin asla başkasına söylememen gereken kodun yazılı olduğu kâğıt en büyük tehlike ânında ağza sokulup yutulacak, ben de bunu yapmış olduğumu uydurdum, ya da yaptım ve hâlâ da yapıyorum.

Doğrudan ve mecazi anlamda.

Bir kedi tasavvur ettim, bir büyükbabanın bilardo masasını, bir psikiyatri kliniğini, ziyaret saati başlarken kapalı serviste zile bastığımda ayaklarını sürüyerek gelen bir bakıcıyı acı çekerek beklemeyi. Bir adada bir fener bekçisi, deniz kenarında bir ev, bu yazlar ve bir Ada, bir Marco ve ben. Şatonun cephesindeki kurdu hayal ettim. Dr.Dreehüs ile geceleyin meyhanede karşılaşmamızı, sigaraları ve cin-toniği kesinlikle hayal etmişimdir, analizi de hayal etmişimdir, hatta bütün bir pandemiyi: tasavvur etmişimdir.

Tasavvur etmek, rüya görmek ve abartmak arasındaki fark tam olarak nedir? Rüyanın esası onun içeriği, içindeki olay değil, hangi duyguyla görüldüğüdür, dokunma, hissetme anlamındaki malzemesidir. Uyandığında da kalır bu malzeme.
Son kitabım *Yuva*'da, anlatıcı kadın kızıyla telefonda konuşuyor, kızı tam olarak açıklanmayan bir yerde. Çöl. Ya da deniz. Sadece, diyor kızı, şu anda yaşadığın şey vardır, onunla ilgili bütün açıklamalar tasavvur edilmiştir ve ancak sen onu ifade ettiğinde var olurlar. Şu anda benim bulunduğum, çalışma masamda oturduğum ve kurşuni, kasvetli sabaha baktığım gibi bir evde yaşayan anlatıcı, Ben'im. Ve bir hayal o. Ben onu hayal ediyorum, o da beni hayal ediyor. O bir ruh kardeşi, anlaşılan ben onun için bir hikâye düşündüm, Dr. Dreehüs'ün sözleriyle söylersem, bütün bunları öyle yabancılaştırdım ve şeklini bozdum ki artık hiçbir şey doğru değil, yine de hepsi gerçek.

Kızım yok. Bir oğlum var, abim yok, ama yaşlı bir amcam var. Jon'a, sen bu kitapta yoksun, diyorum, o da bana

içim çok rahatladı diyor, ne demek istediğini biliyorum, ama Jon'un bu kitapta olmamasının içinin rahatlaması için bir sebep mi yoksa üzülmesi için bir sebep mi olduğunu bilmiyorum. Rüyaların mı hayat olduğu yoksa rüyada hayatın mı görüldüğü hiç önemli değil, bir hikâye uyduruldu mu, gerçek mi değil mi, ya da yarı yarıya gerçek mi: bütün bunlar hiç fark etmez, hiç mi hiç fark etmez. Evler önemlidir. Mekânlar, senin yaşam kesitlerindeki dörtlükler, mekânların iç yapıları ve bu binaları, içlerindeki yaşamı terk etme ve tekrar oralara dönme imkânı önemlidir. *Eve geri dönüyorum*, der Carver bir şiirinde, *ve yeni bir girişimde bulunuyorum*. Yazıya, hayata en yakın gelenin bu ifade olduğunu tahmin ediyorum.

Yeni bir girişimde bulunmak.

Sarı Ev isimli kitabın kapağında sarı ev görünüyor, pencereleri, pencere eşikleri, yağmur olukları, çiçek kapları, çatı üçgeni ve kapısı, kapı aralık, aralıktan küçük bir kız dışarıya, karanlık bir odanın içine süzülüyor. Bir evin içine süzülüyor ama aynı zamanda bir mağaranın içine, ya da daha doğrusu bir kabuğun, boşluğun, bir odanın içindeki bir odanın içindeki odaya.

Bir hikâyenin ruhu.

Denizden çok uzakta ve bedeninin dışında Bujan adasında bir meşe ağacının altında demir bir kutunun içinde bir ördeğin içinde bir tavşanın içinde bir yumurtanın içinde bir iğnenin içinde saklı olan ölümsüz Kaşçey'in ruhu, Kaşçey ancak bu iğne kırıldığında ölecektir. Ayrıca alnında da kırılacaktır. Bana geliyor ki, Sarı Ev'in eşiğinde duran kız imgesi

ve bilginin, o sandığa, yumurtaya ve adaya giden yolun imgesi önemli. O kıza, yazı masasındaki lambanın altında, minik sandalyesinde oturan, gizlenmiş tahta kıza olduğum kadar yakınım – bir kâğıt *yedi* o ve yuttu onu, bu kadarı kesin. Burada yazmak hakkında anlattığım hikâyeler yazdıklarımdan farklı, bunun bir nedeni de bir hikâyenin sonunda, başta ne istemiş olursam olayım, tek kelimeyle bağımsızlaşması. Bir hikâyeye açılan ve aralık duran kapının gerisinde hep duran biri vardır, elimden tutar, içeri çeker, kapıyı arkamdan kapatır.

Kilitler.

Pekâlâ. Bir kez daha baştan başlayalım.

Kimim ben, nereden geliyorum, başlangıçlardan ne kadar uzaklaştırabilirim kendimi, onları unutmama izin var mı, yoksa önce yazmalı sonra unutmalı mıyım. Yirmi beş yılı aşkın bir süre önce Wewelsfleth'te çoktan kaybolmuş bir bilgisayarın tuşlarına dokundum mu, emin değilim. Gerçekten emin değilim. Şaşırtıcı bu, bugün öyle düşünüyorum, bana doğruymuş gibi geliyor, şimdi de öyleyim, burada ve şimdi:

Gerçekten emin değilim.

Ama bu yılın alışılmadık derecede zamansız, ilk, hassas günlerinde Jon'la yaptığımız uzun yürüyüşlerden birinde – tarlalar sisli, çukurlarda Kanada kazları ve Nil kazları, camdan bir diske benzeyen güneş– bir pazar gezintisi sırasında, ona sabahı nasıl geçirdin, bugün şimdiye kadar ne yaptın diye soruyorum, o da, "çakal eriklerini budadım" diye yanıtlıyor beni.

İçinde bu yanıtın bulunacağı bir hikâye yazacağıma neden eminim. Bu konuda neden gerçekten bu kadar eminim. Bu

üç sözcük neyle bağlantılı? Bu sözcüklerin anlamı ne? Bunca yıl sonra, beni aşan, kişisel ne varsa geride bırakmış olan bir şeyle bağlı olabilirler. Beni serbest bırakan bir şeyle.

Bir soru, bir yanıt.

Budamak sözcüğü.

Jon çakal eriklerini budarken benim uykuda olduğum pazar gününün erken saatleri, sert, budaklı dallar, dallardaki çiğ, sakin gün, ve ben uyuyorum. Rüya görüyordum. Ve rüya görüyorum.

Oliver Vogel'e teşekkürlerimle, o olmasa Frankfurt Edebiyat Konferansları için bunları yazmazdım.

"Sonradan Jon'a kısa bir not yazdım. (...) Çok yazık, dedim, birbirimize her şeyi söyleyebilirdik. Jon sık sık hatırlatır bunu. Sözümü tekrarlar – birbirimize her şeyi söyleyebilirdik, bu 'her şey' neler olurdu, diye sorar bana."

Alışılmadık şartlarda geçen zorlu bir çocukluk, ikiye bölünmüş bir Berlin, terapi, kimi zaman zehirli kimi zaman şifalı gelen aile ilişkileri, kadın arkadaşlığının, anneliğin değişken doğası, eski aşkların, seçilmemiş yolların bıraktığı izler... Judith Hermann, *Birbirimize Her Şeyi Söyleyebilirdik*'te hem bunları anlatıyor hem de bazı sorulara yanıt arıyor: Yazmak hayata mı öykünür? Hatıralar sadece anımsanan mı yoksa kurulan şeyler midir? Söze dökülmeyen hisler ne kadar gizli kalabilirler?

Yapıtlarıyla Kleist ve Hugo Ball Edebiyat Ödülü gibi pek çok ödüle layık görülen Judith Hermann'ın anılarından yola çıktığı, romana yaklaşan bir yapıda yazdığı ve hayata, edebiyata karşı tavrını ortaya serdiği *Birbirimize Her Şeyi Söyleyebilirdik*'i yeni başlangıçlara, yaşamın geçiciliğine dair samimi bir itiraf.

"Hermann, bu kitapta zor olanı, güç elde edileni, ölümcül karanlığı bile nasıl büyük edebiyata dönüştürebileceğini hayranlık uyandırıcı bir özgüvenle açıkça ortaya koyuyor."
–Der Spiegel

"Bu kitapta inanılmaz bir enerji, güzellik, vahşet ve ışıltı var. Metnin acımasızlığını, dürüstlüğünü ve aciliyetini her sayfada hissedebilirsiniz."
–Die Zeit

siakitap.com.tr
/sia_kitap
/siakitap
/siakitap

sia

ISBN: 978-625-6685-32-1